

HARSÁNYI ZSOLT

*Hajnali
cigaretta*

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT
HAJNALI CIGARETTA

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT

HAJNALI CIGARETTA

ELBESZÉLÉSEK

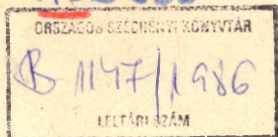
Harmadik kiadás

UJ IDŐK IRODALMI INTÉZET RT. (SINGER ÉS WOLFNER)
KIADASA, BUDAPEST

Fenntartunk minden jogot, a fordítás,
színpadraalkalmazás és filmesítés jogát is.
Copyright by Uj Idők Irodalmi Intézet Rt.
(Singer és Wolfner) Budapest, 1944.

Országos Széchényi Könyvtár

153 595

Felelős kiadó : Hampó József igazgató

A HŐS

Bodnár úr és felesége, valamint Kincz úr egy szép napon elhatározták, hogy másnap elmennek a moziba. Őnagysága másnap egész délután azzal foglalkozott, hogy milyen frizurát válasszon estére. Mikor végre megállapodott és a fényes, fekete kis loknikon semmi igazítanivalót nem talált, kacér pózban odaállott a barnakeretű falitükör elé és magára mosolygott. A tükör azonban foltos volt és ez némileg elkedvetlenítette. De azután fürge madárlépésekkel odament a kombinált szekrényhez, kicsit kutató, aztán kivette, amit keresett. Megfogta két végén az akasztóját, messze eltartotta magától és nagy, fekete szeméből csak úgy sugárzott a boldogság, amint meleg tekintettel símogatta végig. Ez volt a Ruha! Komolyan mondom, nagy betűvel gondolta a kis Bodnárné. Ezt veszi fel estére, ma először, mert a próbálásokon kívül még nem volt rajta. Az ura egy végkiárusításon vette a ciklámenszínű anyagot és az asszony megcsináltatta olyanra — mondta — amilyent egy nagyon elegáns hölgyön látott nemrég a Váci-utcában.

Hét óra elmúlt. Ideje öltözni. Odament az ajtóhoz és ráfordította a kulcsot. Aztán levetkőzött és festeni kezdte magát a tükör előtt. Közben kacér, le-

mondó, büszke és szerelmes mosolyokat próbálgatott. Erről a játékról eszébe jutottak a színésznők. Egy pillanatra megállt a keze és gondolkozva nézett maga elé. És a színésznők udvarlóiról rátévedtek gondolatai Kincz úrra.

Kincz úr egy hivatalban dolgozott az urával és igen elegáns volt. Mindig kesztyűt hordott és nyírott bajusza volt. És milyen szépen tudott beszélni. Színházról, moziról, politikáról. Alig két hete mutatkozott be az asszonynak, mikor eljött az urához valami hivatalos ügyben. Azóta aztán többször is eljött.

Vajjon hoz-e fehér szegfűt? Megmondta Kincz úrnak, hogy ez a kedves virága. Ha hozna, eltenné az imakönyvbe.

Hazajött az ura, hatalmas, alacsonyhomlokú, fekete ember. Apró szeméből ragyog a becsületesség. Csak annyit szólt az asszonyhoz: na?

— Mindjárt, Laci. Mindjárt. Már csak cipő kell, harisnya, meg fel kell húznom a ruhámat.

— Vacsora?

— Még van disznósajt. Marad is belőle.

Az asszony kiment a konyhába, hozott asztalkendőt, sótartót, tányért. Bodnár szó nélkül nekilátott. Az asszony tovább öltözködött, közben lopva nézegette az urát. És amíg nézte a nagy, fekete ember csillogó szemét, hatalmas kezét és darabos, fél-szeg mozdulatait, — valami keserűség markolt a lelkébe. Ebben a pillanatban határozottan gyűlölte. Annyira gyűlölte, hogy eszébe jutott a finom Kincz úr.

Kincz úr lassacskán megérkezett. Már az ajtóban meghajtotta magát; először az asszonynak kö-

szönt, így: „Csókolom a kezeit, kisztihand, jóestét“, — aztán olyan nyájas leereszkedéssel, mint a grófok, kezét fogott Bodnárral: „Szervusz, kedves barátom.“ Bodnár rámorogta, hogy szervusz és evett tovább.

Beszélt azonban Kincz úr helyette is. Lábát egymásra rakta, úgyhogy selyemharisnyája kilátsozott és beszédközben hanyagul játszott kesztyűjével. Egy operáról beszélt, amelyben görögtűz is volt.

Beszélgetés közben Bodnár kiment, hogy rendbe-
szedje magát. Kincz úr ekkor elővett egy szál fehér szegfűt és átnyujtotta. Bodnárné eléször elpirult, aztán megköszönte és gyorsan beledobta egy fiókba, mert az ura lépéseit hallotta.

Elindultak. Beültek egy közeli moziba. A szünetben kimentek cigarettázni. Bodnár mindjárt felfedezte egy régi ismerősét és odament hozzá néhány szóra. Kincz úr a háborús híradóról beszélt az asszonynak. Hogy milyen szörnyű volt, mikor egy katonára éppen a kép sarkában elejtette a puskáját és arcra bukott.

— Nagy bátorság kell ahhoz, hogy harcoljon valaki, — felelte az asszony.

Kincz úr elnézően mosolygott:

— Higyje el, Mancika, a mi életünkhöz is kell bátorság. De nekünk inkább szellemi bátorságra van szükségünk. Tudja, sokszor elnézem a maga urát is a hivatalban. Mindent megcsinál pontosan, de a főnök szórszálhasogató ember és olykor úgy leszidja, hogy még én is dühbe gurulok. A maga ura viszont lehorgasztja a fejét és csak hallgat nagy alázatossággal. Mert nem bátor. Nem mer. Nem mer szembeállni.

— Hát maga? Maga mer?

Kincz úr fölényesen legyintett:

— Persze hogy merek. Én akár a miniszterelnöknek is megmondanám a véleményemet. Pedig, megvallom, testileg nem vagyok éppen erős ember. A maga urában őserő van — mégsem mer.

— Igaz, — szólt halkán az asszony és mert Kincz úr szavait roppant okosoknak érezte, megálapította magában, hogy szívéből gyűlöli az őserőt.

Közben csöngettek, visszaültek a helyükre. Az előadás után Kincz úr még kávéházba akart menni, de Bodnár nem állt kötélnek. Hogy neki korán kell lefeküdni. A főnök lármázik, ha reggel elkésnek. Az asszonyon halálos szomorúság vett erőt. Eszébe jutott az iménti beszélgetés és azon tündődött, hogy milyen érzés volna Kincz úrhoz tartozni...

Mentek hazafelé. Mikor egy kocsmá előtt haladtak el, kifordult az ajtón egy emberke. Meglátta az asszonyt és a részegek buta vigyorgásával szólt hozzá:

— Hallja csak, drágaság! Vagyok olyan legény, mint ez a kettő együtt!

Hallatlanná akarták tenni a dolgot, de a részeg nem tágitott. Végül Bodnár megállt, hátrafordult és szembe nézett vele. A támolygó kis részeg elszánt szemtelenséggel nézett fel rá és hetykén kérdezte:

— Na? Kell valami?

Bodnár erre kétszer pofonvágta. A részeg fejéről leesett a kalap. Felvette, porolgatta és panaszos, csukló hangon kiabált:

— Megállj, gazember! Ezt megkeserülöd!

És zökkenő botlásokkal tántorgott odább. Bodnár rá se hederített. Fújt egy nagyot, helyrerántotta kabátja ujját, mentek hazafelé. Egyszer futólépések dobogása hallatszott a hátuk megett és valaki úgy ütötte hátba, hogy beletántorodott. Megfordult. Vagy nyolc-tíz kétes alak állt vele szemben, dühösen szitkozódva. Köztük leghangosabban kiabált a részeg kis ember. Bodnár karonfogta feleségét és hátrált vele. A tömeg, tudja Isten honnan előkerülő emberekkel, egyre szaporodott. Lassan mégis a házuk kapujához értek és az asszony rémülten nyomta a csengőt. De nem jött ki senki. Zúrzavaros szitkozódás, káromkodások.

Egy hosszú siheder, talán véletlenül, meglökte a kétségbeesett, síró asszonyt. Bodnár szemét elfutotta a vér: egy hadonászó ember kezéből kikapott valami botot és nekiment a tömegnek. De mingyárt látta, hogy puszta kézzel jobban boldogul, a botot hát odavágta egy ordító kamaszhoz, aztán feigyürte kabátja ujját és öklözött jobbra-balra, összevissza. Utései sűrűn puffogtak. Jajgatások, nyögő sóhajtások hallatszottak. Akadt egy, aki megpróbálta visszaütni. Azt úgy mellbevágta, hogy hanyatt esett.

Egyszerre kitisztult a csatatér. Bodnár beletörölte verejtékes homlokát a kabátja ujjába. Az asszony a kinyitott kapuban zokogott, mellette síránkozva mentegetőzött a házmesterné, hogy az ura elment hazulról, ő meg nagyon mélyen elaludt.

Bementek. Az asszony szepegeve megállt. Bodnár végignézett magán, megcsóválta fejét és mosdóvizet kért. Mikor rendbehozta magát, keresett egy

darab angoltapaszt és leragasztott egy hasítást a kezefején. Aztán így szólt:

— Hozd azt a maradék disznósajtot. Alaposan megéheztem ettől a kis csépléstől.

Az asszony vörös szemmel tette elébe a tányért, aztán hirtelen odaborult az ura mellére. Kacagott is, sírt is egyszerre. Bodnár nagyot csókolt az arcára, felemelte, mint a pelyhet és letette egy székre:

— Na. Elég. Aludni is kell. Ez a csöcselék elvette egy félórámot. De hol van Kincz?

Az ám. Kincz úr eltűnt. Nem volt sehol.

Az asszony elfordult, mert sötét pirosság öntötte el az arcát. És míg az ura evett, keresgélt valamit a fiókokban. Megtalálta a fehér szegfűt, — beledobta a szappanhabos, piszkos mosdóvizbe. És szégyelte is magát egy kicsit.

A LEGNAGYOBB

Az öreg festő sokat szenvedett. Kösztény kínozta, féllába olyan fájdalokat okozott neki, hogy fogát csikorgatta tőle. Naphosszat üldögélt a karosszékben és onnan vezényelte gazdag háza napi életét, mint hajófedélzeten a sebesült tengernagy. A rendelkezést nem volt lelke másra bízni, mert úgy született, hogy mindig vezessen, szervezzen, intézkedjék. Nagyobbik fia embernyi ember volt már, mégsem adta át neki a rendelkező akaratot. Ez a fiú néhány napnyi különbséggel ugyanolyan idős volt, mint a második feleség. Mostohaanya és mostohafiú, az egyidősek, nem nagyon kedvelték egymást. Folyton éber parancsnokló tapintat kellett hozzá, hogy a ház hétköznapi élete rázkódtatás nélkül menjen tovább. S ő a karosszékhez szegezve vezetett mindent; hol a rézmetszőt, hol a nagy festőműhely valamely inasát, hol a fiatal asszonyt idézte maga elé, hogy kiadja utasításait. Dolgozni nem tudott, mert nemcsak hogy lábára nem állhatott, hanem már ujjai is gémberegni, görcsösödni kezdtek a köszténytől.

Senyvedett tehát a karosszékben, vastagra pólyázott féllábát vízszintesen nyugtatva az odatolt széken. Leveleket diktált, felolvastatott magának,

vagy valami jó ismerőst hivatott vitatkozni. Olykor külföldi látogató is akadt: a műhely külön nevezetessége volt Antwerpennek, az odavetődő német herceg, vagy angol diplomata épp úgy nem mulasztotta el ezt a látogatást, mint a Kölnbe került utas a dómot. És mégis sok idő maradt üresen: a zabolátlanul tevékeny ember gyötrelmesen tétlen órái. Kivált éjszaka, mikor fájdalmai miatt nem tudott aludni. Hallgatta felesége, a híres szép Helén egészséges, egyenletes lélegzését és maga némán bámult a sötétbe.

Kettőről gondolkozott ilyenkor. Feleségéről és pályájáról. Feleségéről, akibe vén fejjel halálosan szerelmes volt. Harminchat évi korkülönbség, hánytorgatta magában a testi fájdalom gyötrelmei közepe. Az asszony nagyon szép és nagyon fiatal. Akkor is fiatal lesz még, mikor özvegyen marad. Vajjon mi lesz vele? Bizonyára férjhezmegy. Szeretni is fogja második urát. Az a férfi érte nyúl majd a gazdátlan boldogságért. S már nem is okoz nagy szenvedést ez a gondolat, mint eleinte, mikor kezdett leszámolni a halállal. Az ember halandó, a holtat követik az újak, azok is fognak élni. Joguk van hozzá. „Omnia omnibus“ — ez a jelmondat áll családi címerében. Mindenkinek mindent.

Aztán pályáján tűnődött. Végigélte apródi éveit a Lalaing grófnő udvarában, a mantuai hercegi palotát, ahol udvari festő volt, a római éveket, antwerpeni műhelye alapítását, felehetetlenül boldog első házasságát, bekapcsolódását a diplomáciába s mindazt, ami hírnév és vagyon alakjában ömlött rá sorsa bőségszarujából. Többszörös milliomos most

és neve ismert az egész világon. De feltette magának a kérdést:

— Ki a legnagyobb?

Erre mindenáron becsületesen akart felelni. Saját önzésének sebe árán is, ha kell. Gondos szigorral bírálta hírneves pályatársait. Mindet el tudta vetni, mint önmagánál kétségtelenül kisebbet. Csak három név maradt a végén: Van Dyck, Velazquez és ő maga.

Van Dyck, a kedves Anton, a szeszélyes, nőies természetű, élvezethajhászó szép fiú, leghíresebb tanítványa, vitán felül nagy festőnek számított. De hosszú mérlegelés után nem legnagyobbnak. Egyetlen vékony vonalnyi fokkal alatta maradt Velazqueznek is, neki magának is. De Velazquezt már nem tudta így legyűrni vetélkedő gondolataiban. Velazquez óriási tehetség volt. Legalább akkora, mint ő. Ha nem nagyobb.

Pontosan maga elé tudta idézni a fiatal spanyol festő alakját. Félszeg modorát, csetlő-botló járását, akadozó beszédmódját, feltűnően magas homlokát. Az a fej majdnem vízfejhez hasonlít, de a koponyacsont mögött lángelme lakik. A festésnek egyik legnagyobb lángelméje, mióta a világ áll. Visszaemlékezett azokra a hosszú hónapokra, melyeket együtt töltöttek Madridban, Fülöp király palotájában. Visszaemlékezett megdöbbenő képeire, boszorkányos festési módjára és nagy vitáikra a művészet céljáról és értelméről. Festők voltak mind a ketten, mégis úgy tűnt fel vitáikban, mintha két teljesen különböző mesterséget folytatnának. Különösen akkor volt egy soha el nem felejthető vitájuk, mikor

egyszer lóháton együtt rándultak ki az Escorialba. S a vita végén tisztázták is mindkettejük művészetének lényegét.

— Én a szépséget hirdetem az embereknek, — mondta ő —, az életben csak a szépség a fontos.

— Én az igazságot hirdetem, — mondta Velazquez —, az életben csak az igazság a fontos.

Kinek van igaza? Nincsen ember, aki erre felelni tudjon. Ime, a két legnagyobb sem tud meg-egyezni. S ki a nagyobbik közülök? A beteg, öreg festő kutatóan nézett a sötétbe, mintha ott a választ keresné. Nem tudott dönteni. Becsülete erősebb volt, mint művészi hiúsága. Életében minden elérhetőt elért: spanyol nemességet kapott, angol knight-rangot, díszdoktora volt a cambridgei egyetemnek, udvari ember és diplomata. De mit ért mindez ahhoz képest, ha elmondhatta volna, hogy ő ma a világ legnagyobb festője? S igazságérzete nem engedte ezt kimondania.

Egy napon magához hívatta nagyobbik fiát.

— Te, Albrecht, gyakran hallottam mostanság egy új festőt emlegetni. Németalföldi. A neve Rembrandt. Annyit tudok róla, hogy molnár volt az apja, körülbelül harmincéves és Amsterdamban dolgozik. Soha egy képét sem láttam. Járd végig a műkereskedőket, hátha akad kép tőle, vagy legalább rézkarc. Tudni akarom, ki ez.

A fiú nyakába vette Antwerpent. Két rézkarcot talált, azt is nehezen. Képet egyet sem. Hollandia és Flandria között javában dúlt a háború, a határon még kép is nehezen jöhetett át. A sínylődő beteg möhön nyúlt a karcok után és szemügyre vette őket.

A lángelmét azonnal meglátta. Megérezte a tehetség titkos ösztönével, amely rögtön megérzi a maga fajtáját. Kiküldött maga mellől mindenkit. Egyedül akart maradni a karcokkal. Hosszú ideig vizsgálta őket. Fejét csóválta. Próbálta egymás mellé rakni a három nevet, vajjon az új harmadik elbírja-e a másik kettőt? Rubens, Velazquez, Rembrandt. Elbírt. Sokáig gondolkozott, majd megint a karcokat nézte. Végül csengetett fiáért.

— Tedd el ezeket a karcokat, fiam.

— Milyen művész ez, apám? Érdemes volt érdeklődnöd iránta?

— Tartok tőle, fiam, hogy mindnyájunk közt ez a legnagyobb. Ahogy a karcokra rápillantottam, rögtön tudtam, hogy ennek az embernek valami titka van. És hosszas töprengés után rá is jöttem a titokra. Én világéletemben azt hirdetem, hogy az életben a szépség a fontos. Velazquez azt hirdeti, hogy az életben az igazság a fontos. Most jön ez a hollandi és azt hirdeti, hogy az életben az élet a fontos.

Elgondolkozott s még egyszer kimondta a rejtelmes szót:

— Az élet...

S már nem mondta, hogy a fiát ne keserítse, csak gondolta:

— Az élet, amelyet nemsokára itt hagyok. De nem baj, jön, aki átveszi kezemből a fáklyát és még magasabbra tartja. Nem a művészet halhatatlan, hanem az élet.

The first part of the alphabet is the Latin alphabet, which consists of 26 letters, A through Z. These letters are used to form words and sentences in most Western languages. The second part of the alphabet is the Greek alphabet, which also consists of 26 letters, Alpha through Omega. These letters are used to form words and sentences in Greek and are also used in scientific notation and mathematics. The third part of the alphabet is the Cyrillic alphabet, which consists of 33 letters, A through Z, and is used in Russian and other Slavic languages. The fourth part of the alphabet is the Arabic alphabet, which consists of 28 letters and is used in Arabic and other languages in the Middle East and North Africa. The fifth part of the alphabet is the Hebrew alphabet, which consists of 22 letters and is used in Hebrew. The sixth part of the alphabet is the Chinese alphabet, which consists of thousands of characters and is used in Chinese and other languages in East Asia. The seventh part of the alphabet is the Japanese alphabet, which consists of three sets of characters: Hiragana, Katakana, and Kanji. The eighth part of the alphabet is the Korean alphabet, which consists of 28 letters and is used in Korean. The ninth part of the alphabet is the Vietnamese alphabet, which consists of 29 letters and is used in Vietnamese. The tenth part of the alphabet is the Thai alphabet, which consists of 44 letters and is used in Thai. The eleventh part of the alphabet is the Burmese alphabet, which consists of 33 letters and is used in Burmese. The twelfth part of the alphabet is the Khmer alphabet, which consists of 34 letters and is used in Khmer. The thirteenth part of the alphabet is the Lao alphabet, which consists of 27 letters and is used in Lao. The fourteenth part of the alphabet is the Tibetan alphabet, which consists of 30 letters and is used in Tibetan. The fifteenth part of the alphabet is the Mongolian alphabet, which consists of 21 letters and is used in Mongolian. The sixteenth part of the alphabet is the Vietnamese alphabet, which consists of 29 letters and is used in Vietnamese. The seventeenth part of the alphabet is the Thai alphabet, which consists of 44 letters and is used in Thai. The eighteenth part of the alphabet is the Burmese alphabet, which consists of 33 letters and is used in Burmese. The nineteenth part of the alphabet is the Khmer alphabet, which consists of 34 letters and is used in Khmer. The twentieth part of the alphabet is the Lao alphabet, which consists of 27 letters and is used in Lao. The twenty-first part of the alphabet is the Tibetan alphabet, which consists of 30 letters and is used in Tibetan. The twenty-second part of the alphabet is the Mongolian alphabet, which consists of 21 letters and is used in Mongolian.

NYOLCEZER HOLD

I.

A fiatal Dersffy gróf sápadtan meredt apjára. Eddig féltéken és alázatosan érvelt, most azonban felcsattant.

— Bocsáss meg, apám, a menyasszonyom atyja törvényszéki bíró volt, a nagyapja képviselő. Ezt a családot bugris-népnek nevezni talán túlzás. Így nem fogjuk egymást megérteni.

Az öreg gróf reszketett az indulattól. Felállott.

— Mi nem értjük meg egymást soha. És most végeztünk.

Felállt a fiú is.

— Tehát? — mondta elszántan és kihívóan.

— Tehát elmúltál huszonnégy éves, nem tudlak megakadályozni. Ha azt a leányt elveszed, ide nem teszed be többé a lábadat. Pénzt nem kapsz, tartsd el, akit elveszel, úgy, ahogy tudod. Ha nem tetszik, eredj az árvaszékhez, vagy a hitbizományi bírósághoz, vagy mit tudom én, hova. Most végeztünk.

II.

Gróf Dersffy Kálmán elvette a leányt. Haza-hozta a birtokra. Az öreg gróf az ügynevezett kis kastélyt jelölte ki lakásul, amelyet csak jóindulat-tal lehetett kastélynak nevezni. Zsindelyes, föld-szintes, oszlopos kis kúria volt. Valaha egy oldalági szegény rokon tengett benne kegyelemkenyéren öreg feleségével. De ezek kihaltak belőle. Ide költözött az új pár, penészes bútorok közé, erős doh-illatba.

Az apa szavának állott, menyével nem volt hajlandó találkozni. A fiatal asszony megkísérelte a békét, de az öreg kiüzente, hogy nincs otthon. A látogató ránézett az izenethozó inas kaján képére, sírva fakadt és elment.

A kis kastélyban nem volt villany. Telefon sem volt. De negyedórai gyaloglással el lehetett jutni az intézői lakhoz, ott volt telefon. A fiatalok elhatározták, hogy belenyugszanak az öregember konok gyűlöletébe és próbálnak éldegélni, ahogy lehet. Néhány hét múltán elkezdtek vizitelni. Ez elég kíno-san ment, mert az öreg megtagadta tőlük a kocsi-tartást. De sikerült megállapodniok a letinczei kör-jegyzővel, aki hajlandó volt bérbe adni a fogatát. Méregdrága árat kért ugyan egy fuvarért, de a pénzt nem követelte rögtön.

A fiatalok végigjárták a szomszéd kastélyokat. Itt csikókat néztek, amott épülő hombárt. Mindenütt panasz a terhek miatt, de mindenütt ezüsttálcán ürmös, jó cigaretta, csinosan tartott inasok, rádió, új beszélőgéplemezek, a gyerekek mellett svájci kis-asszony. A birtokosok mind igen kedvesen fogad-

ták őket. De mikor aztán kezdték a látogatásokat visszaadni, jöttek a keserű órák. Szégyenkezniök kellett a korhadt bútorokért, a dohos, sötét szobákért, a füstölő petróleum-lámpákért, a rossz cigarettáért.

Hosszú beszélgetéseik voltak az éjszaka nyomasztó csendjében. Az asszony sírt.

— Ez így nem élet, — mondta a fiatal gróf is, — valahonnan pénzt kell szerezni. Vállalnék szívesen valami állást, de apám úgy neveltetett, hogy nem értek semmihez.

Már-már ott tartottak, hogy kieresztik szájukon a válás gondolatát. Talán hajlandók is lettek volna válni, de az öreg zsarnok ellen érzett felháborodásuk nem engedte őket.

III.

Ekkor egyik háznál Trauttnerrel találkoztak. Ez a Trauttner egy budai pallér fia volt, s már egy kis tanyán született, amelyet a tollasodó pallér a török-bálinti határban vásárolt magának. A fiú itt kedvet kapott a gazdálkodáshoz. Mikor a maga embere lett, kis birtokot vásárolt a Dersffy-szomszédságban. Kitűnően gazdálkodott, takarékos volt és szorgalmas Felesége, csontos, szőke, nagydarab fiatalasszony, pompásan illett hozzá. A fiatal grófné elkezdett panaszkodni Trauttnernének. Kiöntötte a szívét.

Egy hét mulva Trauttnerék látogatást tettek a kis kastélyban. A férfiak félrevonultak csevegni. A csevegés jó két órát tartott.

— Lesz pénzünk, — mondta este a fiatal gróf boldogan, mikor egyedül maradtak.

— Honnan? — kapott a szón mohón az asszony.

— Eladok földet Trauttnernek. Két holdat mindössze, az semmi. A birtok nyolcezertizenkét hold. Ebből háromezer hitbizomány, ahhoz nem lehet nyulni. De a többihez lehet.

— És apád?

— Apámnak ezt nem kötöm az orrára. Az adásvételi szerződést közjegyző nélkül csinálom és klauzulával írom alá: a tulajdonjogot akkor fogjuk átíratni, mikor az örökség élvezetébe lépek.

— És milyen árat fizet Trauttner?

— Az igazi érték harmadrészét fizeti. Tudja ő jól, hogy mit csinál.

A fiatal gróf kellemetlenül, kesernyésen nevetett a megjegyzéshez. Az asszony nem szólt semmit.

IV.

A történet nincs is tovább. Most folyik. A kis kastélynak ma sincs villanya, telefonja és fogata. De rádió már van. A vendégek pezsgőt kapnak és jó cigarettát. Az ifjú grófné jól öltözködik, egyébként kétségtelenül a legszebb asszony a környéken.

Trauttner gyakran meglátogatja és meghívja őket. De az ő házában nincs pezsgő, nincs bridge és nem szoktak táncolni.

Az öreg gróf gyakran jár fenn a Kaszinóban. Egyik öreg barátja bizalmasan megkérdezte tőle, hogy milyen lábon van a fiatalokkal.

— Semilyen lábon, — felelte —, a kölyköt rövid kötélre fogtam. Addig éheztetem, míg el nem válik.

De a fiatalok igen vidáman élnek, válni eszök ágában sincs. Sőt most már gyerekről gondolkoznak. Ideje, mert ötéves házasok. Trauttner eddig négy-százötven holdat vásárolt meg kéz alatt. De ez rohamosan nőni fog, mert a fiatal Dersffy gróf rákapott a kártyára. Veszettül játszik és nevetve veszít.

VÁRNI

I.

Pár napi ismeretség után már tudták, hogy egymásért születtek a világra. Sokszor megtörtént, hogy ugyanabban a pillanatban ugyanazzal a szóval szólaltak meg: pontosan ugyanazt gondolták és akarták mondani. Ilyenkor a megkezdett szót abba-hagyták és egymás szemébe mosolyogtak. Fölösleges volt folytatni, s már nem is csodálkoztak, hogy ennyire egyek.

A leány huszonöt éves volt s eddig gőgösen visszautasította azt a gondolatot, hogy valakit közel engedjen magához. Ismerte a maga színvonalát s meglátta a silányságot azokban, akik eddig útjába akadtak.

— Mire vársz? — kérdezte egyszer az anyja.

— Arra, hogy emberemre akadjak. Akire fel tudok nézni. Én csak olyat szerethetek, aki legalább annyi mint én. Ha nincs ilyen a világon, akkor így halok meg, de nem alkuszom.

Az anya hallgatott. Soha sem birt a leány hártalan elbizakodottságával. Olykor megfordult a fejében az az ijesztő gyanu, hogy ez a leány elmebajos. Rendesen egyéb véleménye volt, mint akárki

másnak, de vitába nem ment bele soha. Ha ellentmondtak neki, sértően legyintett és elfordult. Különben feltűnően szép volt, négy nyelvet beszélt igen jól, úgy zongorázott, hogy akár fel is léphetett volna vele és erős érzéke volt képzőművészetéhez. Apja teljesen vagyontalan, előkelő állami hivatalnok volt, s a leány fejedelmi göggel hordta szegénysége sorsát.

Ekkor vetette útjába a sors a férfit. Ez remek emberpéldány volt maga is és nem lehetett elhinni, hogy Zajcseknek hívják. Anyja után hívták így, de mindenki tudta, hogy az öreg Illésházy gróf fia. Apjánál is lakott, a híres kastélyban nyáron, a fővárosban télen. És nem csinált semmit. Ő is csak nyelveket beszélt, képekhez, muzsikához és irodalomhoz értett. A hitbizományt nem örökölhette, de a kötetlen birtokrész, amely rá nézett, még mindig nagy vagyont jelentett. Harmincötéves volt s a semmittevéstől kissé fáradt.

Egy hét mulva mindketten tudták, hogy könnyűszerrel nem lehetnek egymáséi. Az öreg államhivatalnok majdnem agyszélhűdést kapott arra a gondolatra, hogy egyetlen leánya törvénytelen származású emberhez menjen. Különben is az előkelő, de szegény hétszilvafások előítéletével gyűlölte a mágnás-sarjakat. Illésházy gróf pedig, aki természetes fiát sohasem fogadta örökbe, hogy jobban a kezében tarthassa, más leányt nézett ki a fiának és minden segítség megvonásával fenyegetődzött.

Mindezt elmondták egymásnak. Megállapodtak abban, hogy várnak. Ameddig kell. Akármедdig.

— Nem gyönyörű ez, — kérdezte a leány —, hogy nem fogadkozunk, nem esküdözünk, mégis sziklaszilárdan tudjuk mind a ketten egymásról, hogy akármeddig várunk?

— Gyönyörű, — felelte komolyan a férfi.

II.

Vártak. Nem mult el nap, hogy ne találkoztak volna, vagy ha a férfi nem volt a fővárosban, legalább telefonon ne beszéltek volna. Hosszú leveleket írtak, s mind a kettő vallásos áhítattal gyűjtötte a másik leveleit.

A leányt kétszer érte nagy kísértés. Először a világhírű hegedűművész kérte meg a kezét, aki Budapesten járt hangversenyezni. A leány már első találkozáskor rendkívüli hatással volt rá. Három napig foglalkozott vele, aztán elutazott, de egy hónap mulva visszatért: ingyen vállalt egy jótékony-célú fellépést, csak hogy Budapestre jöhessen. Akkor megkérte a leányt, elmondta neki érdekes életét, a városokat, a nagy utazásokat, a zenében való csodálatos elmerülését, Firenze melletti kastélyát és társért sóvárgó árvaságát. A leány szívenütve hallgatta. És nemet mondott. A másik férfi, aki felmerült életében, tenniszbajnok volt, folyton jókedvű, vigyorgó, bőszítően egészséges, kedves és buta. A leány érezte, hogy ez a férfi megrázó hatással van rá. Ugy vonzotta, mint megállapodott, mintaszerű nyárspolgárokat az a kis táncosnő, akiért megbolondulnak és felkavarják

egész életüket. De legyőzte magában ezt is. Bár még évek mulva is vad haragot érzett önmaga iránt, mert testén remegés futott végig, ha ez az ember eszébe jutott.

A férfi egyszer Párisban találkozott egy amerikai hölgygel. Ez vele egyidős volt, nagyon szép és dúsgazdag. Amellett eszes és mulatságos. Ő érezte, hogy lelke mélyén már hűtelen örök jegyeséhez. Egy álmatlan éjszaka után hirtelen felkelt, becsomagolt, nem hagyott búcsúlevelet és elutazott. De az eset sajgó nyomot hagyott benne. Évekig tartott, amíg kiheverte.

Igy vártak egymásra húsz álló esztendeig. Akkor ugyanazon a héten meghalt az öreg Illésházy gróf és a leány apja. Még vártak egy illő féleszten-dőt, aztán a legnagyobb csendben összekeltek. A leány negyvenöt éves volt, a férfi ötvenöt.

III.

Világháború volt, külföldre nem tudtak utazni máshová, mint a Tátrába. Beültek a kassai gyors-vonat egy elsőosztályú fülkéjébe, férj és feleség. Be-húzták a bérelt szakasz függönyét, ujságokat rakos-gattak, kölnivizet és kis párnát szedtek elő az úti-táskából. Kerülték egymás pillantását.

Mikor elindult a vonat, mégis egymásra néztek. Most következett volna az a fuldokló, szabad, érzéki csók, amelyre több mint húsz esztendeig várakoztak. De mind a kettő ott maradt a sarokülésen az ablak tövében, mozdulatlanul. Az elszaladt életre gondol-

tak, az előttük álló reménytelen öregségre. Lelkük fáradt volt, kiábrándult és keserű.

— Maga is arra gondol, amire én? — kérdezte a férfi.

A leány bólintott.

— Arra. El kellene válni.

Megadóan, mélán elmosolyodtak, mind a ketten. A férfi feltette pápaszemét és ujságot vett elő.

OSZK

Opuzágot Széchenyi Könyvtár

BOSSZÚ

I.

Tilly győztes seregei készülődtek elhagyni Wimpfent. Már napok óta szó volt róla, hogy a zsoldosok minden pillanatban indulhatnak. Egy keddi napon csakugyan kiadták a parancsot, hogy másnap délben indulás Höchst felé!

Az a zsoldos, Gottfried nevezetű, aki az aranyművesnél vett magának erőszakos szállást, egész nap leste már, mikor beszélhet az aranyművesnével. De sehogysem jutott hozzá. A házaspárnak valami főbenjáró beszélgetése lehetett. Bezárkóztak belső szobájukba s még ott is csak fojtott hangon beszéltek. Az asszony olykor kijött egy-két percre, hogy utána nézzen a konyhának. Arca sápadt volt és kezén meg lehetett figyelni, hogy remeg.

Igy telt el az egész nap. Este aludni tértek, anélkül, hogy az asszonnyal beszélhetett volna. Mély csend borult a házra és az egész megszállott városra, ma nem hallatszott a mulatozó katonák kurjongatása, mert Tilly az utolsó estére minden csapszéket bezáratott. De hiába volt csend, a zsoldos nem tudott aludni. Bár tudta, hogy képtelenség, amit remél, mégis remélte, hogy beszélhet még az asszonnyal

utoljára. Halkan kilopódzott az udvarra és nesztelen léptekkel a lugashoz osont. Aznap, mikor elfoglalták Wimpfent és beköltözött az ötvös házába, ebben a lugasban beszélgetett először a házaspárral.

És ime, mikor a sötétben tapogatódzva kereste a lócát, lélegzetet hallott.

— Ki az? — kérdezte riadtan az asszony hangja.

— Én vagyok, Gottfried, — súgta a zsoldos —, mit csinálsz te itt?

— Semmit. Gondolkodom. De már megyek is vissza.

— Nem engedlek. Naphosszat az alkalmat leszem, hogy szóljak veled. Holnap indulnom kell. És holnapután talán már nem élek. Berta, légy az enyém.

— Hagyj engem, uram. Menj csak utadon. Majd imádkozom érted.

— Ne imádkozzál, a csókod jobb varázsszer volna. De miért nem akarsz az enyém lenni! A férjedet nem szereted. Gonosz és kegyetlen ember, amellet nagyon csúnya. Elnézem, milyen kegyetlenül bánik veled. Könyörgök neked, szeress engem.

— Hagyj, kérlek. Most már nagyon fázom, be kell mennem.

Az asszony felkelt a sötétben és indulni akart, de a zsoldos találomra a sötétbe nyult, megtalálta karját és visszarántotta.

— Nem mégy. Istenemre mondom, nem mégy. Hát egy cseppet sem szeretsz, mondd?

— Eressz el engem, mert kiáltok. Nem szeretlek egy cseppet sem.

— Ez az utolsó szavad?

— Ez az utolsó szavam. Most engedj.

— Mingyárt mehetsz, de még mondanom kell valamit. Tudod, úgy-e, milyen büntetés vár a kémre? Azonnal kivégzik és házát felperzselik. Hát én tudom, ki itt a baden-durlachi őrgróf kémje. A férjed. Be is tudom bizonyítani. Meglestem tegnap, amikor titokban levelet küldött egy kisgyerekekkel. A gyerekek után mentem, a községen túl utólértem, ökölcsapást adtam neki és elvettem a levelet. A levél nálam van és mindent elárul. Ha nem leszel az enyém, holnap reggel feljelentelek benneteket. S mire elmegyek, égni fog a házad. Válassz!

Az asszony jó darabig nem felelt. Akkor végre megszólalt:

— Hagyj engem, kérlek. Tégy, amit akarsz.

Kirántotta magát a zsoldos kezéből és eltűnt. Még lépteit sem lehetett hallani.

II.

A zsoldos nem tudott elaludni, csak mikor már pirkadt. Ezért tovább is aludt, mint szokta. Nagy kiabálásra riadt fel. Az ötvös kiabált odakint. Ő magára kapkodta holmiját.

— Mi történt? — kérdezte, mikor kilépett.

— A feleségem eltűnt, — mondta az aljas-tekintetű férfi dühöngve —, nincs sehol. Korábban feküdtem le, mint ő. Ágya érintetlen.

— Kerested a házban mindenütt?

— Kerestem. Nincs sehol. Elszökött tőlem. Ha megtalálom, megfojtom. De hol lehet?

A zsoldos nem felelt, csak vigyorgott magában. És azt gondolta, hogy ő nagyon jól tudja, hová mehetett az asszony. De hiába ment, őt nem tudja megelőzni. Magára öltötte fegyvereit és elsietett. Az aranyműves dühöngve járta körül a kertet, házat még egyszer.

III.

Tíz órakor az ötvös sorsa beteljesedett. Minden különösebb eljárás nélkül végeztek vele. Nyilvános és elrettentő kivégzéssel már nem akarták az időt tölteni. Három katona lépett be udvarára, vége volt. Holttestét ott hagyták. Aztán felgyújtották a házat. A két szomszédban jajveszélkelve kapkodtak, siettek vizet cipelni házuk tetejére, hogy a tűz át ne csapjon. Az ötvös házat nem volt szabad oltani, arra katonák ügyeltek, hogy egészen leégjen. Gottfried volt ezek közül az egyik. Szétvetett lábakkal állt a ház előtt és nézte a lángokat kaján örömmel. Csak az zavarta, hogy vajjon mi történt az asszonnyal. Mászt nem lehetett gondolni, minthogy elbujdosott. Gottfried aztán az utcanépnek ment, amely odagyúlt az égő ház elé és dárdája nyelével biztatta hátrább a báméskodókat.

Ekkor meghökkenve látta Bertát közeledni. Az asszony nem volt egyedül. Igen csinos fiatalember jött vele kézenfogva.

— Hát te itt vagy? — kérdezte a zsoldos ámulva.

— Téged kereslek, zsoldos. Meg kell köszönnöm neked életemet.

— Nem értem. Hiszen tönkretettelek. És örömmel tettem.

— Valamit nem tudsz, kérlek. Én régóta szerettem ezt az ifjút, akit mellettem látsz és aki szeret engem. Jóságos, délceg és gazdag. A férjem rájött, hogy nem őt szeretem, hanem ezt az ifjút. De én állhatatosan tagadtam. Tegnap egész nap veszekedett. Késő este, mikor bementem a lugasból, felébredt. Ismét elkezdett veszekedni. Addig kínozta, amíg megvallottam, hogy kedvesem van, akibe szerelmes vagyok. Erre ő rettenetes esküt esküdött, hogy ma délben, mihelyt kivonultok, meg fog engem ölni. Meg is tette volna. De te megelőzted őt, uram. Feljelentetted és kivégeztetted. Tehát megmentetted életemet és boldogságomat. Megérdemelnéd, hogy térdenállva csókoljak kezet neked. Isten vezéreljen.

Gottfried megragadta lándzsáját. Vad haragjában szerette volna ledöfni mind a kettőt. De erőt vett magán. Tilly az erőszakoskodást rögtöni halállal büntette. Lenyelte dühét és gyűlölettel nézett a szerelmesek után, akik egymás derekát átkarolva mentek tovább. Ugyanekkor megharsant az utca vége felől a sorakozó kürtjele. Gottfried otthagya társaival az égő házat és a kürtszó irányába sietett.

Tizenkét órakor Tilly serege elindult braunschweigi Krisztián csapatai ellen Höchst felé.

OSZK

FÉRJES ASSZONY

Az asszony megállt a szoba közepén. Lehúnyta szemét. Tenyerét végighúzta arcán. Mélyet, hosszút sóhajtott. Ami már napok óta kísértette képzeletét, ami folyton nyugtalanította, kínozza és gyönyörködte, ami váltakozó erővel támadta meg gondolatait, most különösen erős hullámmal öntötte el. Szinte megtántorodott tőle. Mintha nem is tépelődés lett volna az, ami így le akarja venni a lábáról, hanem valami árvíz. Kinyitotta szemét, széket keresett. Leült az asztal mellé, odakönyökölt. Megállapította — most már századszor három nap óta — hogy nincs semmi kétség: szerelmes. Ugy állapította ezt meg, mint a betegségre gyanakodó ember, aki folytonosan önmagát vizsgálja és újra meg újra, elhúlve fedezi fel a valóságot, mintha mindannyiszor legelső ízben jelentené ki magának. Igen, szerelmes. Nem tud másra gondolni, mint arra az emberre. Mosolyát látja maga előtt, kedves hangját hallja és összerázkódik tőle. Aztán a zongora elé képzele, hogy arc-éle bukkanjon fel, s a képet a muzsika öntse el, az az átkozott és imádott muzsika, amelytől nem lehet szabadulni, amelynek bűbajos varázslata gonoszul fészkeli be magát a tehetetlen idegekbe.

— Mi lesz velem? — rebegte magának hangtalanul, de mozgó ajakkal.

Sajátmagát is odaképzelte a zongora mellé, odarajzolta önmaga vékony alakját, amint az aranyhímzésű fehér ruhában a fekete zongorára támaszkodik. És ez a támaszkodó asszony most teljesen idegennek tűnt fel neki, valaki teljesen másnak, aki elröppent a szonáta foszlányaival együtt. Aki itt töpreng az asztal mellett, az egészen más, az a teveszörkabátot hordja, amelyet gyűlöl, de fel kellett venni, mert a fűtéssel megint baj van, pedig már leüzentek a házmesternek. Hideg van, didergő délelőtt, házimunka, a fürdőszobában szerelők dolgoznak, az ebéddel kell törődni.

Megint sóhajtott. Felkelt. Ment a fürdőszobába, mint az álmjáró. Ismét eltévedt ábrándjaiban, a férfi arca felmerült a hangok ringató hullámain. S ezek a hullámok őt is elragadással fenyegették. Most egyszerre könnyes lett a szeme arra a gondolatra, hogy milyen csodálatos öröm lenne engednie ezeknek a hullámoknak. Hiszen mi rossz lenne abban, ha ennek a szerelemnek csak így gondolatban átengedné magát. Nem tesz vele rosszat senkinek. Nem tudhatja senki. Még ő sem, akit szeret. Akinek erről az érzésről sejtelve sincsen. Tamási Tamás, ez a neve. Jólesik mondogatni a nevet, dédelgetni, gondolattal cirógatni. Tamási Tamás...

— Nagyságos asszony, ide teljesen új csap kell. Ezt hiába csináljuk meg, egy hét múlva megint csepeg.

— Szent Isten, megint kiadás. Várjon csak, felhívom a házgondnokot.

Ment a telefonhoz, tárcsázott. Beszélt, vitakozott, alkudott. A szerelőnek adta át a kagylót. Közben kisetett a konyhára, az ebédnek utána nézni. Visszajött. Átvette a kagylót. De csak eszméletének negyedrésszével. Háromnegyedrésszével a kísértő képben élt, a zongora mellett s a mindenséget elárasztotta a név lebegése: Tamási Tamás. Kezét közben szívére szorította. Hat éve élt nyugalmas, eseménytelen, derék házasságban. Amiről menyasszonysága alatt azt hitte, hogy szerelem, az esküvő után hamar elrepült. De a házasság nem volt rossz, elélegéltek egymás mellett, az udvarlási szándékokat mindig már csírájukban elhárította magától, az urát nem csalta meg soha. Jó volt így az élet, langyos és megnyugtató. És most jött ez az érzés, mint a földrengés. Hogyan is keletkezett? Nem lehet megmondani. Talán a muzsika tette. Egyszer csak azon vette észre magát, hogy éjjel-nappal szüntelen az az ember jár az eszében. Borzasztó az egész. Borzasztó a rabság, a tisztesség, a kötelesség, a belénevelt tartózkodás, a másik oldalon pedig ez az elemi erővel ébredt szerelem, amely úgy rázza egész lényét, mint a vihar a falevelet. Hogyan kapaszkodják élete kis ágába, hogy le ne hulljon? Most, most kellene a férje. Hogy gyengéd legyen, figyelmes és megnyugtató. Hogy lehessen menekülni hozzá.

Mintha hívta volna, most lépett be.

— Ilyen korán hazajöttél?

— Korábban végeztünk és rémesen fáj a fejem.

Ebéd előtt le akarok dőlni.

— Port vettél?

— Már kettőt. Ha lefekszem, ebédig el fog múlni, remélem. Van valami ujság?

Elmondta a szerelők dolgát, a fürdőkád csapját s a házgondnokot. Férje bosszankodva dobálta le cipőit, hogy papucsot vegyen.

— Még ezt a csekélységet sem tudod elintézni? Semmit sem lehet rádbízni, fiam.

Az asszony nem felelt. Ilyenkor nem szabad felelni. Akinek fáj a feje, ideges és igazságtalan. Meg kell érteni. Sietett a takaróért. A férj ledobta magát a diványra, amely nagyot reccsent a korán hízásnak indult test alatt. Betakarta, a takaró szélét gondosan megigazította. Aztán széket húzott a divány mellé. Férje úgy szerette, ha ilyenkor ott ül mellette valaki. De szólni nem volt szabad hozzá. Ott ült tehát csendesen. A férfi nehezen szuszogott. Ma nem borotválkozott, mert reggel nagyon sietett. Az asszonynak ismét eszébe villant az a síma, fínom fej, amely a zongora fölé hajlik.

— Este van valami? — szólalt meg a férj.

— Nincs beírva semmi. Itthon vagyunk. Szűnik már?

— Szűnik. Elég ennek egy-két perc pihenés, ez a por nagyon jó. Van marhahús ebédre?

— Sajnálom, drágám, nem kaptunk. Meg kell elégedned sonkával.

A férfi nem felelt, csak némán sóhajtott. De sóhajában benne volt a háztartás felett érzett elégedetlenség. Türelem, türelem, mondta magában az asszony, hivatalból jön, fáradt és ideges.

— Kellene hívni valakit vacsora után feketére, — mondta a férfi.

— Ahogy akarod, drágám. Kit hívjunk ?

— Lehetne ezt a Tamásit. Az sokat járt Amerikában. Szeretném Amerikáról kikérdezni.

Az asszony érezte, hogy elsápad és hogy a szíve tűrhetetlenül, kellemetlenül kalapál. Felkelt, az ablakig ment. Nyelt egyet, mert mikor meg akart szólalni, torka nem engedelmeskedett. Végül mégis csak tudott beszélni.

— Drágám, jobban szeretnék nem hívni senkit. Neked is jobb, ha korán fekszel.

Ugyanekkor belépett a szobalány jelenteni, hogy tálalva van. A férfi bosszus nyögéssel feltápászkodott.

— Jaj, de unalmas vagy, fiam, — mondta idegesen —, nem könnyű veled, mondhatom.

— Ne haragudj, — felelte csendesen az asszony —, nekem is fáj a fejem.

A férj csak legyintett. Mentek ebédelni. S az asszony véresen, fájdalmasan mondogatta magában: nem, nem, nem szabad, Tamási Tamás, Isten veled örökre.

— Az a kép megint ferdén lóg, — mondta a férj menetközben —, nektek is mindent százszor kell mondani.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár Budapest

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet
Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet
Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet
Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet
Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet
Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

MI ERŐSEBB?

I.

A klubház dunaparti tornácán ilyenkor már el szokták oltani a világítást, de ezen az éjszakán olyan erősen tündöklött a hold, hogy Bede, mikor kilépett a levegőre és megállt, pontosan látta a két arcot. A férfi Helént nézte, egészen hozzáhajolva, kifejezésében csak úgy lüktetett a forró érdeklődés. Helén mozdulatlan arccal nézte a víz tükrét a korlátra támaszkodva, de erre a mozdulatlanságra rá volt írva, hogy mély benyomást tesz rá, amit a férfi duruzsol neki. Ekkor megnyikordult a palló s azok rátekin-
tettek.

— Nem látta az öcsémet, Helén? — kérdezte ő könnyedén.

— Tíz perce jöttem ide, — felelte a leány —, azóta nem volt itt.

Bede Miklós fejbőlintással köszönte meg a felvilágosítást és visszament a társalgóba. Egyenesen öccséhez. Félrehívta a sarokba.

— Mondd csak, ki az, aki úgy ostromolja Helént odakint?

— Az Rácز Leó, a külügyből. Az elnöki osztályon dolgozik. Jó család. Gazdag. Ha akar, most ki-

mehet Brüsszelbe követségi titkárnak, de ha akar, itthon is maradhat. Most kell választania.

A két fivér értette egymást. Többet erről nem beszéltek. Bede elhatározta, hogy másnap komolyan beszél Helénnel és udvariasan, minden nagyobb jelenet nélkül visszaadja neki a jegygyűrűt. Amit odakint a leány arcán látott, az nem lehetett tévedés. Ha egy leányt szíven üt egy férfi egyénisége, az holdnál és napnál világosabban meglátszik az ilyen mély, töprengő, a víztükörrre szegzett tekintetből.

Odament leendő anyósához, aki éppen kimaradt a bridgeből, mint ötödik és bocsánatot kért tőle, hogy nem kísérheti őket haza, mert nagyon fáj a feje. Az öregasszony helyeselt: csak menjen nyugodtan, ő majd kimentti. Bede kocsiba vágta magát, otthon hajnali fél háromig hánykolódott álmatlanul, akkor brómot vett. Másnap tizenkettőkor beállított menyasszonyához. És ugyanezt a Ráczt Leót találta nála. Beszélgettek a nappaliban.

— Isten hozta, angyalom, — mondta a leány elfogulatlanul és nagyon melegen —, valahogy megéreztem, hogy jön. Attól tartok, nagyon unalmas társaság is voltam a Ráczt számára, mert beszélgetés közben folyton magára gondoltam.

Bede elpirult a boldogságtól. Hát még sincsen semmi baj. Leült.

— Nincs magánál édesebb leány a világon. Miről beszélgettek?

— Igyekeztem meggyőzni Ráczt, hogy a brüsszeli lehetőséget meg kell ragadnia. Inkább ma utazék, mint holnap.

A vendég felállott. Kitűnő megjelenésű férfi volt és nagyon érdekes. Udvariasan mosolygott.

— Már meg is győzött. Nem ugyan ma, de még a héten utazom. Kezeit csókolom. Isten veled.

A vőlegény lelkéből úgy eltűnt a szakítási szándék, mintha elfújták volna. Megrótta magát, hogy képes volt ennyire képzelődni. A vendég elment, ők kedvesen és vidáman beszélgetni kezdtek. Hat hónap mulva, ahogyan tervezték, megesküdték. A férfi lelkében olykor felbukkant még annak az arckifejezésnek riasztó emléke. De boldog volt és vállat vont.

II.

Mikor hatéves házások voltak és már két pompásan sikerült kisfiút neveltek, Bede Miklós egy napon nagy újsággal jött haza. Részletesen számolt be róla, mialatt mind a ketten az estére készülődtek, mert meghívást kaptak volt vacsorára. Az volt a nagy újság, hogy a bank előléptetést kínált neki. Konstantinápolyban új és komoly érdekeltséget vállalt a pénzügy, ott külön céget alapítottak. Ennek vezetését ajánlották fel, jóval nagyobb fizetéssel.

— Tőled teszem függővé, angyalom. Nekem körülbelül mindegy. Az a kérdés, mihez van kedved. Itthon is egészen jól megvagyunk. Kimenni viszont kényelmetlen ugyan, de nagy haladást jelent.

— Őszintén szólva, nincs kedvem elmenni, drágám.

— Akkor ne is beszéljünk róla. Gyere, kösd meg a nyakkendőmet.

Felkészültek, megcsókolták az alvó gyerekeket és elmentek. A vacsorát egy pénzügyminiszteri tanácsos adta. Csupa régi ismerős volt jelen. De váratlanul betoppant még valaki. Ráczy Leó. És igen nyájasan kezelt a Bede házaspárral. Elmondta, hogy a legutóbb Rióban szolgált, de most visszarendelték a minisztériumba és most már itthon is marad.

Az ültetésnél Ráczy lett az asszony egyik szomszédja. És Bede szívét, amikor az asztal másik oldaláról vacsora közben feléjük pillantott, heves ütés érte. Ráczy élénk, forró arckifejezéssel magyarázott valamit Helénnek. Ez pedig mereven, mozdulatlanul nézett a tányérjára. Csak a vak nem láthatta, hogy a férfi jelenléte igen erős hatást vált ki belőle.

Bede meghökkenve figyelte őket. Helén tökéletes élettárs. Olyan becsületes lény, amilyen kevés van. Nyolc évi házasság. Két gyerek. És most úgy fel van forgatva a belseje, hogy a szíve dobogását majdnem ide hallani. Mi van ezek között?

III.

Vacsora után csoportokra oszolva feketéztek. Ráczy ahhoz az asztalhoz ült, ahol Helén helyezkedett el. Bede a szomszéd asztalhoz került, háttal a feleségének. Minden szót hallott a társalgásból. Valaki felvetette a társaság nagy eseményét: Lilla, a híres szépség, otthagya férjét és három nagyocská gyereket, mert beleszeretett valami olaszba. Ezt tárgyal-

ták nagyban. Volt, aki súlyosan elítélte Lillát, de olyan is volt, aki sajnálatra méltónak találta és védelmezte. Helén hallgatott.

— A dolog szomorú, — mondotta Rác —, de ez már így van. A szerelem erősebb az embernél. Nem gondolja?

A diplomata nyilván Helénhez intézte a kérdést. Mert Helén hangja válaszolt rá:

— Nem, nem gondolom. Az ember erősebb a szerelemnél.

— Még az igaz, mély, életre szóló szerelemnél is?

— Annál is. A szerelem kormányozható.

Zajos ellentmondások hallatszottak. Négyen is beszéltek egyszerre. Mind rámentek Helénre, hogy ezt a képtelenséget magyarázza meg.

— Megmagyarázom. Az csakugyan megtörténhetik akárkivel, aki nem független, hogy megismer valakit, akit kellemesnek és érdekesnek talál. Az embernek sok kedves ismerőse akad az életben. Megeshetik már most, akár jóval később, hogy az ember ráébred egy veszedelmes pillanatra: észreveszi, hogy ebből még baj is lehet. Két perc alatt nem lehet beleszeretni valakibe, ez nem igaz. Okvetlenül van olyan pillanat, amikor az ember még nem szerelmes, de a másik igen erősen hat rá. Az ember meghallja a szívében a vészcsengőt: vigyázz, mert ha nem vigyázol, ebbe menthetetlenül bele fogsz szeretni. Ilyenkor mit csinál az ember? Egyszerűen és becsületesen elküldi a másikat. S mivel még nem szerelmes, nincs is nehéz dolga. Az ügy elalszik. Csak rajtunk múlik

az egész. Igen is, a szerelem kormányozható. Aki azon panaszkodik, hogy az érzés erősebb volt nála, hiába küzdött ő tehetetlenül ellene, az nem őszinte. Mert nem volt elég tisztességes ereje, hogy akkor intézkedjék, mikor még nem lett volna késő.

Pillanatnyi szünet következett. Bede dobogó szívvel cigarettázott. Eszébe jutott, hogy valaha Helén küldte ezt az embert külföldi szolgálatba. Feszülten figyelt tovább.

— És ha később megint felbukkan az a másik? — kérdezte Rác.

— Akkor két eset van, — felelte Helén nyugodtan —, lehet, hogy az a másik már teljesen közömbösnek bizonyul. De lehet, hogy az emberben megint elemi erővel feltör a veszedelem lehetősége. Akkor az ember megint összeszedi a tisztességét, józanságát, erejét s az úgynevezett másikat megint elküldi.

— S ha az nem megy?

— Akkor az ember szépen kitér előle. Máriám, engem melyik bridge-asztalhoz osztottál be?

Székek zörögtek, Bede mögött feloszlott a társalgás.

IV.

Hazamenet a kocsiban Helén megszólalt:

— Öregem, én egész este nem figyeltem sem a társalgásra, sem a kártyára. Folyton erre a Konstantinápolyra gondoltam. És arra a végeredményre jutottam, hogy mégis csak jó volna odamenni. Most már igen nagy kedvem van hozzá. Mikor lehetne azt az állást elfoglalni?

— Akár rögtön. De jól meggondoltad? Nem lesz nagy nyűg neked két gyerekkel idegenben?

— Dehogyan lesz. Két gyerek nem sok. Én szeretnék még kettőt.

Hangosan nevetett. Bede is udvariasan nevetett hozzá és kezét csókolt az asszonynak. Pedig belülről kegyetlenül marta a féltékenység. S otthon nem tudott elaludni. Mialatt keservesen hánykolódott, halotta Helén nyugodt, szabályos lélegzését. Szégyenkező lelkiismerettel gondolt arra, hogy ez az asszony milyen úri módon becsületes, ő pedig jó férj ugyan, de olykor, ritkán és lopva, megkockáztat egy-egy futó kalandot.

Mialatt a brómért nyult, irigyen gondolta magában:

— Az igazak álmát alussza.

UTITÁRSÁK

I.

Hárman utaztak a gyorsvonaton.

Legelőször egy öreg úr érkezett a fülkébe. Bár rekkenő volt a hőség, felöltöt hordott a karján. Mögötte vadászruhás inasa lépkedett, az könyveket és fényes mappákba takargatott kéziratkötegeket szorongatott a hóna alatt. A vasúti kocsi meredek lépcsőjénél az öregúr visszautasította az inas segítő szándékát, eldobta cigarettáját, maga ragadta meg a kapaszkodó fémléctet és nehézkes, pohos testét boszszankodva nyomta felfelé. A folyosón — még lihegve — rágyujtott megint. Hordárja feltaszította a csomagokat a hálóba; ez jó holmi volt valamennyi, a táskákon amerikai, spanyol, finn, olasz, svéd, német szállók sűrű cédulái tarkállottak. Az inas is lerakta a könyveket és mappákat, aztán elbúcsúzott. Az öregúr odahúzódott az ablak sarkába, hátradőlt és igen fáradtan lehúnyta két szemét.

De hamar kinyitotta, mert belépett a szakaszba egy középkorú férfi. Magas, borotvált arcú ember. Illedelmesen köszönt. Az öregúr kifogástalan udva-

riassággal fogadta a köszöntést, de arcán meglátszott a csalódás, hogy nem egyedül fog utazni. A középkorú úr leült szemközt vele, azonnal angol regényt vett elő és olvasni kezdett. Szorgalmasan cigarettázott ő is. De valahányszor a fülke előtt elhaladt valaki, nyomban kíváncsian odanézett. Aztán olvasott tovább.

Abban a pillanatban, amikor a vonat megindult, még egy harmadik utas rontott be a szakaszba. Hevesen lihegett; látnivaló volt, hogy lóhalálában futott. Vékony kis bőrtáskája volt. Ezt nem nagy erőfeszítésébe került feldobni maga fölé a hálóba. Sokáig zihált még az erőltetett szaladástól. De végül visszakapta szabályos lélegzetét. A vonat kattogva csörömpölt Kelenföld táján. Az öregúr behúnyt szemmel üldögélt, de látszott rajta, hogy nem alszik. A férfi olvasott és ügyet sem vetett a tájra. A fiatalember minden percben helyet változtatott, kiment a folyosóablakhoz, két perc múltán elunta, visszaült újságot lapozgatni, azt is nyomban megelégelte, megint a folyosóra lépett ki. És ez az ideges, fészkelődő jövés-menés a két másik utast láthatóan zavarta.

II.

Bejött a kalauz. Az öregúr teljes árú vasúti jegyet mutatott fel, a középkorú férfi féljegyet igazolvánnyal, a fiatalember szabadjeggyel utazott. Mikor a kalauz tisztelgett és kifelé indult, az öregúr megszólalt, idegesen és fáradtan:

— Kalauz úr, szerezzen nekem egy félfülkét.

— Igenis, megpróbálom, — felelte a kalauz.

De nem jött vissza. Nyilván nem talált félfülkét. Az utasok hosszú ideig nem szóltak egymáshoz. Győr után a középkorú letette az angol regényt. Nyujtózodott egyet. Aztán feltűnés nélkül szemlélni kezdte utitársait. Először az öreget vette szemügyre. Találgatta, hogy miféle szerzet lehet. De nem tudott kiokosodni belőle. Azt mindenesetre ellenszenvesnek találta, hogy ez az öreg ember rideg és tartózkodó kifejezéssel ül vele szemközt. „Kell a kutyának a társaságod — gondolta magában válaszul —, miért utasítod vissza közeledésemet, mikor én egyáltalán nem kínálom?” Képzeletben legyintett egyet s a fiatalemberre fordította tekintetét. Ez nyúlánk és sovány ifjú volt, nyughatatlan, izgő-mozgó, idegesítő. És éppen látszott rajta, hogy kérdezni akar valamit, csak nehezen szólal meg a bizonytalan fellépésű, gyakorlatlan fiatalok módján. Végül mégis megembereli magát. S miután zavartan megköszörülte torkát, szerényen az utitársak felé fordult:

— Bocsánat, nem tetszik tudni, van ezen a vonaton étkezőkocsi?

— Sajnálom, — felelte a középkorú —, nem tudom.

Az öregúr semmit sem felelt. Behúnyta szemét, mint aki semmit sem akar látni az egész világból. A fiatalember szégyenkezve és sértetten elpirult.

A három ember határozottan ki nem állhatta egymást.

III.

Székesfehérvár táján a szakasz előtt, a folyosó ablakánál megjelent egy hölgy. Csinos volt, karcsú és szőke. Megjelenésére mind a hárman más-más viselkedéssel feleltek. Az öregúr rápillantott, tudomásul vette, hogy szép, aztán unott sóhajjal kibámészkodott az ablakon. A fiatalember egyszerre még nyugtalanabb lett. Mereven bámulta a nőt. Hol egyik, hol a másik lábát vetette keresztbe. Mivel az ajtó mellett ülven nem jól láthatta az asszonyt, naiv és kényszeredett módokon igyekezett igazolni, hogy előrehajolhasson. Természetellenesen térdére könyökölt. Majd az ülés legkülső szélére húzódott ki, hogy már attól lehetett tartani: lecsúszik a földre. Hol sápadó, hol piruló ábrázatán megjelent a tehetetlen és izgága kamaszvágy. A középkorú úr azonban nem sokat kukoricázott. Letette a könyvet az ülésre, elfogulatlan lépésekkel kiment a folyosóra és odaállt a nő mellé az ablakhoz. Egy perc múlva már folyékonyan és élénken társalogtak. Öt perc múlva már halkítottak és nevettek. Felsőkarjuk láthatóan érintkezett.

A kalauz megint elment ekkor a fülke előtt. A fiatalember megköszörülte a torkát és megkérdezte tőle is, van-e a vonaton étkezőkocsi. Megtudván, hogy van, elindult a jelzett irányban. A szőke nőt sértett gögijében egyetlen pillantásra sem méltatta. Átnyomta magát három kocsi folyosó-közönségén, helyet foglalt az étkezőben, hideg sört rendelt, az első poharat egy hajtásra kiitta. És ezt gondolta magában:

— Gyűlöletes két ember. Az a vén számár nem felelt a kérdésemre. A másik pedig szemtelenül leszólít egy úrinőt. Pedig talán ez a nő lehetett volna az életem nagy kalandja. Vajjon leszek-e boldog valaha?

A középkorú úr ezt duruzsolta a szőke hölgynek:

— Maga igazán a megváltást jelentette számomra. Az a vén salabakter olyan savanyú, hogy ha ránézne egy pohár borra, az ecetté válnék azonnal. Az a tacszó pedig, aki annyit izgett-mozgott, a kősziklát is idegessé tenné. Kiállhatatlan két alak.

Az öregúr behúnyta a szemét és megint így merengett:

— Az egyik a fajdkakas, mikor durrog. A másik maga a pubertás. Milyen fontosak önmaguknak, milyen hiábavalók és nevetségesek. A legnagyobb dolog a világon szeretni embertársainkat. De ez csak messziről megy. Közelről nagyon nehéz.

IV.

Ez persze sohasem történt meg így. A vonat csak képzeletemen robog keresztül, ahogy most tündésemmel játszom, mint építőköckával a gyerek. Azt játszottam most, hogy megszoroztam enmagamat hárommal. Az öregúr én leszek hatvanéves koromban. A középkorú úr én voltam negyvenéves koromban. A fiatalember én voltam húszéves koromban.

Mindhárom koromnak igaza van. De egyik korom sem értheti egymást.

OSZK

A PILLANTÁS

I.

A férfi naplója:

„Május 18. Most jöttem haza, és már elég későre jár. Le kellene feküdnöm, mert holnap korán kelek. De úgysem tudnék elaludni. Túlságosan tele van a szívem. Talán ha kiírom magamból ezt a boldog izgalmat, megnyugszom valamennyire. Altatót nem akarok bevenni, mert félek, hogy megszokom. Emlékszem még azokra a gyötrelmes napokra, mikor tele voltam kétséggel, idegességgel, féltékenységgel, minden áldott este altatóval aludtam el, másnap zúgó és zsibbadó fejjel keltem fel, alig tudtam a fürdőszobában lelket verni magamba, egész nap ingerült voltam, kínoztam Klárát is, magamat is, és legjobban szerettem volna meghalni. Ha erre az időre visszagondolok, ma igazán el kell csodálkoznom, hogy Klára kibírta velem. Túrhetetlen voltam. Igazán az ő lelki nagysága, emelkedettsége kellett ahhoz, hogy az én örökös kínzásaimat, faggatásaimat, gyötréseimet türelemmel elviselje. Gondolatban megcsókolom most a kezét, azt a kezét, amelyre nem tudok meghatottság nélkül gondolni.

Neki lett igaza. Ez a tél elmúlt, itt a tavasz és tavasszal megjött az én lelki nyugalmam is. Nincs gyönyörűbb és csodálatosabb dolog, mint bízni valakiben, mint hinni valakinek. Aki el nem jutott a feltétlen bizalomnak erre az áldott csúcsára, az szerintem nem is szerethet igazán.

Ma este Györgyéknél kártyáztunk, és ott volt ez a Gessner nevű német követségi ember is. Velünk játszott egy asztalnál. Klára tréfálkozott vele. Szent Isten, mi lett volna, ha ez három hónappal ezelőtt történik? Féltékenységemben egész biztosan botrányt csináltam volna. Úgy nézett Klárára az az ember, mint ha azonnal el akarná nyelni. Klára pedig elragadó módon ugratta. Úgy tett, mintha elfogadná a ki nem mondott hódolatot. A német ettől még nagyobb lendületbe lobbant. Elkezdte kelletni magát. Nyakendőjét igazgatta, mellét öntelten kifeszítette az úgynevezett szépmember módján. Útálatos volt, nevetséges volt. Ez az émeletű fickó akar egy olyan remek asszonynak tetszeni, mint Klára? Komikus.

Játék közben egyszer Klára a szemembe nézett. Ezt a pillantást még most is érzem, még most is itt bizsereg ennek a pillantásnak kimondhatatlan édesége a csontom velejében is. Hosszan mélyedtünk egymás szemébe. Csodálatos tud lenni egy ilyen nézés. Nem is a szemek mélyednek ilyenkor egymásba, hanem a lelkek. A mai estének ebben a pillanatában mi tökéletesen egyek voltunk. Talán közhelynek hangzik, de mégis így van: lelkeink egyesültek.

Most van egy esztendeje, hogy Klára mellé szegeztem le az életemet. Úgy érzem mégis, hogy csak most kezdtünk közel jutni egymáshoz. Mikor egy

szerelem elkezdődik, az ember balgán azt hiszi, hogy ha elérte az imádott nő csókját, akkor mindent elért. De a szív mélyén a legvadabb mámor után is ott sajnó a kielégületlenségnek valami fájó érzése, melynek az ember nem tud nevet adni. Mert hogy ketten egymáséi, az csak látszólagos dolog. Tulajdonképpen végtelenül messze vannak egymástól, és még soká, soká kell egymást kínozni, figyelni, gyötörni, amíg száz meg száz bajon, félreértésen, kibékülésen, idegességen, örömmön, bajon keresztül a két lélek közelebb juthat egymáshoz. És most túlaradó boldogsággal mondhatom el magamnak, hogy végre elérkeztem ide. Teljesen egynek érzem magam vele, a lelkem feltétlenül egy az ő lelkével, és sziklaszilárdan hiszem, vagy inkább sziklaszilárdan tudom, hogy ő is pontosan ugyanezt érzi magában, ha most a szívébe néz.

Mikor a bridgenek vége volt, és a társaság szétoszlott, lent a kapuban búcsúztam Klárától. Ő mindent elkövetett, hogy velem kerüljön egy kocsiba, de feltűnés nélkül nem lehetett volna megoldani a dolgot. Nagy boldogság lett volna hazakísérenem, hogy a kocsiban megcsókoljam, de nyugalmat és okosságot parancsoltam magamra. Klára kénytelen volt be szállni a német követségi ember kocsijába. (Komikus, hogy ez az ember hogyan pöffeszkedik a saját kocsijával.) Én György szüleit vittem haza. A két öreg már nagyon álmos volt, nekem pedig nem akaródzott beszélgetni. Klárára gondoltam folyton, mint ahogy mindig minden gondolatom az övé. És a mai este után, annak a két gyönyörű fekete szemnek kimond-

hatatlan mélységű pillantása után százszorosán az övének érzem minden gondolatomat.

Az a pillantás, az most is felforral, átjár, boldoggá tesz. Ha melódiákra lehet szöveget írni, ennek a pillantásnak is volt szövege. Ilyen szövege: csak mi ketten léteünk, Miklós, te meg én, rajtunk kívül az egész világ nem létezik. De nem, nem, ezt nem is lehet szavakba foglalni. Az életben nagyon ritkák az ilyen pillanatok, mikor az ember a saját boldogságában, a másikhöz való tartozásában, megdöbbenve eszmél rá a végtelenségre.

Most itt van előttem a telefon. Még bizonyára nem alszik. Felhívhatnám, hogy csak annyit mondjak neki: szeretlek. Aztán le is tenném a kagylót. De most már tudok parancsolni magamnak. Ha éjszaka telefonálok, azt nem szereti, mert esetleg felveszem a személyzetet.

Nem baj, semmi sem baj. Azzal a tudattal megyek most lefeküdni, hogy én vagyok a világ legbüszkébb embere, mert az én szerelmemnél szebb és mélyebb az egész világon senkié sem lehet.

Isten veled, szerelmem, jóéjszakát.“

II.

Az asszony naplója:

„Május 18. Bridge Gyuriéknál. Egész nap Gessner. Reggel virágot küldött, délelőtt felhívott, délben bejött a Zserbóba, délután felhívott, este ott volt Gyuriéknál. Búcsúzáskor kicsináltam, hogy az ő kocsijába kerüljek — mesés kocsija van — és titokban

leültünk egy kávéházban beszélgetni. Roppant kedélyes volt, bár közben drukoltam, hogy Miklós felhív telefonon. Igaz, hogy az éjszakai telefonokról már leszoktattam. Általában megneveltem egy kicsit, de viszont unalmas is lett. Most már nem kutat, nem faggat, nem csinál jeleneteket. Kiderült, hogy így teljesen érdektelen ember. Amig öngyilkossággal fenyegetődött és reggel fél négyig járkált az ablakom alatt, addig tulajdonképpen sokkal kedvesebb volt. Sajnos, szívemből kezdem unni.

Gessner furcsa ember. Rendkívül csinos, elbizakodott, a dolgában nagyon biztos. Félek, hogy joggal.

A bridge rosszul ment. Miklóssal elvesztettünk egy rekontrát bellben. Nem az én licitált színemmel indult. Rá is néztem alaposan. De ő csak bámult rám hosszasan, mint egy borjú, nézett értelmetlenül a szemembe. Fogalma sem volt, hogy miről van szó. Nagyon kedves, derék fiú, de a bridgeről halvány sejtelve sincs.

Gessner holnap el akar vinni kocsizni a Hárs-hegyre. Ő maga vezet. Menjek? Ne menjek? Első dolga lesz csókolódnizni. Illetve folytatni, mert ma éjjel már elkezdte.

Azt hiszem, el fogok menni."

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÓZSASZIROM

Sietnie kellett volna, de a hídon mégis megállt. Az őszi este kísértette és fájó szíve is. Gyalog jött a Délivasúttól, a külföldi asszony most utazott el. A taxiban, mikor kikísérte, még utóljára megcsókolták egymást.

— Tündéri két hónap volt, — mondta az asszony —, sohasem fogom elfelejteni. Köszönöm.

— Ó nem, felelt a férfi —, én vagyok a hálás. Csak én. És most utóljára kérdem: muszáj, hogy vége legyen?

— Muszáj, — mondta az asszony —, ez a sor-sunk. Viseljük békességgel. Mosolyogjunk, legyünk könnyedek.

Valóban mosolygott is. A rózsabokrétából, amelyet a férfi búcsúzóul hozott, kiszedett egyetlen virágot és oldaltfordulva beletűzte az átmeneti kabát gomblyukába.

— Csak addig gondoljon rám most már, amíg ez a rózsa tart. Felejtsem el. Én is el fogom felejteni, megigérem. Most ne válaszoljon többet, megérkezünk.

A hálókocsi ablakából még visszanézett. A férfi most felidézte magában ezt az arcot: a kissé ferde metszésű szempárt, az elragadóan elrajzolt orrot, a

gyönyörű száját. Odatámaszkodott a híd korlátjához és átnézett a pesti oldal piros neonfényeire. Sóhajtott. Aztán lenézett a sötét vízre és megint sóhajtott. Nyirkos, kedvetlen idő volt és szeles. A szél belekapaszkodott a rózsába és leszakított róla egy piros szirmot. Egyetlenegyét. A szírom elrepült a Duna sötét árja felé.

— Máris foszlik, — gondolta magában a férfi.

Utána nézett a szíromnak, de már nem látta többé. Aztán harmadszor is sóhajtott, nagyon mélyet. És elindult a pesti oldal felé, szaporázva lépteit, hogy most már mennél gyorsabban kocsit kapjon.

A szírom ekkor már jó darabon úszott lefelé. Olyan volt, mint akármelyik más rózsaszírom. Szív alakú, bársonyos, gömbölydeden horpadt, töve felé fehéredő erekkel, tövén már zöldesbe játszó fehér színnel. De duzzadtabb, mint a többi, és nagyon egészséges.

Úszott a vizen és ázott. Nem látta senki, saját életét élte most már. A hullámok ringatták és vitték, mint a végtelenség. Elhaladt a két part között és nemsokára elhagyta a várost. Éjfélre kiderült az idő, a víz színén himbálódzó és sziporkázó csillagok jelentek meg mellette. A szírom némán úszott az őszi éjszakában. Később reggel lett, a sötétből lapos, füzes folyópart ütközött ki mindkét oldalon. Gőzhajó is jött szemközt, ez nagy hullámokat vert a Dunán, a rózsaszírom egyszerre nagyot hintázott. De úszott tovább a magányos őszben.

Órákig úszott és napokig. Sok kalandja volt. Uszályhajók, felbukkanó halak, örvények. Utaztában egyre a part felé sodródott, mert mindig egy irány-

ból jött a szél. És hosszú út után egészen a parthoz került, valamivel a Vaskapu előtt. Ármosta, vastag fűzgyökér állott ki ottan a partból, a gyökér korhadó vége vissza is kanyarodott kissé. Ebbe a fogóba került a szírom, nem lehetett továbbmennie. Itt rekedt a köréje verődött társaságban: szalmaszálak, száradt füvek, valami félig olvadt papírfoszlány és faháncsmorzsa voltak a társai.

Itt, a fűzgyökér karéjának fogságában töltötte az ősz hátralévő részét. Ha olykor megdagadt is a folyó, vagy heves vihar pacskolta a vizet, nem szabadult el a fogságból. Eljött a tél és ő odafagyott a partmenti jégbe. Ott aludta át az egész telet. Mire felébredt, börtöne már olvadt. Aztán egyre melegebben sütött a nap.

Hónapok teltek már el, mióta a Lánchídról a Dunába fújta a szél. Javában állt a nyár. A parton egy napon két vándorlegény jelent meg. Levetkeztek és begázoltak a vízbe. Az egyik belekapaszkodott a fűzfagyökérbe s a korhadt gyökér a kezében maradt. A rózsaszírom egyszerre megszabadult több-hónapos fogságából. Azonnal úszni kezdett lefelé. Az elmúlt hónapok eléggé megviselték, szélei már rozsdásan mállani kezdtek, itt-ott le is foszlott belőle egy-egy csipetnyi. Színe teljesen elfakult. Mellette úszott az egész társaság: a szalmaszálak, a száradt füvek, a most már teljesen olvadó papírfoszlány részei és a faháncsmorzsa.

Ada-Kaleh sziget hajóállomásán megint megakadt. A víz a hajóhíd cölöpéhez verte és ő odaragadt. Testét kiálló szálka fogta meg, a további hullámok már nem mosták le.

Egy forró nyári napon ezen a hajóhídon megjelent a férfi. Nászúton volt fiatal feleségével. Megálltak a korlátnál, mert még nem indult a hajó. A kétnapos asszony lenézett a vízre, a férfi az asszony arcát nézte. A kissé ferde metszésű szempárt, az elragadóan elrajzolt orrot, a gyönyörű száját.

— Nézd, — szólt az asszony —, rózsalevél tapadt oda a cölöphöz.

A férfi lenézett és soká nem szólt.

— Most mire gondolsz? — kérdezte az asszony.

— Az jutott eszembe, hogy mennyi mindent hoz Pestről ez a víz. Tavaly ősszel, mikor még nem ismertelek, egyszer állottam a Lánchídon. Rózsa volt a kabátom gomblyukában. A szél elkapott belőle egy szirmot.

— Ki volt akkor az életedben?

— Hiszen tudod. Elmondtam. Mindent elmondtam. Az a külföldi asszony.

— Aki úgy hasonlít rám?

— Az.

— És nem tőle kaptad véletlenül a virágot?

— Furcsa, de véletlenül tőle kaptam.

— Talán ez a szirm éppen abból a virágból való.

A férfi nagyot nevetett.

— Ugyan, te csacsi. Az lehetetlen. Hol van már az a szirm. Rég elmállott a Fekete-tengerben.

Az asszony kissé elkomolyodva hallgatott. Aztán rátette kezét a férje kezére. Egymás szemébe néztek.

— Szerelmes voltál abba az asszonyba?

— Nem. Csak voltak pillanatok, mikor azt hittem, hogy szeretem. De igazán szerelmes most vagyok először életemben.

Egymásra mosolyogtak. Teljes pillantással. Aztán elindultak a fedélzetre. A hajó nemsokára elment. A rongyos virágdarab ottmaradt a cölöp oldalán. Csak ő tudta, hogy ő ugyanaz a szírom. S csak ő tudta, hogy ez a szerelem ugyanaz a szerelem.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

A SZERÉNYEK

I.

A férfi így gondolkozott magában :

— Most egyedül maradt ott a sarokban. Ropantul szeretnék odamenni, de ehhez túlságosan zavart vagyok. Úgy teszek most, mintha nem venném észre, hogy magára hagyták. Figyelmesen nézegetem a könyveket, neki félig háttal.

— Pedig milyen jó lenne odamenni. Milyen jó lenne kedves mosolyt kapni tőle s talán a mondatok között valami rejtett biztatást, amit hazavihetnék, hogy otthon, mikor már a lámpát eloltottam, még sokáig örüljek neki és mosolyogjak a sötétben. Ó, ez nagyon kedves lenne. És milyen nagy szükségem van rá éppen most. Olyan árva vagyok, mint egy kivert kutya. Igazi barátom nincs. Azt az úgynevezett viszonyomat halálosan unom és — mondjuk meg őszintén — az is engem. Nagyon valószínű, hogy megcsal és nevetségessé tesz. De miért tündööm ezen? Akkor érzem jól magam, ha nem gondolkok rá. Egyedül vagyok, elhagyott vagyok. Kimondhatatlanul vágyom valakire, akinek a kezét még lehetne fogni. Szerelemre vágyom? Nem, nem is szerelemre. Valami emberi közösségre inkább, ami meg-

váltana ebből a sivár magányosságból. Mennyire tudnék ragaszkodni valakihez, milyen hálás volnék, hogy megmentett. Talán mégis összeszedem magamat és odamegyek ehhez az asszonyhoz. Most hátrafordulok, úgy teszek, mintha át akarnék menni a táncolókhöz, meglepetve meglátom és feléje tartok: „Nini, nem is láttam a méltóságos asszonyt, egyedül van?”

— Nem, mégsem fordulok vissza. Megvillanna valami kedvetlenség az arcán s azt én nem tudnám elviselni. Betegesen érzékeny vagyok a kicsinylésre, jól ismerem magamat. És miért is örülne, hogy foglalkozni kívánok vele. Neki én kevés vagyok. Méltóságos asszony. A férje miniszteri tanácsos volt. Ridegen tisztességes híre van, ennél a nőnél csak házasságról lehetne szó. Az asszonyok roppant szeretik a rangot. Ha hozzám jönne, elvesztené a méltóságos rangját. Azt én nem érem meg neki. És túlságosan szép is. Nem kell hátranézniem, ha behúnyom a szememet, pontosan magam előtt látom. Éppen az a típus, amely annyira tetszik nekem. Karcsú és mégis telt. Kissé, nagyon kissé, hervadó, az a bizonyos „fanée” szépség, amely mindig annyira hatott rám. Talán azért, mert anyámat sohasem ismertem és ez az úgynevezett komplexum a lelkem kulcsává lett egész életemre. Aztán a hangjában is van valami, ami különösen hat rám. A hallásom nagyon kényes, ritka női hang az, amely nem tesz idegessé. Ezt a hangot nagyon szeretem. Milyen kedves volna, ha most rám szólna. Vagy ha legalább felállna és erre jönne, hogy úgy tehessek, mintha a lépések zaja meglepne...

— De micsoda vérmes gondolatok ezek. Kevés vagyok én ennek az asszonynak. Előkelő miniszteriális özvegy. Vad gondolat, hogy feleségül menjen egy színházi rendezőhöz. Ezeknek a nagy hölgyeknek a színházi ember afféle cigánynépség. Kíváncsian megnézik, mint az állatkertben a zebrát, aztán továbbmennek.

— És biztosan kevesli azt az életmódot is, amelyet nyújtani tudnék neki. Én magam kényelmesen és gond nélkül megélek. De az ilyen elkényeztetett hölgy számára ez a szegénységet jelentené.

— De a legnagyobb baj a korom, meg a külsőm. Elmúltam negyvenöt. Öreg vagyok. Hamis fogaim vannak. Táncolni nem szoktam, sőt nem is tudok. A társalgásom gyakorlatlan. Csak a mester-ségemről tudok beszélni, az pedig aligha érdekli az ilyen nagyvilági dámát. Ha érdekelné, már igyekezett volna színházi dolgokról beszélgetni velem. Hiszen évek óta ismerjük egymást így felületesen, anélkül, hogy valaha is többet váltottunk volna három mondatnál... Nem, nem, ezt ki kell vernem a fejemből, az ilyen elérhetetlen ábrándoknak nincs semmi értelme. Az embernek józanul és tárgyilagosan tudnia kell a saját társadalmi értékét. A varga maradjon a kaptafánál. Most úgy teszek, mintha valaki átintett volna a szomszédos teremből és sietve átmegyek innen...

— Vagy mégis megkockáztassam? Hátha mégis... Hiszen már olyat is hallottunk, hogy egy hercegnő hozzám ment egy cigányprímáshoz. Én meg elvégre rendes úriember vagyok. Csodák is történnek az életben. Mégis odamegyek.

— Nem, már nem lehet. Ki is ez, aki most bejött? Ja igen, ez a fiatal báró. Már el is kezdtek beszélgetni. Milyen nyájas az asszony hangja. Fersze. Ha valaki báró, attól az asszonyok mingyárt megboldundulnak. Nincs utálatosabb, mint a sznobság. Ezt az asszonyt azért magamban többre tartottam volna... Na, sóhajtsunk egyet és szálljunk le a fellegekből. Ezt az asszonyt ezentúl okosabb lesz mesze elkerülni. Gyerünk a másik terembe.

II.

Ugyanez idő alatt az asszony így gondolkozott:

— Most úgy teszek, mintha ebben az albumban valami felkeltette volna a figyelmemet. Lapozgatom. Talán a lapozgatás neszét meghallja, hátranéz és idejön hozzám.

— Nem tagadhatom magam előtt, hogy kissé izgatott vagyok. Érzem, hogy a szívem gyorsabban ver. Ha megmérném az érlökésemet, több volna, mint máskor. Ma olyan különös hangulat vett erőt rajtam. A vacsoránál megittam másfél pohár pezsgőt. Utána ez a muzsika... Régen éreztem így magam, ma bolondságokra volnék képes. Tegyük fel, hogy idejönne, leülne, elkezdenénk beszélgetni, aztán bizonyos idő múlva azt mondanám, hogy jó lenne hazamenni. Talán felajánlaná, hogy elvisz taxival. És beszállnánk. És behúnynám a szememet. Talán megcsókolna. Nem nagyon védekezném. Csak éppen az illendőség kedvéért, egész gyengén. Jaj, de jó volna. Kimondhatatlanul édes volna érezni, hogy

kellek valakinek, hogy nem vagyok ilyen rettenetesen egyedül ezen a világon.

— De miért kellenék neki? Ilyen színházi ember dúskál a nőkben. Minden ujjára akad, ha kedve tartja. Nemcsak a színházi világban. Híres ember, az egész ország ismeri a nevét. A híres embernek társaságban is nagy a keletje. Válogathat. A mai asszonyok nem olyan nehézkesek, mint én vagyok. A fiatalabb nemzedékben bőven akadnak, akik nem sokat teketóriáznak. Ó, Istenem, milyen fájdalmas azt a szót kimondani, hogy „fiatalabb“... A szívem mindig elfacsarodik, ha arra a szörnyű számra gondolok, hogy negyven. Tavasszal volt az a borzasztó nap, mikor átléptem a negyvenet. Mindenkinek harmincnyolcat mondok, de két év múlva már a hazugság szerint is negyven leszek. Öregszem. Testesedem. A tavalyi ruháimat igazítani kell. És hervadok. Ez az ember, azt hiszem, negyvenöt lehet. Ebben a korban a férfiak már az ifjúság iránt érdeklődnek. Az egészen fiatal nő kezdi őket vonzani. Felébred bennök az úgynevezett apai komplexum. Miért tetszeném én neki a szemem sarkában már jól látható ráncaimmal, erős csípőmmel, fonnyadó kezemmel? Még kalandra sem engem választana ki...

— És nem is kaland forog a fejemben igazában véve. Nem tudom hova tenni az életemet. Elmondhatatlanul sivár dolog ilyen egyedül lenni. Senkim a világon. Hevesen érzem a vágyat, hogy élettárs kellene. Jó volna férjhez menni. És ez az ember igazán kitűnő jelölt volna. Tetszik nekem. Gondosan öltözködik és nagyon ápolt. A kora pontosan megfelelne. De mindenekfelett a mestersége. Imádom a

színházat. Komolyan foglalkoztam is vele. Sokat olvastam hozzá és színházban mindig nagyon figyelek. Külföldön sok érdekes színházi emberrel jöttem össze, azok csodálkozva dícsérték az érzékemet és látszott, hogy nem üres bók, amit mondanak. Ennek az embernek hasznos és megértő társa tudnék lenni.

— Az otthonában is. A fizetését nagyszerűen be tudnám osztani, hiszen olyan jól tudok pénzzel bánni, mint senki más. Igénytelen is vagyok, a nagy társasélet fáraszt. A táncot unom, a bridget unom. A csendes, nyugalmas otthont nem unnám. Gyönyörű volna.

— Megszólítsam? Nem merem. Teljes életemben félénk és tartózkodó voltam. Félek is, hogy udvariasan hideg és közömbös lesz. De hátha mégis? Hiába kényeztetik el a nők, hiába olyan híres ember, történt már olyan is, hogy igazi főherceg szeretett bele polgári nőbe, nem is egészen fiatalba. Én mégis megszólítom...

— Szent Isten, ki jön itt be? A báró. Akit szívemből unok. De most nagyon kedvesnek kell lennem hozzá, mert a multkor akaratlanul megbántottam. Egyenesen felém jön. Milyen kár. Mondjunk le a lehetetlen ábrándokról. Vége.

III.

Mikor ezek ketten beszélgetni kezdtek, belépett a háziasszony. Szenvedélyes háziasszony, vendégeit nyugodni nem hagyó, erőszakos szervező.

— Hát maga mit bámulja itt a könyveket. Egykettő, fel az emeletre. Egy asztalhoz éppen negyediket keresnek. Nem erős játékosok, éppen magának való parti, mert magának, édesem, fogalma sincs a játékról, siessen.

Aztán amazokhoz fordult.

— Mozgás, mozgás. Ne lustálkodjék, báró, táncoltassa meg ezt a szép asszonyt, gyerünk.

Férfi és nő elhaladtak egymás mellett. Alig észrevehetően megbiccentette fejét mind a kettő.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FIZETŐ VENDÉGEK

I.

Az özvegy tábornokné elégedetten tekintett körül: mindenki nevetett az asztalnál, minden arcra rá volt írva az otthonosság kellemes érzése, és az étkezőasztal felett az a meghatározhatatlan villamosság rezgett; amelyet a véletlenül kitűnően összeakadt emberek társasága szokott kiváltani. Az idén nagyon jól sikerült a fizető vendéglátás: csupa jobbfajta ember jött ide a kis olasz tóhoz. A háziasszonnyal együtt nyolcan voltak összesen, ezek közül három olyan, aki egymagában véve is el tudta volna mulattatni az egész társaságot. Elsősorban az orosz asszony, Nyinocska, aki egy közös francia ismerős közvetítésével került ide, pompásan beszélt nyelveket, csapongó vidámsággal viselte emigráns sorsának gondjait, jókedve állandóan bugyborékol. Aztán itt volt a bajor grófné, Schellenstein Alice, aki szívesen benne volt minden tréfában és remekül zongorázott. A társaság harmadik gyöngyszeme a magyar birtokos volt, sokat utazott ember, aki rövid ideig a diplomáciánál is teljesített szolgálatot s akinek a nevét senki sem tudta megtanulni, mert Csezmiczeynek hívták. A társaság egyéb tagjai ellen sem lehetett kifogást

tenni: a skót gimnáziumi tanár és felesége finomak voltak és udvariasak, a két olasz fiatalember is kellemesen viselkedett, egyébként az Eccellenza rokonai. De a dolog savát-borsát azok hárman adták meg, szüntelenül a mókán járt az eszük, gondolataik vilámgyorsan szikráztak, a mondatokat játéklabda gyanánt meglepő gyorsasággal fogadták és verték vissza. Ők vitték a szót, az asztal többi résztvevőjének csak az a dolga volt, hogy gyönyörködjék és ne vessen.

Most például Nyinocska váratlanul ezzel a kérdéssel fordult a magyarhoz:

— Drága mester, nem mondana nekünk valamit a képeiről? Ha már abban a ritka szerencsében részesültünk, hogy egy ilyen ultramodern lángelmével ülünk együtt, a művészetéről is szeretnénk valamit hallani.

Carlo — mert kimondhatatlan családneve miatt mindenki így szólította — egy szempillantás alatt benne volt a tréfában. Lángelméjű arcot vágott, szemöldökét magasra vonta. És noha ecset soha sem volt a kezében, elkezdett nyilatkozni művészetéről.

— Szívesen, asszonyom, bár igen nehéz megértetnem magamat. Én ugyanis hadat üzentem az eddigi festészeti elveknek. Eddig azt mondták, hogy a természetet kell festeni. Ez túlhaladott álláspont. A fényképezés nem művészet. Az Van Goghnak, vagy Gauguinnek, vagy ilyen elavult vaskalaposoknak való. Én a jelenségek rám gyakorolt mótórikus idegrendszeri hatásának belső vetületét festem. Nem tudom, elég érthetően mondtam-e...

Nyinocska közben feltette a feketekeretű pápaszemét, amelyet valahonnan kerített. Kitűnő kékharisnya-arccal lelkesedett:

— Ó, hogyne, drága mester, hiszen ez teljesen világos. A belső vetületét és nem a külsőt. Milyen zseniális.

Alice grófné is csatlakozott. Behúnyta szemét és rajongva suttozta:

— Mennyire értem önt...

A többiek nevettek jobbról-balról. Ők komolyak maradtak és tovább játszottak egész vacsora alatt. Mikor felkeltek, Carlo ezt magyarázta:

— Egy barátom különben éppen most ír egy kétkötetes nagy munkát képeimről. „A szintetikus világprincipium orgyilkosai“, ez a címe. Szeretném, ha megrendelnék a könyvet és támogatnák szegény barátomat, aki teljesen vak.

Mindenki nevetett. Aztán bridge alakult, mások a rádiót nyaggatták. Carlo pedig elment a tóhoz sétálni a grófnéval.

II.

Másnap délben Carlo késetten érkezett. Körülnézett és bocsánatot kért.

— Nagyon sajnálom, hogy elkéstem, de Juliska miatt nem jöhöttem. Szegény gyöngélkedik, nem is jöhet étkezni, ágyban marad.

Juliska nevű vendége nem volt a háznak. A többség értelmetlenül hallgatta a bejelentést! De Nyinocska és Alice azonnal segítettek a tréfának.

— Gyengélkedik? Mi baja szegénynek?

— Talán meghűlt tegnap a tóban. Jódot vett be, holnapra jobban lesz.

— Ó istenem, — sajnálkozott Nyinocska —, majd viszek neki olvasnivalót.

— Én virágot, — csatlakozott Alice.

Aztán élénken folytatták a társalgást a nem létező Juliskáról. Beszélgetés közben tisztázódott, hogy Juliska fiatal magyar hölgy, nagyon csinos, Carlo társaságában érkezett. Az egyemeletes villa nemlétező második emeletén lakik. Fogyatkozása, hogy a bokája kissé vastagabb a kelleténél, aznkívül gyengén beszél nyelveket. Juliska egyszerre élő alak lett. Mindenki tudott róla valamit, haját dicsérték, egyik a tónál találkozott vele, a másikkal ki akart rándulni Firenzébe.

Carlo és a bajor grófné akkor is róla beszéltek, mikor a tóparton leültek a hosszú gyalogséta után.

— Juliska rettentő féltékeny magára, — mondta Carlo.

— Ne mondja. Hát majd felvilágosítom, hogy erre nincs oka. Nem olyan lelkiállapotban vagyok, hogy bárkivel is kikezdenék.

— Mi az a lelkiállapot? — kérdezte Carlo elkomolyodva —, Mondja el. Minden érdekel, ami magával összefügg.

Alice eleinte begombolkozott. Vállát vont a és hallgatott. De Carlo unszolta, hogy legyen hozzá bizalommal. És Alice nagynehezen beszélni kezdett. S miután már elkezdte, egyszerre dőlt belőle a szó. Látszott rajta, hogy jól esik végre kiöntenie lelkét

valaki előtt. Története a rendes történet volt: beleszeretett egy válófélben levő emberbe, Oertzen hercegbe. Kölcsönös szerelem volt, életre szóló nagy érzés. Csak a válás formaságai voltak hátra, hogy összeesküdjenek. De a hercegné tudomást szerzett a dologról és visszakozott. Egyszerre nem akart válni, óriási pénzösszeget követelt. A szerelmesek így kínlódtak tizenegy álló esztendeig. A férfi végre elfáradt. A tavasszal visszaköltözött feleségéhez. Alice megmérgezte magát, de megmentették. Most felejteni utazott ide.

Carlo figyelmesen hallgatta az elbeszélést. Közben az asszonyt nézte. Szépnek, vonzónak, kedvesnek találta.

— Mély részvétet érzek maga iránt, — mondta a történet végén —, tartok tőle, hogy Juliska féltékenységére nem alaptalan.

Alice elnevette magát.

— Köszönöm, hogy mindig tréfál. Nem tudja, hogy ez most milyen áldás nekem.

III.

A magyar álmatlanul bámult ki a tóra éjjel után két órakor. Nem tudott aludni. Most nem Carlo volt, hanem Csezmiczey. Egymaga, hazúlról hozott agglegénységével, magányával, a nagy érzés után való vágyával. Azon tűnődött, hogy talán ez az Alice lesz az, akibe bele tud szeretni. Milyen jó volna. A boldogság reménye integetett feléje. S arcán mosollyal aludt el négy felé

Ebédnél megint ő kezdte a mókát. Főhercegnek adta ki magát.

— Más nem is tudja, milyen sivár az élete a magamfajta szegény főhercegnek. Mindent átéltem, mindent megkóstoltam, az idegeim már mindenből kiábrándultak. Majd meghalok néha egy kis idegborzoló élményért, de ez reménytelen. Nincs hatása rám semminek.

— Én értem fenségedet, — szólt Alice —, ez a jóllakottság világfájdalma. Lord Byron. Nagyon súlyos betegség.

— Nagyon.

— De ez talán csak ötleten múlik, fenség, — szólt Nyinocska —, elmehetne Csikágóba gengszternek, nem? Vagy amputáltathatná mind a két karját, ez merőben új érzés volna...

— Nem, nem, ezt mind unom. Most van valami reményem: egy oroszánvadász barátom tárgyal egy afrikai köztársasággal, hogy ott hajtóvadászatot rendezzünk bennszülöttekre. Az talán érdekes lesz. Megjegyzem, csak a felnőtteket célozzuk, a gyerekeket nem. A fiatal vadat kímélni kell...

A társaság szörnyűködve nevetett. De az angol tanárné meg is botránkozott.

— Oh please, inkább beszéljenek másról. Az embernek a háború jut az eszébe.

— Ez igaz, — mondta Nyinocska —, mi van Juliskával?

— Juliska rettenetes lelkiállapotban van. Nagy jelenetem volt vele. Esztelenül féltékeny. A tóba akarja ölni magát.

Alice vidáman felkacagott.

— Nem volna kár érte. Kiállhatatlan perszóna ez a maga Juliskája. Néha azt hiszem, hogy csakugyan van. És ki nem állhatom.

Carlo szeme megvillant. Ez a célzás felért egy kis vallomással. S mikor magára maradt, soká eltűnődött. Ebbe az asszonyba igen könnyű beleszeretni. Eddig kevésszer jutott el életében. Csak egyszer-kétszer hökkent rá ilyen boldogan: talán ez az igazi. De akikről ezt hitte, az utolsó pillanatban mind elkövettek valami kiábrándító hibát. Milyen jó volna, ha ez nem hibázna semmit. Ha hozzá lehetne kötni egy társra vágyó fáradt életet...

IV.

— Kitűnően játszotta a főherceget, — mondta Alice a tóparton.

— Nem nagy eset. Az ilyen szerep nagyon könnyű.

— Nem mondhatnám. Ha színpadon látok főherceget, néha a falnak szeretnék menni. De maga majdnem olyan előkelő volt játék közben, mint egy főherceg.

Csezmiczey megütődve nézett fel.

— Majdnem? Hogyan majdnem?

— Furcsák maguk, magyarok, — nevetett a szép asszony megbocsátóan —, ahányat ismertem, mind ilyen volt. Most maga is mingyárt le fogja vezetni a származását és be fogja bizonyítani, hogy van olyan előkelő, mint akármelyik dinasztia, csak azért,

mert magyar. Furcsák, de kedvesek. Maga is nagyon furcsa.

Megint nevetett. Könnyedén. De volt valami a levegőben, amit ez a nevetés nem tudott feloldani. A férfi hallgatott. Kényelmetlenül nézett maga elé. Alice igyekezett menteni a hangulatot. Tréfára fordította:

— Juliska milyen származású?

— Juliska semmilyen származású. Fiatal elvált asszony, mint maga. Hölgy. Honfitársnőm. Semmi kifogás nem lehet ellene, éppen úgy, mint maga ellen.

— Hallja, kissé ideges hangon védi nekem. Szerelmes maga ebbe a Juliskába?

A férfi egyszerre felderült.

— Nem. Attól tartok, hogy ez a veszedelem más irányból fenyeget.

Erősen egymás szemébe néztek. Aztán később a férfi többször maga elé idézte ezt a mély pillantást, hogy valami nem kellemes mellékízt elűzzön vele. De hiába volt a pillantás emléke szívdobogtató, a zavaró mellékíz nem múlt el teljesen.

V.

Mikor megint étkezéshez gyűlt a társaság, a férfi ezzel köszöntött az asztalhoz:

— Juliska bocsánatot kér, de szobájában eszik. Sír.

— Mi baja? — kérdezte Nyinocska mély részvétellel.

— Azt állítja, hogy inzultus érte. Felajánlotta Alice grófnénak a tegeződést, de a grófné ridegen visszautasította.

Alice nem nevetett, csak a többiek. Alice komoly arccal megkérdezte:

— Valóban visszautasítottam. Semmi értelme. Hiszen nem vagyunk barátnők. Miért tegezném? Nálunk ez nem szokás.

A férfi sem nevetett, ő is felületesnek látszó, de komoly arccal válaszolt:

— Nézze, ez az én kis honfitársnőm kevés világot látott. Más országok szokásait nem ismeri. Ő a magyar szokásokból indul ki. Nálunk társaságban a tegezés úgyszólván kötelező. Lehet, hogy ez rossz szokás, de így van. Ha én azt mondom, hogy ő kifogástalan hölgy, akkor maga tegezheti.

Erre egyszerre többen is megszólaltak! Általános vita kerekedett az országok és nemzetek különböző szokásairól. Nyinocska elmagyarázta, hogyan ment ez a cári Oroszországban, mikor ő még egészen kicsi volt. Aztán elmondta, hogyan van Lengyelországban és mi a francia szokás. A skót tanár elmagyarázta az ódon angol tegezést, amely már kihalt, s elmondta a bibliából olvasható tegezőformákat. Az olasz tábornokné is beleszólt, és rokonai is. A magyar fizetővendég mindet végighallgatta és a társalgás fonálát csökönyösen mindig visszavezette Juliskához.

Az étkezés nem jó hangulatban végződött. Mindenki arról vitatkozott, hogy helyesen járt-e el a grófné, mikor Juliska tegezését visszautasította. Vol-

tak, akik neki adtak igazat. Voltak, akik helytelenítették merevségét. A skót tanár úgy vélte, hogy a grófnénak és Juliskának angolul kell érintkezniök, akkor a bökkenő elvész. Hangosan beszéltek, egymás szavába vágtak.

— De kérem, — igyekezett túlbeszélni a lármát a tábornokné —, mit vitatkoznak ilyen hevesen valakiről, aki nem is létezik?

Senki sem hallgatott rá. Hevesen érveltek tovább.

VI.

Mikor szokatlanul későn mégis csak aludni kellett menni, a férfi megállt a folyosón és szembefordult a grófnéval. Ideges volt, hangja remegett.

— Utoljára kérdezem, hajlandó-e tegezni Juliskát?

— Nem vagyok hajlandó. Útálom Juliskát, ha maga ennyire védi.

— Ezzel boldoggá tesz, de nem erről van szó. Hanem az elvi kérdésről. Rólam teljesen feledkezzék el egy pillanatig. Hajlandó, vagy nem?

Az asszony várt egy pillanatig. Aztán keményen felelt:

— Nem.

A férfi meghajtotta magát búcsú gyanánt és szobája felé indult. Másnap csak az ebédnél tűnt ki, hogy kora reggel elutazott. Nyinocska vállat vont.

— Kár érte. És Juliskáért is kár. A végén már egészen megszerettem.

EGY TÖRTÉNET HÁROMSZOR

I.

— És volt valami érdekes kalandod, Béla?

— Azt elhiszem. Nyugodtan elmondhatom, hiszen nevet nem említék. Kérlek, a dolog úgy kezdődött, hogy megjelentem abban a kis penzióban és szentül feltettem magamban már a vonaton, hogy semmiféle ismeretségbe nem megyek bele. Annyi dolgom van emberekkel itthon, hogy az idegeimnek egy kis magánnyal tartozom. Vittem jó sok könyvet, horgászó szerszámot és összevásároltam egész csomó magyar és német rejtvényűjságot. Mikor az első étkezésnél kijelölték az asztalomat, jóformán körül sem néztem. De már másnap délben észrevettem, hogy egy hölgy nagyon néz. Eleinte szándékosan nem vettem tudomásul a dolgot, gondoltam: pihenni jöttem ide, minek nekem bonyodalom. De aztán mégis szemügyre vettem, mikor nem látta. Hát, barátom, valami tündöklő egy remek szépség ült a terem másik végén. Középtermetű, szőke, de nem az a festett haj, barátom, hanem az az igazi, természetes világosszőke. És pompás termete hozzá. Tyú, a kutyafáját, mondtam magamban, ez aztán valami. És

láttad volna azt a viselkedést, milyen dáma volt, milyen előkelő, milyen finom. Senkisem vehette észre, hogy érdeklődik, csak én. De még mindig haboztam: nem megyek én bele ebbe a dologba, minek nekem izgalommal elrontani ezt a három hetemet. Harmadnap, barátom, átrendezték az asztalokat az ebédlőben. Két kis asztalhoz kerültünk közvetlenül egymással szemközt. Akkor már tudtam is, hogy kicsoda. Egy grófné. Rendes, igazi grófné. Válófélben. Jól ismeresz engem, tudod, hogy nekem a címek és a rangok nem imponálnak. De ez a nő, barátom, ez valami olyan hallatlan finom volt és vonzó, gondoltam magamban, ha már a sors így rendelte, miért ne ismerkedném meg vele? Elhatároztam, hogy szólok a penziósnénak: mutasson be. Elvégre egy ilyen mág-násasszonyt mégsem lehet csak úgy leszólítani. De a véletlen úgy adta, hogy még aznap délután, sétaközben megláttam az erdőn, a ruhája beleakadt valami tövisbe és ő maga szólított meg, hogy segítsek neki. Olyan egyszerűen, olyan közvetlenül, barátom, hiába, ezeknek az arisztokrata asszonyoknak van valami különleges modoruk, amit más nem tanulhat meg. Engedelmet kértem, hogy bemutatkozzam, és ő megengedte. Elkezdtünk beszélgetni. Hát, barátom, micsoda egy intelligencia. Minden színdarabot ismert, zenéhez értett, művészethez, mindenhez. És nyelvtudás, barátom! Hallottad volna, hogyan beszél franciául. Folyton együtt sétáltunk reggeltől estig. Egy hét múlva, nem tagadom, már kissé megégettem magam. Meg is mondtam neki. És ő is azt mondta, hogy én sem vagyok neki közömbös. Az első csók, bará-

tom, annak az emléke feledhetetlen. A csónakházban csókoltuk meg egymást, egy este. Micsoda csókolódzások következtek. De hagyjuk, úriember nem beszél az ilyesmiről. Mondhatom, életem legcsodálatosabb két hete volt. És egy reggel, barátom, cédulát hozott be a szobalány, hogy a grófné küldte. „Jobb, ha így válunk el, soha nem lát többet, gyönyörű volt, köszönöm, Baba.“ Éjjel elutazott. A cédulát most is itt hordom magamnál. Micsoda hihetetlen finomság, erre is csak ilyen mágnásasszony képes. Sajnos, én azután otrombaságra ragadtattam magam. Maradt utána valami számla, valami nevetséges apróság, amit szórakozottságában elfelejtett. Én azt kifizettem. Nem lett volna szabad. Képzeld el, milyen arcot vágott, mikor később írt a számla miatt és azt felelték neki, hogy ki van fizetve. Csalódott bennem. Most utólag ordenáré fráternek tart. Biztosan azt mondja magában, hogy úgy kell neki, mit kezd ki egy jöttment biztosítási tisztviselővel. Ez a gondolat most fáj nekem. De hagyjuk. Így is legszebb emléke életemnek. Olyan szép nőt életedben nem láttál. Na, szervusz.

II.

— Volt valami odalent?

— Remek volt. Azt sem tudták, hogy mit csináljanak velem. Egyszerűen ünnepeltek. Grófné ide, grófné oda. Ez már együtt jár az ember rangjával. Eleinte rossz kedvem volt, mert rettentő fel voltam háborodva a férjem ügyvédjére, hogy egy vas nélkül

hagy nyárára, csak hogy kiéheztessen, na de hát jóval kezdenek, csak azért sem adok válást, majd én nekik megmutatom. Szóval nagyon rossz kedvem volt, de akkor jött egy férfi. Bankigazgató, a legnagyobb biztosítási izének a legfőbbje, szóval dúsgazdag ember. Azt vettem észre, hogy folyton néz. Persze én diszkréten viselkedtem, a férjem ügyvédjétől kitelik, hogy figyeltet. Erre, kérlek, az az ember megvesztegette az egész penziót és átrendeztette az éttermet. Azon vettem magam észre, hogy egymás mellett ülünk. Én még mindig nem reagáltam. Pedig már nagyon tetszett. Tudod, az az érettebb, aki a halántékán őszül. Elegáns, borotvált. Igazi mozi-alak. Kérlek, ez belémőrült, nem hagyott élni. Reggeltől estig a nyomomban. Nézett, a sétáimon utánam jött, nem is tudom neked leírni, mit művelt a férfi. Végre megsajnáltam és megismerkedtem vele. Nem bántam meg, mert kitűnően lehetett vele beszélgetni, roppant okos és művelt. Csak még Bukarestben ismertem egy ilyen okos bankárt, azt már meséltem neked, aki francia nyelvtanárnőt járatott hozzám. Kérlek, egy hét múlva ez az ember megkérte a kezemet. Mondtam, hogy nem vagyok elválva, erre azt mondta, hogy ő vár akármeddig. A lábához akarta rakni az egész világot. A penzióban nem hagyott fizetni semmit. Jaj, fiam, micsoda egy ember volt az. Az egész penziót megvette volna, ha akarom. És miért? Semmiért. Egyetlenegyszer megcsókolt a csónakházban. Vannak még ilyen csodák. De nagyon kérlek, ne mondd ezt tovább, tudod már, az ügyvéd miatt.

III.

— Hogy ment az idén a penziód, drágám?

— Köszönöm, valamivel jobb volt, mint tavaly. Tudod, szegre akasztottam az elveimet, beláttam, hogy nem nagyon lehet válogatni. Vendég, az vendég. Na, volt egy lokálnőből lett grófné, olyat még nem láttál. Kanárisárgára festett haj, piros körmök. Hangos, neveletlen, ordenáré. A személyzettel előke-lőségből megpróbált franciául beszélni, de az egyik szobalányom jó francia, erre megijedtésabbahagyta. Olyan madárijesztőt még nem láttál. Csúnya? Mi az, hogy csúnya. Fertelmes. Nekem már az elején nem tetszett és csakugyan baj volt a végén a számlával. De kinézett magának egy szerencsétlen alakot, egy csúnya, kopasz, kövér öreget, azzal kifizettette az egész hátralékot. De ennél meg nem volt elég pénz, felkínálta az óráját zálogba. Nem fogadtam el, gondoltam, üsse kő azt a hatvan pengőt. Megérte a multság. Az egész penzió három hétig a hasát fogta, annyit neveltünk ezen a két lehetetlen alakon. Nagy állatkertje van a jó Istennek, én mondom neked.

EGY LÍRA

(Az előkelő államférfi társaságában vacsoráztam.)

Ez után a mondat után azonnal félbeszakítom magamat, mert túl igényesen hangzik. Megmondom őszintén: nem úgy adódott, mintha kettesben étkeztünk volna, hogy az ország dolgát megbeszéljük. Voltunk legalább harmincan. Az államférfi a háziasszony jobbján ült, én pedig a másik oldalon, a házigazdától negyediknek. Aztán nem is vacsoráztunk, hanem „ebédeltünk“. Ezt mindig hibásan fejezem ki, mert gyerekkoromban megszoktam, hogy a déli étkezést nevezzem ebédnek, az esti étkezést pedig vacsorának. Viszont a nagyurak a déli étkezést második reggelinek, vagy villásreggelinek tisztelik, az esti étkezést ebédnek. De szüleim nem voltak grófok, ezért elnézést kérek a nyelvbotlásért. És azért is, hogy csak fecsegek és nem térek a tárgyra. Szóval ott tartunk, hogy a minap este az előkelő államférfi társaságában étkeztem, sőt étkezés után — egyikünknek sem lévén kedve kártyázni — személyesen is találkoztunk ama kis asztal mellett, amelyen a whisky, a szódásüveg és a jegestányér állott. Négyen kerültünk itt össze, mind férfiak. Jómagam szerényen hallgattam, míg a két

úr az előkelő államférfit magasztalással halmozta el. Ez neki nem nagyon tetszett. Van része az ilyes-
miben máskor is, őszintén és láthatóan únta. Némán
hallgatta azokat a feléje címzett történeteket, ame-
lyek közgazdasági lángelméjét igazolták. Láttam az
arcán, mennyire szenved. Ezért megesett rajta a
szívem és az ötödik ilyen történet után a következő
kérdéssel fordultam hozzá :

— Sohasem történt, hogy közgazdaságilag túl-
jártak nagyméltóságod eszén ?

Az előkelő államférfi hálásan és csodálkozva
kapta felém a fejét. Hálásan azért, mert a társal-
gás végre emberi hangot kapott. Csodálkozva azért,
mert most találkoztunk először és fogalma sem volt
róla, hogy ki vagyok. De ezért felszabadultan és
derűsen kezdett mesélni.

— De igen. Egyetlenegyszer történt velem.
Egy olasz csónakos túljárt az eszemen.

(Mindenki érezte, hogy történet következik.
Mint ilyenkor szokás, mindenki ok nélkül megiga-
zította maga alatt a széket.)

— Régen történt, — kezdte az államférfi —,
még a régi Olaszországban, Mussolini előtt. Ma ez
elképzelhetetlen, mert a Duce valósággal megvál-
toztatta az olasz lazzarone jellemét. De abban az
időben az olasz kikötővárosok különböző koldusai
az idegen utas életét úgyszólván elviselhetetlenné
tették. Én ezt jól tudtam, mint sokat utazó ember.
Ezért mikor olasz utamra elindultam, már eleve
kialkudtam mindent és az utazási irodában az előre
kifizetett összegekről részletes nyugtatványt adat-

tam magamnak. Ez a nyugta a zsebemben volt, mikor a hajóval Genuából Nápolyba érkeztünk. Akkor még nem volt meg a mai remek nápolyi kikötő. A hajó künt a tengeren állott meg. A parttól elég messze. S a hajó oldalát egy szempillantás alatt egész sereg csónak lepte el.

— Due lire, due lire, — kiabálták a csónakokban ülő nápolyi evezősök.

A pénzügyi szellem azonnal felébredt bennem. Az utazási irodában a közlekedés minden költségét a legkisebb részletekig előre kialkudtam és megfizettem. Jogtalanságnak éreztem, hogy külön két lírába kerüljön a partraszállás. Mindenki tudja, hogy bármilyen konok és nehéz ember vagyok közgazdasági kérdésekben, a magánéletben elég könnyű kézzel szórom a pénzt. A két líra nekem nem jelentett volna semmit. De pénzügyi érzékeimet sértette, hogy pontos és szabatos alkú után előre nem látott pénzt követelnek tőlem. Azonnal szóltam a kapitánynak. A kapitány előzékeny és nyájas ember volt. Leizent a csónakosoknak, hogy amennyiben követeléseiket nem mérséklük, ő a hajóval egyenesen odaáll a móló mellé, az utasok leugrálnak s a csónakosok nem kapnak semmit. Erre a csónakosok összebújtak odalent tanácskozni és úgy döntöttek, hogy az utasokat nem két, hanem egy líráért fejenként kiviszik a partra. Ez nem ment ilyen rövid ideig, ahogy elmondom, de nem akarom hosszadalmassá tenni a történetet.

Érzelmeim e pillanatban vegyesek voltak. Mert egy líra erejéig becsapottnak éreztem ugyan magamat, de a másik líra erejéig győztem. Tehát győ-

zelmi és legyőzöttségi érzéseim egyensúlyban állottak. Beszálltam az egyik csónakba poggyászzommal együtt. Az evezős, jóképű és fiatal nápolyi, majd hogy a lelkét ki nem tette a nagy igyekezettől, olyan lelkesen evezett, amellest szélesebes beszélőképességgel magyarázta Nápoly reám várakozó szépségeit. Udvariisan bólogattam minderre. Az evezős odaadó imádattal nézett rám. Tekintetében az olyan munkás lelkes öntudata lebegett, aki nemcsak hogy megszolgálja kialkudott bérét, de munkáját még kedvességgel és szeretettel is tetézi. Ezért én is megkülönböztetett nyájassággal nyomtam kezébe az egylírás pénzdarabot, amelyet erszényemből gondosan kikerestem. Kiszálltam a csónakból és intettem a parton sóváran várakozó hordárok egyikének.

Éppen indulni akartam az egylovas bérkocsi felé, amelyre a hordár felrakta holmimat, mikor megjelent előttem a csónak evezőse. Arcán a mélyen megbántott ember csalódásával, kezében valami furcsa tárggyal.

— Signore, — mondta alázatosan, de fejét csóválva —, miért csinálja ezt velem, szegény emberrel? Ezt adja nekem a kialkudott líra helyett?

És felém nyujtotta tenyerét, amelyről a tárgyat csodálkozva vettem el. Kerek, lapos fadarabka volt ez, amelyet staniol-lemezbe csavart valaki. Ugyanolyan nagyságú, mint az akkori egylírás pénzdarab.

— Signore, — folytatta az evezős mély, de szemrehányó alázattal —, miért akar engem, szegény, dolgozó embert megkárosítani? Hiszen ez nem líra, hanem ezüstpapírba csavart fadarab.

Ránéztem a fickó arcára. Azon az arcon az őszinte megütődés és illendő tisztelet remek színészetét láttam. Akkor már többen megálltak mellettem, kíváncsiak.

— Ne tessék haragudni, — mondta alázatosan az evezős —, de ez rossz tréfa. A viteldíj felét már úgyis elengedtük. Teljesen kismizmizni ilyen bolondságokkal mégsem hagyhatjuk magunkat, elvégre mi is emberek vagyunk és ingyen nem dolgozhatunk.

Ott álltam, mint a hülye, kezemben a staniolba csavart falemezkével. Körülöttem többen kárörvendő arccal vigyorogtak. Mintha a rajtakapott zsebtolvajt látták volna bennem. Gyorsan felmértem a helyzetet és láttam, hogy el vagyok veszve. Fogcsikorgatva odanyomtam a fickó kezébe egy lírát. A náfv hamisítványt pedig bedobtam a tengerbe. Ahelyett, hogy megtartottam volna súlyos közgazdasági vereségem figyelmeztető jele gyanánt. És a csúfondárosan vigyorgó szemlélők közül gyorsan beugrottam a kocsiba. Félszemmel még láttam, hogy a csónakos neheztelő sértődéssel csóválja a fejét. Szerettem volna torokon ragadni és megfojtani, de nem tehettem. Eddig van a történet.

A történet általános tetszést aratott. Az urak egyike sietett elragadtatásának kifejezést adni.

— Nagyszerű eset, kegyelmes uram. Szóval ezért a sérelemért sohasem kaptál elégtételt?

— Na, azt nem mondhatnám, — felelt az államférfi hanyagul —, mert pár évvel ezelőtt részt vettem egyik európai állammal kötött kompenzációs szerződésünk tárgyalásain. Önérzetemet is kompen-

záltam: úgy becsaptam őket, mint a pinty. Pedig az olasz evezősért nem voltak felelősek, de én ellenállhatatlan lélektani kényszernek engedve, csúnyán becsaptam őket.

Kissé hallgatott, kedvtelten, aztán felállott, hogy más társasághoz üljön. És visszaszólt:

— Ezt egyszer egy írónak is elmondom, talán hasznát veheti.

(Tudniillik mint már mondtam, az öregúrnak fogalma sem volt kilétemről.)

A CSILLAGJÓS

I.

A nagyherceg érdeklődve előrehajolt, úgy várta a jelentést. Szemében mohón villámlott a féltékenységek az az emésztő vágya, amely többre becsüli a megcsalattatás borzasztó bizonyosságát, mint az olyan bizonytalanságot, amely reményt ad a nő hibátlansága dolgában.

— Nos? Volt valaki a nagyhercegnőnél?

— Volt, uram. A csillagjós. Közvetlenül vacsora után lépett be a nagyhercegnő magánlakosztályába, tehát háromnegyed nyolckor és negyed tizenkettőkor jött ki onnan. Giuseppe testőr látta.

— Helyes. Erről nem szólsz senkinek. Szólj odakint, hogy azt az embert azonnal vezessék elém.

Az udvaronc mély bókkal távozott, a nagyherceg pedig kinyitotta a hátamögötti szőnyegajtót. Udvariasan betessékelő mozdulatot tett. Belépett a nagyhercegnő. Szép volt és tündöklő, brokátruhájának kivágása fehéren világított, velencei módra csigázott vörös hajában gyöngyök ékeskedtek.

— Asszonyom, — szólta a nagyherceg —, mindent tudok. Te azt mondtad nekem, hogy magányosan töltötted a tegnapi estét. Ez hazugság, mert

Magnus csillagjós három és fél órát töltött nálad. Miért hazudtál?

Az asszony nyugodt maradt. Vállat vont.

— Kerülni akartam a fölösleges vitát, uram, miután te megtiltottad, hogy Magnust egyedül fogadjam. És mivel a találkozás teljesen ártatlan volt, nem találtam lelkiismeretemmel ellenkezőnek, hogy eltagadjam.

— Jól van, asszonyom. Veled nem csinállok semmit. De Magnus meg fog halni.

A nagyhercegnő felsikoltott.

— Nem! Nem! Az lehetetlen!

— Fáj, úgy-e? Éppen ezt akarom. Szenvedj miatta, ha én is szenvedek.

Mialatt az asszony sírni kezdett, nyílt az ajtó. Az alabárdosok beeresztették Magnust és ő megállt az ajtón belül. A nagyherceg ádáz gyűlölettel pillantott a fiatalemberre, aki ott állott előtte, kúp alakú fekete süveggel a fején, tógáján az állatöv babonás jeleivel.

— Azért hivattalak, — mondta a nagyherceg —, hogy röviden közöljem veled: meg fogsz halni. Az ítéletet, amelyet rögtön le fogok diktálni, nem indokolom. Még ma éjjel le fognak fejezni.

Itt megállt és várt. Várta a fiatalember kétségbeesett, rimánkodó térdreborulását. De az csak állott nyugodtan és nem szólt semmit.

— Nos? Egy szavad sincs? Nem kérdezed, hogy miért?

— Azt mondtad, uram, hogy nincs indokolás. Ezt parancsnak tekintettem.

— Szóval csak ilyen egyszerűen belenyugszol, hogy meghalsz ?

— Mindenkinek meg kell egyszer halnia. Mindenesetre őszintén sajnálom az államot és a dinasztíát. Tudnod kell ugyanis valamit, uram, amit eddig nem mondtam neked, noha naponként megcsináltam horoszkópodat. El kell ismerned, uram, hogy az pontosan be is vált. Én a tudományomban nem tévedhetek. Ugyanezzel a bizonyossággal közölhetem, ami minden kétséget kizáróan meg van írva a csillagokban : mi ketten ugyanazon percben fogunk meghalni. Ha tehát lefejeztetsz, az rámnézve nemcsak magam miatt szomorú, hanem az állam és a dinasztia miatt is, mert ugyanakkor te is meghalsz. Ez kétségtelenül bizonyos.

A nagyherceg meghökkenve meredt a csillagjósra. Jó darabig nem tudott mit mondani. Aztán intett az öröknek :

— Csak vigyétek. A hóhér készüljön. Később intézkedem a kivégzés időpontja dolgában. Addig tegyétek lakat alá.

Az alabárdosok kivitték a fiatalembert. A nagyherceg háromszor fel s alá ment a teremben. Akkor hirtelen megállt az asszony előtt.

— Nem is könnyörögsz az életéért ?

A nagyhercegnő már nem sírt. Vállat vont.

— Nem. Csak ölesd meg, ha akarod.

-- De ha én is vele halok, azzal nem törődöl ?

— Hiába mondanám, úgysem hinnéd.

— Nézz a szemem közé. De nem, nem, az még rosszabb. Menj ki, egyedül akarok maradni.

Az asszony kiment. A nagyherceg leült az íróasztalához és sokáig töprengett. Akkor behivatott egy kancellistát és lediktálta neki az ítéletet. Magnus csillagjóst életfogytiglani fogságra ítélte. A vár-börtönbe kell szállítani, életfogytig csak kenyeret és vizet kap.

II.

Két hét múlva a porkoláb kihallgatásra jelentkezett.

— Uram, — mondta —, Magnus fogoly az éjjel felakasztotta magát. Az utolsó pillanatban vettem észre és még idejekorán levágtam, mert nem tudtam bizonyosan, hogy mi a szándékom vele. Ha úgy parancsolod, a következő alkalommal veszni hagyom. Mert az öngyilkosságot kétségtelenül megint meg fogja kísérelni.

— Nem, — kiáltotta a nagyherceg —, nem szabad, hogy meghaljon! Miért akarta megölni magát?

— Azt mondja, hogy kenyéren és vizen neki tűrhetetlen a fogság. Inkább meghal.

A nagyherceg gondolkozott.

— Mától kezdve rendes ételmelet és bort adass neki a nagyhercegi konyháról. Azonban kést és efélét nem szabad kezébe adni. Gondosan vigyázz rá, hogy semmi szerszámja ne legyen, amellyel kárt tehetne magában. Életéért a fejeddel felelsz. Elmehetsz.

III.

Ujabb két hét multán ismét jelentkezett a porkoláb. Jelentette, hogy Magnus fogoly nem eszik. Már negyedik napja egyetlen falatot sem vett magához és egyetlen korty italt sem ivott. Hihetetlen lelki erővel nézi az elébe rakott holmit, nem nyúl semmihez. Éhen akar halni.

— Uram, — mondta a porkoláb — azt mondtad, hogy a fejemmel felelek érte. A helyzetem kétségbeejtő. Ott ül, sőt inkább hever, mert már az üléshez is alig van ereje. Haldoklik. És ez az én haldoklásomat is jelenti.

A nagyherceg az asztalra ütött tehetetlen haragjában. Mert ez az ő haldoklását is jelentette.

— De hát mit akar? Nem beszéltél vele?

— Beszéltem. Azt mondja, hogy ha ő nem szolgálhat téged tudományával, akkor ő inkább meghal.

— Jól van. Elmehetsz. Még ma megkapod parancsaimat.

Még aznap rendeletet adott ki a nagyherceg: Magnus börtönbüntetését palotafogságra változtatta és engedelmet adott, hogy a csillagjós tovább foglalkozhassék tudományával.

IV.

Magnus szabadon járt-kelt a palotában és mindennap elkészítette a horoszkópot. Új horoszkópjai a régiekkel ellentétben, igen homályos és általánoskodó szöveggel készültek. Alig lehetett hasznukat venni. De tévedésen sem lehetett rajtakapni.

Ekkor a nagyherceg nagyot gondolt: száműzte Magnust. Kiadta a parancsot, hogy huszonnégy órán belül hagyja el az ország területét és menjen amerre lát. Magnus tudomásul vette a száműzetést. Összecsomagolta holmiját és elhagyta a palotát. Ezt a nagyhercegnek pontosan jelentették.

— És mit mondott, hova megy ?

— Azt mondta, hogy életét akarja áldozni a dinasztiaért és beáll a törökök ellen holnap induló seregbe.

A nagyherceg izgatottan felugrott.

— Azonnal lovasok rohanjanak utána és hozzák vissza. Élve, vagy halva ! Nem, nem ! Csakis élve !

V.

Magnus visszakerült. Csinálta hasznavehetetlen horoszkópjait és folyton a nagyhercegnő magánlakosztálya körül lebzsel. Az egész udvar erről beszélt. A nagyherceg majd megőrült tehetetlen féltékenységében, feleségével egész éjszakákat veszekedett keresztül.

Idegei lassan felörlődtek. Árnyéka lett önmagának. Már tízszer volt azon a ponton, hogy mégis csak kivégezteti a csillagjóst, hadd haljon meg ő maga is. De mindig visszarettent.

És egy napon, mikor már nem bírta tovább, ördögi gondolata támadt. Maga elé hívatta feleségét és Magnust.

— Idenézzetek. Ebben a gyűrűben mérég volt, amelyet anyai ágon a Borgiáktól örököltem. Ez a mérég tíz perc alatt öl. Öt perccel előbb vettem be. Most meg fogok halni, de végignézem a te halálodat is, Magnus és végignézem szenvedésedet, asszonyom.

Kaján gyönyörűséggel nézett rájuk. De azok nem rendültek meg.

— A dolog úgy áll, — mondta Magnus —, hogy újabb számításokat eszközöltem és kitűnt, hogy eddig a Szaturnusznál valamit nem vettem figyelembe. Az új eredmény az, hogy ugyanabban az órában fogunk ugyan meghalni, de huszonöt esztendő különbséggel.

A nagyherceg rámeredt és felugrott, hogy megfojtsa. De ehhez már nem volt elegendő ereje. Utolsó pillantásával még látta, hogy azok ketten csakugyan élni fognak és boldogok lesznek.

ALISZ HAJVISELETE

Évekig nem láttam angyali barátnőmet, Aliszt. Messzi országban lakik, ő is rossz levélíró, én is. Vannak olyan barátságok, amelyek az érintkezés híjján nem csökkennek, de testetlenné válnak, s bár nem multak el, de az emlékekhez lesznek hasonlókká.

Alisz finn állampolgár, de alig kotyog valamit finnül. Származására nézve orosz-finn-svéd keverék. Moszkvában született, családjának a forradalmak idején menekülnie kellett. De nem a szegény, hánykódó emigránsok módján. Alisz jómódban és kényelemben nőtt fel. Egy német barátom vette el feleségül, majd özvegysorba jutott. Ekkor találkozott élete igazi nagy érzésével: ez Nils volt, a finnországi svéd gyáros. Nils a legszebb férfi, akit életemben láttam, dúsgazdag ember és még csak nem is buta. Alisz boldog asszony, fent él a botti öböl partján, sokat olvas, sokat kertészkedik.

Mikor most évek multán megint találkoztunk, mind a ketten nagyot kiáltottunk örömünkben.

— Ó, mennyit gondoltam magára, — mondta —, míg legutolsó könyvét olvastam. Örülök, hogy megköszönhetem nem is annyira a könyvet, mint ifjúságom emlékét. Mert ahogy maga azt a

fiatal lányt leírja, folyton a magam csitri-kora jutott eszembe. Végigéltem azokat a furcsa, kedves, zöld éveket, amelyekre olyan meghatottan kedves dolog visszagondolni. Elhatároztam, hogy ha találkozzunk, elmondom a kadétot magának.

El is mondta. Ez az a történet, amelyet most tovább akarok adni az olvasónak.

Alisz akkor még Moszkvában lakott és tizen-négy éves volt. Aligha sejthette volna valaki, hogy ha felnövekszik, nagyon szép nő lesz belőle. Suta kamasz volt Alisz, nyurga és szeplős, túlnagy kezével-lábával nem tudott mit csinálni. És még hozzá, hogy még nagyobb zavarban legyen, szerelmes lett. Beleszeretett Ivanowski Viktoriev Báriszba, a kadétba. Tudniillik meg kell mellékesen jegyezni, hogy az oroszok a Borisz nevet Bárisznak mondják. Ha mi azt mondjuk, hogy Potemkin, akkor ők nevetnek, mert Patyómkín a név helyes ejtése, erős hangsúllyal a második szótagon. És nem Kornilov, hanem Karnyííilov.

De most nem az orosz kiejtésről van szó, hanem Bárisz és Alisz szerelméről. A szerelem a tizen-négy éves vakarcs és a kadét között óriási lelki hullámokat vetett. Karácsonyi vakáció alkalmával úgy elmérgesedett a dolog, hogy mikor Bárisznak vissza kellett utaznia a kadétiskolába, négyszemközti búcsúzáskor nem tudott magán uralkodni és példátlan vakmerőségre vetemedett: forrón kezét csókolt Alisznak, aztán elrohant.

Alisz alig tudta elhinni a hihetlent. Lehetséges az, hogy kezét csókolt neki egy fiatalember? Csak nézte kezefejét elámult gyönyörűséggel. Az-

tán hanyatthomlok rohant megkeresni legjobb barátnőjét, aki tizenhárom éves volt.

— Képzeld, — mondta az izgalomtól lihegve —, nekem kezét csókoltak.

— Nem igaz. Kicsoda?

— Bárisz, a kadét. Esküszöm mindenre, ami szent, hogy igaz. Kezét csókolt.

És mutatta a helyet a kezefején. De a barátnő nem volt hajlandó elhinni. A másik barátnő sem. A többiek sem. Hetekig nem volt szó másról, mint erről a kézcsókról.

— Jól van, — mondta Alisz dacosan és gögösen —, majd elhiszitek, ha látjátok. Bárisz húsvétkor megint jön szabadságra. Előttetek fog nekem kezét csókolni. Akkor majd megpukkadhattok.

Várták tehát mindnyájan a húsvéti ünnepeket. Kevéssel húsvét előtt megjött Bárisz levele, természetesen titkos írással, hogy kedden a délutáni vonattal érkezik és azonnal tiszteletét teszi.

Alisz rendkívüli izgalomba keveredett. Mindenekelőtt kimódolta, hogy kedden délután néhány barátnőjét meghívhassa uzsonnára. Hogy húsvétra új ruhát kaphasson, azt már előbb kikönyörögte. Lelkendezve rajzolta maga elé a képet: Bárisz belép, ő fejedelmi tartással csókra nyújtja kezét, a barátnők pedig mindezt sápadtan és szédülten szemlélik.

Csak a hajával nem volt megelégedve. Haja szabadon lógott a válláig, már pedig a nagybacska lányok között akkoriban tört ki a divat, hogy lenyírják a hajukat. Alisz hallatlanul vakmerő gondolatra vetemedett: lenyiratja a haját

ilyen diáklányosra. Összeszedte minden erejét és odaállt apja elé.

— Papa, engedd meg, hogy lenyirassam a hajamat.

Csoda történt. A szigorú családfő egyszerűen bólintott a kérésre.

— Mennél kurtábbra.

Ez hétfőn történt. Alisz szaladt a mamájához bejelenteni az apai engedelmet és máris kapkodta kabátját, sapkáját, hogy a fodrászhoz rohanjon. A kisasszony alig győzött lépést tartani vele. A fodrász megcsinálta az új hajviseletet. Diáklányos kurta haját szabott neki, a haj alján még fel is göndörítette. Alisz majd megöölöndült az örömtől, mikor a tükörbe nézett. Érdekesnek, regényesnek és démoninak látta magát. Bárisz egyszerűen odalesz.

Otthon apja rápillantott.

— Mi ez, — mondta —, én nem így gondoltam. Abba nem megyek bele, hogy pudlikutyát csináljanak belőled. Gyere csak vissza ahhoz a fodrászhoz.

Kézen fogta leányát és maga vitte vissza. Alisz dermedten várta, hogy mi fog következni. Az apa ráförmedt a fodrászra.

— Komédiát csinál nekem ebből a gyerekből? Azonnal nyírja le nullás géppel.

Alisz felsikoltott. Könyörögni akart, de a zord apa letorkolta.

— Egy szót se halljak. Az így lesz egészséges. Úgyis olyan seszínű, ritkás hajad van, most majd jobban megnő.

És a borzasztóság megtörtént. A regényes hajviseletet nullás géppel leszedték a fejről, sőt hogy még rettenetesebb legyen a dolog, utána behabozták és leborotválták.

— Jól húzd a fejedre a sapkát, mert meghúlsz.

Alisz hazament, visszavonult szobájába és öngyilkos akart lenni. A tükörből szeplős biliárdgolyó tekintett feléje. Koponyája jóval fehérebb lett, mint az arca. Éjfélig habozott mérge és kötél között, de akkor erőt vett rajta a remény: Bárisz igazán szereti őt és az igaz szerelem nem retten vissza még egy leborotvált fejtől sem. Bárisz kezét fog csókolni és minden jó lesz.

Másnap délután pontosan beállított a kadét. A jelenlévő leányokkal hanyagul és futólag kezét fogott. Nem is nézett rájuk kézfogás közben. Sőt Aliszra sem nézett, elpillantott a kopasz fej felett. Aztán így szólt:

— Hol van Alisz?

Nem ismerte meg. Mikor mindenki Aliszra mutatott, előbb nagyot nézett, aztán harsogó kacagásba tört ki. A kaján barátnők vele kacagtak. Így végződött Alisz első szerelme.

— Sokat sírt? — kérdeztem most Alisztól.

— Képzelterti. Folyton sírtam, amíg a hajam megint meg nem nőtt. De akkor megvigasztalódtam, mert a hajam sokkal szebb lett.

— És mi lett a kadéttal?

— Kitört a háború, az ő hajója egy ütközetben felrobbant. Ottmaradt. Még sírja sincs szegény Bárisznak. Mit gondol, lesz háború?

Vállat vontam. Mint ahogy most milliók és milliók szerte az egész világon ugyanígy vonnak vállat ugyanerre a kérdésre.

OSZK

AZ ARCKÉP

I.

A férfi felállott a bridge-asztalnál. Ötösben játszottak, ő lett a kimaradó. Körülnézett, hogy a következő robber üres negyedóráját vagy félóráját hol töltse el unalmas várakozásban, míg megint rákerül a sor. A szalónnak használt nagy télikert pálmafája alól két nagy kék szem lobbant feléje. Ott ült Fábry Boriska, a fiatal özvegy, a háziasszonnyal.

— Maga maradt ki, Pista? — kérdezte mohón a háziasszony.

A férfi csak bólintott.

— Akkor rögtön jöjjön ide és mulattasson bennünket.

A kékszemű özvegy nem szólt semmit, de némaságában több volt a meghívás, mint a háziasszony felszólításában. A férfi odament hozzájuk. Kis széket húzott a palma alatt fehérlő fakeret mellé és leült. Abban a pillanatban a háziasszony felállott. Nyilván alig várta, hogy egyéb teendői miatt ott hagyhassa barátnőjét. Elsuhant más bridge-asztalok felé. Ők ketten maradtak.

— Maga nem játszik? — kérdezte a férfi.

— Tudja, hogy nem játszom, fölösleges kérdeznie. Ez minden, amit kérdezni tud, mikor ketten maradtunk ?

— Kérem, — bólintott beleegyezően a férfi —, térjünk a tárgyra. Maga úrinő. Tehát azt várja tőlem, úriembertől, hogy miután négy nappal ezelőtt a taxiban, hazakísérés közben, viharosan szerelmes dolgokat mondtam magának, most ezt a témát tovább folytassam és tovább ostromoljam.

— Nem, — szólt az asszony —, nem ezt várom. Négy nappal ezelőtt nagyon erős volt a cocktail, és vacsora után sok volt a pezsgő. Maga nem csípett be, azt nem mondom, mert jól bírja az italt. De fejezzük ki úgy, hogy hangulatba jött. Ezért beszélt nekem olyan vakmerő dolgokat a taxiban, amikre semmivel sem jogosítottam fel. Én tehát nem azt várom, hogy amit mondott, folytassa. Én azt várom, hogy néhány heves és túlbizalmas szóért bocsánatot kérjen, aztán felejtjük el az egészet és legyünk nagyon-nagyon jó barátok. Beszéljünk egészen őszintén: annak a valomásnak semmi értékét nem látom. A barátsága azonban nagyon értékes lenne nekem.

A férfi tünődve nézett a kék szempárba és mosolygott. Kis szünet után válaszolt:

— A nők akkor kezdenek füllenteni igazán, mikor úgy kezdik a mondatot, hogy : „beszéljünk egészen őszintén“. Maga most nem mondott igazat. Maga nem barátságot vár tőlem, ezt mind a ketten jól tudjuk. Maga a folytatást várja tőlem. Vagy ne folytassam ?

Az asszony elpirult. Idegesen válaszolta :

— Nincs undokabb, mint egy elbizakodott férfi. De rajtam nem tesz túl. Én még elbizakodottabb, még határozottabb, még öntudatosabb vagyok. Igen, a folytatást várom. Tudom a szépségemet. Tudom az eszemet. Tudom a társadalmi helyzetemet. Ha a társaságában körülnéz, nálam különbet nem talál. Tehát várom a folytatását annak, amit a taxiban mondott. De nem alázatos aggodalommal várom, mint maga képzei, hanem azzal a göggel, ahogy királynő várja a neki járó adót. Tessék, folytassa.

A férfi végignézett ellenfelén. Szép asszony volt, remek termetű. Ahogy lábát egymásra rárakta, vonaljai bőszítően érvényesültek. Felvetett kék szemében öntudatos várakozás. Szája körül az elkényeztetett büszkeség mosolya. Ennél a kevély, szép, okos teremtsénnél csakugyan nem ismert társaságában különbet. Ez fellázította.

— Eszem ágában sincs adót fizetni. Szabad állampolgár vagyok. Sajnálattal közlöm, hogy teljesen félreismertem magát eddig, és hogy a taxiban be voltam csípve. Amit mondtam, felejtse el. Most társalogjunk és beszéljünk másról. Vagy akár maradjunk a tárgynál, hogy goromba lehessenek: nekem eszem ágában sincs szeretni magát. Magát én nem szerethetem, mert öntelt, hiu, igényes, amellettnagyon józan és nagyon okos. Tudom, hogy huszonkilenc éves. De csak papíron. Lelkében ötvenkilenc. Maga álruhában jár: külseje feltűnően szép fiatalasszony, belseje hiu, öreg, erőszakos, zsarnokoskodó diplomata. Na hát. Most szívesen odakísérem valamelyik más asztalhoz, hogy ne hagyjam egyedül; a

magam részéről befejeztem a társalgást és megyek vissza az asztalomhoz kibicelni.

Az asszony elsápadt a haragtól és felállt.

— Fölösleges, hogy elkísérjen. Menjen vissza az asztalához. De előbb adja ide a táskámat.

A táskáért viszont olyan ideges mozdulattal nyult, hogy elejtette. Rúzs, aprópénztárca, kulcs, mi-egyéb szanaszét gurult a szőnyegen. A férfi gúnyos szorgalommal szedegette fel a holmit, az asszony fenhéjazó mozdulatlansággal fogadta el. Aztán gőgös, déleceg járásával elviharzott. A férfi ottmaradt. A káröröm csak úgy lángolt benne. Valóban vissza akart menni asztalához kibicelni, indult is, de utolsó pillanatban megakadt valamin a szeme. A kerevet alatt papírfélét pillantott meg. Az nyilván odahullott a leesett táskából. Felvette.

Arckép volt ez, kisleányt ábrázolt. A hátán ceruzával odavetett felírás, öregasszonyos, reszketeg betűkkel: „Boriska 9 éves korában, 1909.“

II.

A férfi nem ment vissza a bridge-asztalhoz. Leült a kerevetre. Jobban megnézte a képet. Kilenc-éves kisleányt ábrázolt a felvétel. Erős kíváncsiságot érzett, hogy ezt a képet jól szemügyre vegye. Nyugodtan, háborítatlanul akarta nézni, itt pedig bárki hozzáülhetett beszélgetni. Zsebredugta a képet és közömbösséget tetteve, átment a termen. Fel a félmeleti karzatra vezető lépcsőn. Ott leült a fehér kőkorklát sarkában úgy, hogy ő leláthasson a külön-

böző kis asztaloknál zsvajgó társaságra, de őt ne láthassa senki. És kivette a képet.

A kisleány, akit ez a kép ábrázolt, feltűnően szép gyerek volt, szőke haja leeresztve hullott két vállára. Arcában két nagy gyerekszeme volt a legfontosabb. A homályos, régi képről is meg lehetett állapítani, hogy ennek a gyermeki szempárnak a színe kék. Tiszta homloka fölött fényesen símult felfelé a mama-kefélte gyerekhaj, fejbúbján az egész fekete szalag koronázta. Elmosódó vonalú orrocskája, ártatlan mosolyra húzódó szája a szemlélőt valami nagyon távoli ismerősre emlékeztették. Ki ez a távoli ismerős? Ó, persze, hiszen ez a szépasszony maga, aki húsz évet nőtt azóta.

Kissé oldalt fordult a székén és kutatóan körülnézett. Szemügyre vette a félemeletnyi mélységben morajló társaságot, mígnem Fábry Boriskát megtalálta. Az ott helyezkedett el három pletykázó asszony kis asztalánál. Egymásra vetette a lábát, szemelláthatóan ideges volt, fújta cigarettájából a füstöt és heves mozdulattal nyult a pezsgőspohár után. Az arca éppen odalátszott. Állólámpa alatt ült.

A férfi felváltva nézte hol a képet, hol a lámpafény alól idevilágító arcot. Elkezdte a kettőt részletesen összehasonlítani. Először a ruhát. A régi kisleány hímzettszélű, világos ruhát hordott, nyakában csinos mértani mintákat mutatott a fodor. Milyen színű lehetett? Talán fehér ruha piros hímzéssel és piros szegéssel. A mai Boriska is fehér estélyi ruhát hordott, de mélyen kivágottat. S a férfi gondolatain tüzesen csapott át az elképzelés,

hogy húsz év alatt ebből a bájos vackor-jószágból érett nő fejlődött.

Aztán a régi kép és a mai eredeti haját hasonlította össze. A régi kisgyerek síma haja húsz év alatt pompás fejdísszé vált, bonyolult és művészi csigákat hordott, az új divat szerint. De amennyire a képről megítélni lehetett, a színe legfeljebb valami kevéssel mélyebb árnyalatot kapott, különben nem változott semmit.

Az állát is megnézte. A határozatlan vonalú gyermekáll nem változott. Talán keskenyebb lett valamivel, de nem kapott semmi szegletet. Kisleány álla volt ez most is, bizonytalanul kerek, finom és éretlen. Nem az akaratos cárnő zsarnoki álla volt ma sem, hanem a hajdani gyermeké.

Csodálkozva folytatta tovább a férfi a kutatást. Összehasonlította a két orrot. A világon semmi különbséget nem tudott felfedezni a kilencéves és a huszonkilenc éves orr között. A gyengéd, szabályos rajz ugyanaz, a bájos és gyerekes kifejezés nemkülönben.

A két száját is összemérte. A kisgyerek nem túlságosan keskeny ajka, amely az arc egyéni kifejezését adta, nem változott. És valami szeráfi, nem földi mosoly lebegett a gyermekszáj két oldalán. Ez mélyen eldugva most is ott volt a felnőtt hölgy szája mellett, csak soká kellett figyelni, míg elébújt a társadalmi társalgás gépies arckifejezései mögül.

De a két szemet nem tudta összemérni. Az aszszony messze ült, ilyen távolságról nem lehetett a

szemébe nézni. Csak a kisleány szemébe nézhetett. Tágranyilt, két kék szem volt ez, jóságos, angyalian tiszta, a világ ezer bonyodalmába tiszta és édes hittel néző. A férfi hirtelen ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy a húsz év előtti szempárba kutató pillantással most nézzen bele.

III.

Még elgyönyörködött bűvölten a kilencéves kisleány szent tekintetében. Aztán felkelt és lement ahhoz az asztalhoz.

— Bocsanat, szeretnék valamit mondani.

— Talán majd később, — vetette oda sértő hanyagsággal az asszony —, most itt nagyon érdekes dologról van szó.

— Sajnálom, ez sürgős és nagyon fontos. Jöj-jön vissza oda a pálma alá.

— Kérem. Csak udvariasságból teszem, mert ragaszkodik hozzá.

Felkelt. Ketten visszamentek előző helyükre. A férfi odamutatta a képet.

— Ez gyerekkori képe magának? Kiesett a táskájából.

Az asszony meghökkent és mélyen elpirult.

— Adja ide. Az enyém. Ma délután kaptam anyámtól ajándékba.

— Nem adom. Ez a kép mindent megmond nekem magáról, ami fontos. Mondja, miért viselkedik olyan elbizakodottan, olyan áljózanul, olyan túlokosan, olyan elviselhetetlen felsőbbsséggel, ho-

lott ez a kép elárulja, hogy maga mindennek az ellenkezője? Maga egyszerű, kedves, szelíd és jó. Ez a kép bizonyítja. Mit csinál maga sajátmagával?

Az asszony szemében könnyek jelentek meg.

— Engem senki sem ért meg olyannak, amilyen vagyok.

— Pedig olyan, mint ez a gyerekkép?

— Olyan. Ez vagyok ma is. Rettenetes, milyen helyzetbe hoz maga engem. Most mindenki észreveszi, hogy sírok. Holnap az egész város tele lesz velem.

A férfi nyilvánosan megfogta az asszony kezét.

— Bánom is én. Ha ez a kisleány maga, akkor jól van. Akkor folytatom a taxi-beszélgetést. Én ezt a kisleányt szeretem, még pedig életre-halálra. Rendben van?

Az asszony könnyben úszó szemmel, mosolyogva nézett rá a férfira. Nem tudott szólni, csak bólintott. És ebben a pillanatban csak hajviselete és keblének kivágása különböztette meg húsz év előtti arcképétől.

Apa és leánya ültek a kocsiban. Az apa magyarázott, a leány nem figyelt. Az a fiatalember járt az eszében, akit most megint megpillantott, mikor a Stefánia-úton a kocsiba szállott. Éppen akkor haladt el a fiatalember a kertés villa vertvas kapuja előtt. És pillantásuk megint úgy találkozott, mint az előző négy esetben. A szemek e találkozásától a leányt tetőtől-talpig végigfutotta valami, aminek nem tudott nevet adni. Pedig az a fiatalember nem volt különösebben csinos. Öltözködése sem vallott valami nagy előkelőségre. Ő volt az igazi „man in the street“, kétségkívül soha nem fordult utána senki.

— Hogyan lehet ez, — kérdezte magában a leány —, ezt nem értem. Mi rendít meg úgy, ha egymás szemébe nézünk, hogy gyengülni érzem a térdemet? Azt sem tudom, ki ez. A külseje után ítélve nem nagy előkelőség. Az arca után ítélve, az igaz, valaki. Különös, erőteljesen rajzolt arca van, csak úgy sugárzik róla a lélek. Tisztviselőféle nem igen lehet, hiszen akkor nem kódroghatna annyit a villa vidékén. Az ablakból figyelheti, persze észrevétlenül a függöny mögül, hogy órákat kórosorog azon a vidéken. Hol elsétál a rács előtt és az

ablakokra figyel, hol ott álldogál tétlenül a szomszédos sarkon, hol átmegy a másik oldalra, hogy ott ballagjon el folyton a villa ablakait figyelve. Hivatalnokféle nem ér rá ilyesmire. Ámbár lehet, hogy éppen nincs állása... De talán mégis van állása, hiszen mikor ők beszálltak, ugyanakkor intett ő is a közeli taxi-sor első kocsijának.

— Figyelsz rám, Anna? — kérdezte szigorúan az apa.

— Hogyne, hogyne, — felelte a leány felrezenve —, Irén néniről beszéltél.

— Igen. Hát Irén nénéd süsse meg a dolgát. Igaz, hogy ma már megkezdődött a szabadságom és nem kellett bemennem a minisztériumba, de szívesebben sétáltam volna a ligetben. Nem, most őmiatta tárlatra kell mennem. Tárlatra! Képzem, miket fogok ott látni: rézsútosan álló lila házakat, hengerekből és kockákból való portrékat, meg más ilyen marhaságokat. Megmondhatom neked, hogy ha fel nem kértem volna Irén nénédet a gardirozásokra, amíg én elutazom, szívesebben összevesztem volna vele.

— Igen, papa.

Az atya mérgesen elhallgatott. Csak türelmetlen ujjdobolása és fészkelődése mutatta tovább ideges haragját. A leány tovább gondolkozott a fiatalemberről. Elébe rajzolódott az az arc, néma sóvárgásával, a vágyódás komor konokságával, a társadalmi tehetetlenség szemében ülő kétségbeesésével. Ez az arc kísérte folyton, ez a megrázkódtató néma nézés jött és ment vele mindenüvé!

A kiállítási teremben az apa megállt az első képnél és vállat vont. Most már attól volt bosszús, hogy nem tud eléggé bosszankodni, mert a kép erősen modern volt ugyan, de kiabálóan tehetséges. Anna nem mert megjegyzést tenni. És már szaladt feléjük nagynénje.

— Szervusztok, — szólt izgatottan —, már egy negyedórája leslek benneteket. Láttatok már valamit a képekből? Én ezt az embert zseniálisnak találom. Ha nem veszel egy képet, Pali, örökre megharagszom rád.

Bánky Pál nem felelt. Nem akart szólni, hogy nagyon goromba ne legyen. Még venni is? Tovább haladt a gyér nézők közepette a képek sora előtt. Egyetlen megjegyzést nem ejtett. Leánya minduntalan elmaradozott. A képek úgyszólván nyúltak utána és visszahúzták. Kialtani szeretett volna a meglepetéstől. Ezek a különös tájak mintha az ő magábavonult, magányos elmélyedésre szokott hangulatait ábrázolták volna. Mintha a művész az ő lelkéből festette volna ki azokat az árnyalatos sejtelmeket, amelyeket elmondani nem lehet, csak — ime — lefesteni.

Nagynénje egy kurtalélegzetű fiatalembert vonszolt most oda. Anna megdermedt a boldog megdöbbenéstől. Az volt, az a bizonyos fiatalember.

— Be fogom mutatni a bátyámnak. Pali, engedj meg, hogy bemutassam nektek Szalai-Szemák András festőművészt.

Szemök megint megtalálta egymást. Most már bizonyos ujjongó felismeréssel. S amikor kezök összeért, a leány azt hitte, elájul. Valami olyat érzett

egész testében, valami olyan képtelen érzést, mint-ha tetőtől-talpig dermesztő fagy kapná meg, de ettől olvadni kezdene. Szeretett volna valami udvariasat mondani, legalább a képekről, vagy legalább afféle „őszintén örülök“-szerű társadalmi szólamot, de képtelen volt beszélni. És képtelen volt beszélni a fiatalember is. A nagynéni pedig nagy igyekezetének zavarában nem találta meg a társalgás hídját. A tanácsos búcsúzóan bölintott, jelezvén, hogy a kiállító művésszel való érintkezését befejezte, és tovább indult. A festő ottmaradt kőszoborként, meg sem hajolva. Csak nézte a leányt, mint a megszál-lott ember.

Aztán el is tűnt. Többé nem látták a termekben. Anna mindenáron maradni szeretett volna, hogy még tízannyi időt töltsön a képeknél, amelyeknek lelkével való közössége megdöbbenetete és a végsőkéig felizgatta. De megszokta, hogy vakon engedelmeskedjék zsarnoki apja ki sem mondott parancsainak. Engedelmesen követte. Lementek a kocsihoz, velők a nagynéni is, hogy nálok ebédeljen, és aztán három hétre végleg ott is maradjon.

Az ebédnél előbb nem a képekről volt szó. Az apa felsorolta arra az időre vonatkozó parancsait, míg ő Abbáziában lesz. Annának nagynénje nélkül egyetlen lépést sem szabad tennie. Előírta a napi-rendet, naptárba jegyeztette az esedékes udvarias-sági látogatásokat. A nagynéni bólogatott, Anna mozdulatlanul hallgatta sorsa részleteit, mint öt-éves kora óta, mikor anyja meghalt. De végül mégis sor került a képekre.

— Pali, — mondta a nagynéni —, nem vettél képet. Rosszul tetted. Kitűnő befektetés. Ernek az embernek a képei öt év múlva ötször annyit fognak érni. Az új nemzedékben ez a legnagyobb magyar tehetség.

— Megvárom azt az öt évet.

— Ugyan ne okoskodjál. Rémes ember vagy. Néhány jó szót igazán szólhattál volna neki. És beszélgetned is érdemes volna vele. Rendkívül eszes fiatalember és művelt. Kitűnő emberpéldány.

Annából kiszaladt a szó, vágya nem bírt magával.

— Én nagyon szeretném jobban megismerni. Nagy művész. Papa, hívjuk meg, ha a nyaralásodból megjössz.

Bánky tanácsos ránézett a leányára. Nem szigorúan, hanem a rendelkezés egyszerű nyugalmaival így felelt:

— Ezt ne halljam többet. Az én házam társaságát én válogatom meg. Arról pedig, hogy művészekkel ismerkedjél, szó sem lehet. Ez nem csak a jelen esetre szól, hanem egyszersmindenkorra.

Egyikök sem mert szólni többet, Anna sápadtan hallgatott. Este az apát kikísérték a vasúthoz. Aztán hazamentek. Utközben Anna megemberelte magát:

— Irén néni, menjünk el még egyszer arra a tárlatra. Alig láttam a képeket. Órákat kellene ott töltenem.

— Drága fiam, — szólt habozva a nagynéni —, félek apádtól. Az a fiatalember biztosan ott lesz, a beszélgetés elkerülhetetlen.

— Hát majd te beszélsz vele, én addig a képeket nézem. Ugy vágyom azokra a képekre, hogy kimondhatatlan.

— Jól van, — mondta némi gondolkozás után a nagynéni —, de nem rögtön holnap. Néhány napot várunk.

Vártak négy napot. Négy olyan napot, amelyet Anna vagy az ablak melletti függönynél töltött, hogy kilessen, vagy elbújva valami sarokban, hogy arról az arcról és azokról a képekről gondolkozzék. Minden habozás nélkül megvallotta magának, hogy szerelmes ebbe a fiatalemberbe. De milyen szerelem ez? Piciny alapra épült óriási légvár. Hiszen nem ismeri, csak a művészetét. Nem tud róla semmit. Nem tudja, milyen ember, milyen természet, milyen származás. Esetleg házasember. És feltűnés nélkül kérdezősködni sem tud róla. Irén néni, az írók és művészek nagy pártfogója, bizonyosan tudna felőle sokat mondani, de nagyon faggatni nem tanácsos. Irén néni börtönőr. És ha figyelmes lesz a kelleténél erősebb érdeklődésre, jobban is fog vigyázni. Már pedig neki ezt az embert okvetlenül ismernie kell. Vagy ez, vagy senki. Hogy milyen rangú a lelke, arról képei eleget mondanak. De tudni kell azt is, hogy milyenfajta ember. Tudni kell, hogy ráillik-e az a tűzhányóként fellobbant szerelem, amelyet keltett.

Négy nap múlva elmentek a tárlatra. A festőt azonnal meglátták. Anna a szemét érezte meg, azt érezte meg, hogy bizonyos irányba kell fordulnia. Odafordult és csakugyan onnan sóvárgott feléje annak a nézésnek forró mélysége. Irén néni azonnal

odament, hogy a piktort foglalkoztassa, Anna pedig, az apa parancsa szerint, távol maradjon a közelebbi ismeretségtől. De ugyanekkor belépett a kultusz-államtitkár, családjuk régi ismerőse. Vídám és nagy hangon üdvözölte Annát, megállt mellette és a kiállító művész után nézett körül. A festőnek oda kellett jönnie a nagynénivel együtt. Négyes társalgás kezdődött, amelynek folyamán két másodpercük akadt, nem több.

— Beszélnem kell magával, — súgta reszketve a festő.

— Lehetetlen, — súgta vissza Anna —, de megpróbálom felhívni. Maga nem hívhat fel.

Mert a telefonkönyvben már megnézte, van-e száma a festőnek. Megtalálta. A Százados-úton lakott. Ami megmagyarázta, hogyan kerül olyan gyakran a Stefánia-útra.

De felhívni nem volt olyan egyszerű. Napközben nem lehetett. Irén néni egyetlen lépést sem tágult mellőle akár otthon, akár másutt. Négy újabb napig leste az alkalmat, hogy lopva felhívhassa. Kétszer sikerült, de egyszer sem találta otthon. Az ötödik napon este megvárta, míg Irén néni mélyen alszik. Éjfél tájban kilopódzott a nappaliba, lábujjhegyen behozta a telefonkészüléket, bevette ágyába, magára húzta a takarót és ujjaival gondosan kikapogatta a számokat, tárcsázott. A szám feleit.

— Maga az? — szólta a férfihang.

— Én. Ért így engem? Lehetetlen hangosabban beszélnem. Maga beszélhet.

— Ha nagyon figyelek, értem. Okvetlen beszélnem kell magával. De nem így telefonon. A kezét

kell fognom és a szemét kell látnom. Akar velem egyáltalában beszélni?

-- Akarok.

— Akkor az életem el van döntve. Életre-halálra szeretem. Ne mondja, hogy nem is ismerem. Ezt mind a ketten érezzük, úgy-e?

— Azt hiszem.

— Akkor mondja meg, hol és hogyan láthatom magát. Van ötlete?

— Van. Négy napja csak ezen gondolkozom. Mert úgy látszik, az én életem is el van döntve. Sokat kell küzdenünk, de ha erőt kapok magából, meglesz. Ehhez beszélnünk kell. De a szememet aligha fogja látni. Hallgasson ide. A házunk másik oldalán is kert van. Könnyen megtalálja. Pontosan ugyanebben az időben le tudok szökni. A ház berendezése olyan, hogy kijuthatok a kertajtóhoz, de csak azon az oldalon. A kulcsot holnap megszerzem. Holnapután ugyanebben az időben ott be tudom eresztetni magát. A sarokban lugas van, ott beszélhetünk. Holnap este még felhívom a biztonság okáért.

— Csak azért?

— Nemcsak azért. A hangját is akarom hallani. Aztán, ha jól megy, még van két hetünk. Minden este tudunk beszélni, akár a lugasban, akár telefonon. Most leteszem a kagylót, mert nagyon félek.

— De azt még hallja meg, amit mondok: halálosan szeretem. És különösen a szemét. Már lefesztem emlékezetből ötször. Szeretném, ha látná.

— Szeretném. Most jó éjszakát.

Kibújt a paplan alól. Semmi hangot nem hallott. A telefont lábujjhegyen visszalopta a másik szobába. Oda behallatszott alvó nagynénje szabályos lélegzése. Boldogan osont vissza és úgy aludt el, hogy forrón magához ölelte a párnát. Túláradó érzéssel tűnődött azon, hogy minden jel szerint megtalálta a párját. Mindig emelkedett szellemű emberre vágyott, akinek a csókját is el tudja képzelni. És ha ennek a nagy tehetségnek földi ölelésére és csókjára gondolt, megrázkódott tőle kimondhatatlan vágyában.

Másnap Irén néni rosszkedvű volt egész nap. Folyton az ujságokat bújta.

— Háborús hírek vannak, — mondta este idegesen —, ez rettenetes.

Anna vállat vont. Mit neki az egész világegyetem, mikor ő szerelmes. Kint zuhogott az eső, azzal sem törődött. Holnap nem fog esni, mert az Isten jó.

— Szörnyű ez, — folytatta Irén néni —, megint látom közeledni ezt a rettenetet, amely olyan, mint maga a gáz: felrobban valahol, alattomosan terjeng és bekúszik mindenkinek a kis életébe.

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon szaggatott jelzése. Anna vette fel a kagylót. „Abbázia keresi önöket, tessék ott maradni.“ Kisvártatva apja hangja szólalt meg. Szárazon és röviden bejelentette, hogy a háborúval fenyegető hírek miatt félbeszakítja szabadságát és másnap érkezik. S aztán már le is tette a kagylót.

Anna éjfélkor megint belopta a telefont és takarója alá vonult vele. A tárcsázásra olyan boldo-

gan felelt a férfihang, hogy neki a szíve elfacsarodott bele.

— Ne örüljön, rossz hírt mondok. Apám holnap érkezik. El kell búcsúznunk. Nem is igen telefonálhatok többet.

A férfi sokáig hallgatott.

— Most mi lesz? — kérdezte aztán.

— Nem tudom. Magát meghívnom nem lehet. Közös társaságunk nincs. Nem tudom, nem tudom. Bizzuk a sorsra.

— Jól van, — felelte a férfi újabb szünet után, engedelmesen —, bizzuk a sorsra. És bizzunk a sorsban.

— Jó éjszakát.

— Jó éjszakát.

A történet végét nem tudom. Ennek is, és más millió és millió történetnek a végét várjuk mindannyian.

FLÓRA

I

Úgy éltek együtt ketten, mintha házasságban éltek volna. A férfi szerette is mondogatni:

— Feltaláltam a házasság egyetlen kitűnő megoldását. A háztartásomat a testvérhúgom vezeti: élvezem a házasság minden előnyét, viszont a házasság hátrányait nem ismerem.

Ő negyven éves volt, húga harminc. Szüleik régen elhaltak. A férfi, mint mérnökember, egy vidéki bányavállalat fővárosi irodáját vezette. A fizetéséből kényelmesen megélt, főként azért, mert húga remekül értett hozzá, hogyan kell a pénzzel bánni. A háztartás igen keveset fogyasztott, a mérnöknek bővecskén maradt költőpénze társadalmi életére. Minden este eljárt hazulról, viszont Mariska, a húga, jobban szeretett otthon üldögélni. Kézimunkázott, vagy rendezgetett. Mindig akadt valami rendezni valója. A mérnök minden levelet szeretett félrerakni, amelyet bárkitől kapott. Mariska ábécérendbe szedte őket, külön kötegekbe. Aztán dátum szerint külön mutatót csinált hozzájuk.

— Te, Mariska, — mondta a mérnök —, talaly írt nekem egyszer az a Vasadi és valami

amerikai könyvet említett a levélben. Nem emlékszel rá?

Hogyne emlékezett volna. Nem tellett bele két perc, már hozta a Vasadi-levelet. A mérnök elismeréssel nézett rá.

— Bámullak. Nem hiszem, hogy jobb titkár volna nálad a világon.

Mariska hálásan mosolygott. S aznap este még különösebb gonddal rakosgatta az új leveleket. Voltak azok között női levelek is, jócskán. Azokat is rendezte, beosztotta. Egyik kötegnak „Mucus” volt a címe, másiké „Bella”. Hogy kik ezek a hölgyek, azt néha sejtette Mariska, néha nem. S ha sejtette is, a női leveleket nem vezetéknév szerint osztályozta, finom érzékkel tisztelvén bátyja diszkrécióját.

II.

Mariskának saját magának is volt postája. Igaz, hogy nagyon gyér. Néhány intézeti társnőjével folytatott levelezést, azonkívül a vidéki rokonokkal való írásbeli érintkezést is ő tartotta fenn. És végül Deáktól is kapott olykor levelet.

Ez a Deák ügyvéd volt, nőtlen ember, félszeg óriás, csetlő-botló ügyetlen valaki. Szerelmes volt Mariskába. Már hat esztendeje. Véletlenül ismerkedtek meg a pénzügyigazgatóság egyik hivatali előszobájában, mikor Mariska a bátyja adóügyeiben szaladgált. Az ügyvéd engedelmet kért, hogy meglátogathassa. Mariska megadta az engedelmet,

mert az ügyvéd személye közömbös volt ugyan neki, de azt gondolta, hogy nem lesz haszontalan dolog néha ingyen jogi tanácsot kapnia. Az első látogatást követte a második, a másodikat a többi is. Egy félév múlva az ügyvéd megkérte a Mariska kezét.

— Megmondom őszintén, — felelte a leány —, maga nem közömbös nekem. De nem szeretem eléggé ahhoz, hogy elhagyjam a bátyámat. Én ismerem őt. Praktikus érzéke semmi. Nélkülem el volna veszve.

Deák ekkor felkereste magát a mérnököt. Elmondta neki az egész dolgot. A mérnök igyekezett gavallérosan viselkedni. De lelke mélyén megrettent. Húgát nem tudta volna nélkülözni. A vége az lett, hogy Mariska végleg nemet mondott a kérnének.

— Jól van, — mondta az ügyvéd —, akkor várok. Eljön még egyszer az én napom is.

Olykor eljött látogatóba, olykor levelet írt. És várt. Így tartott ez már hat éve.

III.

A mérnök megismerkedett Lórántékkal. Lóránt nagyvállalkozó volt és a Lendvay-utcában lakott. Lórántné és a mérnök tréfás flörtöt folytattak.

— Hiába kacérkodik velem a feleséged, — mondotta a mérnök Lórántnak —, nálam nem fog elérni semmit. Én a nővérét imádom, Flórát.

— Miféle Flórát? A feleségemnek nincs nővére.

— Igen, de én képzeltem neki egyet. Ha volna, az nyájasabb volna, mint ő, alacsonyabb, kerekebb, közvetlenebb. És Flóra lenne a neve. Én ezt a Flórát imádom.

Ezen nagyon nevettek mindnyájan. Többször visszatértek aztán Flórára. Részletesen kidolgozták a képzelt alak jellemvonásait, leírták öltözködését, részletezték apró szokásait.

Flóra, mint tréfás személy, állandó maradt. Figurája gyökeret vert a baráti körben. Minduntalan felvetették, hogy mit szólna ehhez Flóra. Vitatkoztak Flóráról. Flóra egyre szélesebb körben lett ismert név. Legendás alakká nőtt. Az avatatlanok, ha hallottak róla, azt hitték, élő valakiről van szó.

Csak Mariska nem hallott róla. Visszavonultságában nagyon távol élt ettől a körtől. Bátyja pedig elég szűkszavú volt otthon, keveset mesélt társasági élményeiről. Mariska mindössze annyit hallott, hogy bátyja egy idő óta gyakran van együtt bizonyos Lórántékkal.

IV.

A mérnök elhatározta, hogy szabadságidejét Sziciliában fogja tölteni.

— A te nyaralásoddal mi lesz? — kérdezte hűgát.

— Én nem megyek sehová, — felelte Mariska —, itthon akarok maradni. Te csak utazz.

Nem sokat vitatkozott a mérnök. Kissé önző ember volt, hamar beleegyezett, hogy húga nem nyaral. Annál jobban kidolgozta a saját nyaralását. Kicsiny falut nézett ki magának.

— Csak te fogod tudni a címemet, — mondta húgának —, senki más. Postát sem akarok kapni. Te is csak akkor írd, ha Isten őrizz, megbetegszel. Három hétig teljesen ki akarok kapcsolódni. Ami levél jön, bontsd fel, olvasd el és csak a legutolsó esetben értesíts róla, ha valami nagyon életbevágó volna. A női levelek nem életbevágóak, azt mondanom sem kell.

Mariska bólongatott. A mérnök pedig utolsó este még egy tréfát gondolt ki: levelet írt Flórának. Lórántnének címezte a borítékot, a levélben pedig amely így kezdődött: „Imádott, egyetlen Flóram“, megkérte a Flóra kezét. A levelet postára tette, jóízűt mosolygott azon, hogy Lóránték hogyan fognak nevetni, aztán elutazott. A címét Lórántéknak sem mondta meg.

V.

Mariska mindennap felbontotta elutazott bátyja postáját. Negyednap női írású levelet talált. Megdöbbenve ért a levél végére. Valami Flóra írt a bátyjának. A levélből kétségtelenül kiderült, hogy bátyja házasodni készül. Sőt nyilvánvaló volt az is,

hogy bátyja, aki restellt neki szólni erről, szándékosan olvastatta el vele a postáját. A bejelentést így akarta megtakarítani.

Két napig folyton sírt Mariska és két éjszaka nem aludt. Akkor felkereste az ügyvédet.

— Mennyi idő alatt tud dispenzációt szerezni, hogy magához menjek?

Az ügyvéd hebegni is alig tudott a boldogságtól.

VI.

A mérnök még meghosszabbította nyaralását odalent. Öt hétig maradt el. Napbarnítottan, frissen, jókedvűen érkezett haza. Otthon a szobalány fogadta.

— A kisasszony férjhez ment és ezt a levelet hagyta itt. Tessék majd felhívni telefonon.

Úgy érezte magát, mintha fejbeütötték volna. De miután a levéllel a kezében, amely egyszerű és szeretetteljes bejelentés volt néhány kurta sorban, gondolkozott egy jó órát, vállat vont és elhatározta, hogy jó arcot fog vágni húga boldogságához. Mingyárt fel is kereste. Az ügyvéd lakásán. Nagy hangossággal örvendeztek egymásnak, de a tüntető melegségben volt valami üresség.

— És te? — kérdezte végül Mariska.

— Valahogy csak megleszek. Majd keresel nekem valami jó házvezetőnőt.

— Mikor akarsz nőszülni?

— Én? Soha. Hogyan jut ez eszedbe?

— Ugyan ne titkolódz előttem. Hát Flóra? Olvastam a levelét.

A mérnök megdöbbenve nézett hűgára. Egyszeriben világos lett előtte minden. Furcsán és kesernyésen elmosolyodott. Aztán elmondta Flóra egész történetét. Ámulva hallgatták. És ott ültek hárman, kényszeredetten és zavartan. A beszélgetést hosszú, kínos szünetek szakították félbe.

Már lent volt az utcán, mikor hirtelen vad bosszúvágy lobbant fel benne. Úgy érezte, hogy most rögtön felkeresi Flórát és megfojtja, csak akkor eszmélt rá, hogy nincs kit megfojtania. És komoran ment haza a magányos lakásba.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HÜSEG

I.

Erzsébet nem várhatott tovább, anyja nem hagyta békében, a két férfi között döntenie kellett.

A két férfi alaposan különbözött egymástól. Az egyik talán még nem is ment férfiszámba, mert egy esztendővel fiatalabb volt Erzsébetnél: huszonegy éves volt. A leány huszonkettő. Feltűnően csinos, de ügyefogyott viselkedésű fiú volt ez a Tibor, kezét-lábát nem tudta hova rakni, ha hozzá fordult valaki, azonnal mélyen elpirult. Csak a vak nem látta, hogy fülig szerelmes Erzsébetbe. Ha ránézett a leányra, úgyszólván a szemében lobogott a szorongó szívdobogás. Diákmódra csetlett-botlott és sóhajtozott körülötte. A társaságban mamlasz gye-rekszámba vették. Pedig zsenge kora ellenére már házasodhatott, ha akart, mert a gazdasági akadémiát már elvégezte és önálló ura volt ötezerholdas birtokának, amelyet korán elhalt atyja hagyott volt reá.

A másik harminckét éves volt és egyáltalán nem csinos, de nyugodt és biztos fellépésű. A bírói pályát választotta s azt lehetett hallani, hogy a hivatalában nagyon megbecsülik. Előmenetele lassú, de

biztos. Ceruzával ki lehetett számítani, hogy tizenöt esztendő múlva mennyi lesz a fizetése és hogy születendő gyermekei körülbelül hány évesek lesznek, mikor teljes fizetéssel nyugdíjba megy. Ő is szerelmes volt Erzsébetbe, de nem hebegett és nem pironkodott, mikor beszélgetett a leánnyal, hanem ráemelte csiptetős szemét a leányra és okosan, világosan fejtegette házasságuk előnyeit.

— Ne táncolj az idegeimen, — mondta az anya —, nem lehet emberi türelemmel kibírni, amit csinálsz. Miért nem döntesz már?

— Mert Tibor százszor jobban tetszik nekem. Ugy szeretem, mintha az anyja volnék. De nem nyilatkozik.

— Pizskáld ki belőle.

— Hiszen ismered. Ha vallomásra akarom bírni, rémülten elszalad, küld egy olyan bokrétát, mint a kocsikerék és éjjeli zenét ad.

— Hát ha ilyen mamlasz, megérdemli sorsát. Még egy hetet adok neked, hogy dönts. Tovább nem várok, nekem elég volt.

Erzsébet nem várt egy hétig. Még aznap el akarta dönteni a kérdést. Neki is elég volt már. Délután Tibor eljött teára. Ahogy az anya egyedül hagyta őket, már nyugtalan lett és idegesen pillantgatott körül. Erzsébet elhatározta, hogy gorombán nekimegy a kérdésnek. Lesz, ahogy lesz.

— Mondja, Tibor, — szólt erős, majdnem nyers hangon —, miért nem házasodik meg maga tulajdonképpen?

A fiatalember olyan piros lett, mint a főtt rák. A csésze csörömpölt, mikor reszkető ujjakkal letette. És alig tudta kihebegni a választ:

— Mert... mert nagyon... nagyon szerelmes vagyok...

— Na, hálistennek. És kibe?

A fiú szörnyű zavarban felállott.

— Majd... majd megtudja... egyszer...

És köszönés nélkül kiszaladt a szobából. Elment. Erzsébet várt másnapig. Másnap délelőtt könyvet hoztak neki. Angol regényt. Tibor küldte. Unottan tette a könyvespolcra és sértett harag vett rajta erőt. Könyvet küld ahelyett, hogy vallana? Hát még így sem lehet kicsikarni belőle a valómást? Átment anyjához:

— Mama, döntöttem. Gézához megyek. Hívd meg vacsorára, igent mondok neki.

II.

A házasság nagyon jól sikerült. A fiatal házaspárnak már az első esztendőben leánya született. Évának keresztelték. Több gyereket nem is adott az Isten. Kitűnően éltek, eseménytelenül, órakerűen. Példás rend volt a házban, a házaspár között huszonhárom év alatt egyetlen szóváltás nem hangzott el. Huszonhárom évi házasság után a férj, most már táblalabíró, egy egészen jelentéktelen műtét után tromبóvizist kapott és meghalt.

Erzsébet őszintén és illendően meggyászolta férjét. A veszteségért vigasztalásul szolgált neki leánya, aki rendkívül hasonlított hozzá, szép volt, kedves és jó.

Mikor a haláleset után néhány hónappal könyvei között keresgélt, egy régi angol regény akadtt keze ügyébe. Ráismert: ez Tibor hajdani ajándéka volt. Maga elé mélézott könyvvvel a kezében. Tibort csak futólag látta azóta is kétszer vagy háromszor. A fiú leköltözött a birtokra és alig jött fel a fővárosba. Életjelt sohasem adott magáról.

— Tulajdonképpen őt szerettem, — gondolta Erzsébet meghatott mosollyal.

Aztán olvasni kezdte a könyvet. Az első oldal után a papírvágóért nyult. Ekkor levél esett ki a könyvből. Neki szólt. Meghökkenve bontotta fel. A levélben Tibor megvallotta szerelmét és megkérte a kezét.

„Ha tévedek — állott a levél végén — és nem szeret, akkor várok. Akármeddig, egy életen át. Nekem más nem lesz a lelkemben soha, mint a maga gesztenyebarna haja, ibolyakék szeme, lányos dereka, hosszúkás keze. Ez bele van írva a lelkembe örökre. És ha húsz év múlva szólít, vagy negyven év múlva, én a helyemen leszek.“

Erzsébet sokáig gondolkozott a végzet csodálatos útjain. Aztán az Országos Kaszinóban megtudakolta a Tibor vidéki címét. Csak ennyit írt: „Egyedül vagyok és szükségem van magára. Erzsébet.“

Tibor két nap mulva már Budapesten volt. Nem esetlen, csinos mamlasz-többé. Negyvennégy éves, feltűnően szép férfi. Karcsú, jókedvű, napfénytől barna.

A multról nem beszéltek semmit. Erzsébet restellte megvallani, hogy annakidején semmi figyelemre nem méltatta az ajándékkönyvet. A férfit is visszatartotta, vagy valami szemérem, vagy a hajdani mellőzés még mindig élő sérelme attól, hogy a régi dolgokat bolygassa.

Ettől kezdve a férfi minden héten felrándult Pestre. Mikor pedig az ősz nemsokára beköszöntött, állandó tartózkodásra költözött fel. Sokat jártak-keltek: színházba, moziba, hangversenyre. Mindig együtt lehetett látni hármukat, anyát, leányát s a vidéki földbirtokost.

III.

Egy napon a földbirtokos bejelentette Erzsébetnek, hogy négyszemközt akar vele beszélni. Erzsébetnek nagyot dobbant a szíve. Rögtön elhatározta, hogy habozás nélkül igent fog mondani. Végre ahhoz megy feleségül, akit szeret.

— Nagy mondandóm van, Erzsébet, — szolt a férfi és megfogta a kezét —, szerelmes vagyok a leányába és feleségül akarom venni. Ő is szeret engem. A korkülönbséggel már leszámoltunk. Remélem, magának sem lesz kifogása.

Erzsébettel első pillanatban forgott a föld. Szédült a feje a megdöbbenő fordulattól. De aztán

összeszedte magát. Szó nélkül felkelt és elővette a hajdani levelet, amelyet íróasztala egy fiókjában gondosan őrzött most is. Átnyujtotta a férfinak:

— Olvassa el hangosan a befejezést.

A férfi elolvasta hangosan. Aztán bólintott.

— Így van. Gesztenyebarna haj, ibolyakék szem, lányos derék, hosszúkás kéz. Ez az Éva leírása. Éva most szakasztott olyan, mint maga volt akkor. Én ebbe a leányalakba szerettem bele. És máig is hű maradtam hozzá. Őbenne magát kapom vissza. Meg tud engem érteni?

Erzsébet soká nem szólt semmit. Végre könnyes szemmel válaszolt:

— Én nagyon szerelmes voltam magába, Tibor. Amit éreztem, abban túlnyomó volt az anyai érzés. Maga olyan gyámoltalan volt, olyan ellenállhatatlanul és kedvesen mamlasz. A lelkem mélyén fiamnak tekintettem. És most veszem észre, hogy ami történik velünk, az nem is fáj olyan nagyon. Évát imádom és magát valahogyan ma is fiamnak érzem. Legyenek nagyon boldogok.

Kezet nyujtott s még hozzátette:

— Nemcsak hű szerelmes van. Van hű anyja is.

KALAP A FÖLDÖN

Ötven esztendeje nem történt Kukóval semmi nevezetes. Azóta, hogy levágták a féllábát. Süldő gyerek volt Kukó ötven esztendeje, a kertész árvája gyanánt hányódott a nagy Sélley-házban. Az volt a hivatala, hogy játszott a Sélley-fiókkal és küldözgették a postára, meg cigarettáért. Egyszer elcsavargott a mezőn, belelépett a rókacsapdába, a csapda rozsdás volt, egy hét mulva a közkórházban leszelték a lábát térden felül. Mikor meggyógyult, Sélley, a ház ura, odaadta egy évre szabóinasnak, aztán visszavette a házba. A földszinti cselédszoba mellett volt egy szűk kis szoba, oda betették. Varrógépet is kapott, szabóvasat is.

Ezóta nem történt vele semmi. Ő volt a ház szabója. Odafenn az emeleten hat gyerek népesítette a szobákat. Mindig akadt gomb, amelyet fel kellett varrni, mindig akadt a fáramászástól szakadt nadrág, amelyet meg kellett foldani, aztán a fiúk nyúlni kezdtek, cseperedtek, hosszú nadrágot kaptak: Kukó szorgalmasan vasalta a ruháikat. Ha elúnta a dolgot, kicsit kiment levegőzni a nagy udvarra. Mankójával ügyesen és gyorsan lódította magát tova a vadszőlővel futtatott fal mentén. Lement a gyümölcsösbe és eddegélt ribizlit, vagy szilvát, aszerint, hogy minek

volt az ideje. Aztán visszasántikált a szobájába, ahonnan rendesen kacagva és visítózva rebbentek ki a Sélley-lányok ilyenkor. Mert Kukó azzal kezdte a reggelt, hogy húsz varrótűt befűzött magának, tízet fehérrel, tízet feketével. Azokat szabályos rendben betűzködtte a tűpárnába, melyet maga csinált régi rongyokból. Már pedig a lányok folyton elvesztették varrótűiket. Ahogy neszét vették, hogy Kukó elhagyta a szobáját, rögtön leosontak a kőlépcsőn és dézsmálták a tűpárnát. Bábaruhát akartak varrni. Kukó lármázott, visszakövetelte a tűt a gyerekektől, mankójával fenyegette őket, de azok már egymás sarkát letaposva rohantak fel a lépcsőn a zsákmánnyal.

— Muszáj már zárat kérni erre az ajtóra, — dohogott Kukó, visszatérvén a lépcső aljából és visszaülve a munkában lévő párnacihához, hogy cérnagombot varrjon rá.

Mert zár nem volt Kukó ajtaján. Minek is zárta volna. Egyetlen viselő ruhája, amelynek nadrágja félszár nélkül szűkölködött, úgysem kellett senkinek, nemkülönben egyetlen cipője sem, amelyet már maga is viseltesen kapott. Ezt a holmit a cselédnépség is lenézte. Idegen meg úgysem lopakodott éjszaka a portára, mert azt a kutyák lehúzták volna. Pénze, értéke, amire valakinek kedve támadhatott volna, nem volt semmi. Keresni keresett valamicskét, az igaz. A két fiú már legénysorba lépett. Elkezdtek mulatságokba járni. Néha úgy is, hogy a szülőktől nem kaptak engedelmet. Ilyenkor Józsi inas vasalás, vagy gombvarrás ürügye alatt lehozta

a báli ruhát, a fiúk a ház elcsendesedtekor kimásztak a folyosóablakon, Kukónál sebtiben felöltöztek és elmentek mulatni. Hajnalban hazajöttek, visszaöltöztek másik ruhájokba és a folyosóablakon visszamásztak. Kukónak ilyenkor két picula ütötte a markát. De az ilyen apró kereset hamar elment. Hol fésűt kellett vennie, mert a réGINEK már nem volt foga, hol új tükörkét a törött helyett. Így éldegélt csendesesen, a pénz gondját alig ismerve. És mondom, a világon semmi sem történt vele.

Ami történt, a házzal történt. Az öreg Sélley meghalt. Nemsokára özvegye is. A vagyon a két fiúra maradt, hajdani labdázó és birkózó társaira, akik most földesurak lettek. Feri elesett a világháborúban, a négy lány egymásután férjhezment, maradt Károly. Illetve „Károly úr“. Mert Kukó most is tegeződött vele, de illendőségből ennyi tisztességet megadandónak vélt. Károly úr megházasodott, új gyerekek zsvajogtak az emeleten. És a kislányok éppen úgy rákaptak Kukó befűzött varrótűire, mint az előző nemzedék. Az élet Kukó számára, mire tizennégy évesből hatvannégy lett, nem változott semmit.

Ekkor azonban óriási dolog történt. Kukó kitüntetését kapott. Mert ötven esztendeig egyhuzamban szolgált ugyanegy gazdánál, „szorgalommal és mintaszerű hűséggel“, ahogy a főszolgabíró mondta. Mert egy szép tavaszi napon nem kisebb ember adta át a kitüntetését Kukónak, mint maga a főszolgabíró. Kukó megrendülve álldogált mankójával a többi kitüntetett között. Szífogott is egy kicsit, mikor ke-

zébe adták az ezüst medáliát. Gazdájától új rend ruhát kapott. Illetve csak szövetet és egyéb hozzávalót, hadd varrja meg maga.

Igen nagy dolog volt ez a medália Kukónak. Bizonyos tisztelettel nézegette és otthon feltűzte a mellére. De mit ért, ha senki sem látta? Ennélfogva a következő vasárnap Kukó vakmerő lépésre határozta el magát. Felvette az ünneplőruháját és feltűzte az érmet. Igen szépen megfésülködött, megbotrovtálcsozott. Akkor aztán kiment a ház elé a kapuba, ahova sohasem szokott menni eddig. Mankóját a falnak támasztotta, leült a sarokkőre, amely a fal sarkát védte a beforduló kocsikerekektől, kalapját a szép napfényes időben letette maga mellé a földre. Nemcsak éppen a napfény miatt. Hanem a kalap, amely már tizenhat éve szolgálta, nem nagyon illett az ünneplő rend ruhához. Aztán kifeszítette medáliás mellét és büszkén elnézett a járókelők feje felett.

Hát egyszer csak mi történik. Jön a minorita templom felől egy éltesebb forma úriasszony. Meglátja a féllábú embert, a falnak támasztott mankót, a medáliát a keblen, a kalapot a földön. Megáll, kinyitja táskáját, elészede belőle valamit, bedobja a kalapba és szó nélkül tovább megy. Kukó meghökkenve nézett a kalapjára. Bizony tíz fillér volt abban. No még ilyet. Nyilván rokkantnak vélte őt a kegyes úriasszony. Még utána kiálthatott volna, de nem akaródzott neki kiáltani. Mindjárt jött másik járókelő is. Ez szintén meglátta a mankót, féllábat, medáliát, kalapot. Beledobott két fillért. Aztán már

többen hullámoztak a templom felől, úgy látszik, most lett vége a délelőtti misének. Javarésze adott valamit. Voltak közömbös és ellenszenves emberek, akik érzéketlenül tovább haladtak, de a többség mégis adott. Ez roppant megtetszett Kukónak. Mihelyt ember közeledett, rögtön az ég felé fordította tekintetét, mintha neki az egészhez semmi köze nem volna.

Déli harangszókor szólt neki az inas, hogy jöhet ebédelni. Gyorsan megolvasta a pénzt. Hetvenhat fillér gyűlt már össze, meg egy cseh ötkoronás. Kukó gyorsan megebédelt és fürgén sántikált vissza a kapu elé. Üldögélt tovább. Két óra után a ház ura lépett ki a kapun. Ment feketézni a kaszinóba.

— Szervusz, Kukó.

— Szervusz, Károly úr.

— Nini, hát te mit csinálsz itt? Koldulsz?

— Én? — válaszolt Kukó sértődött göggel, — én? Soha nem koldultam az életben.

— Hát ez a kalap micsoda?

— Letettem a földre. Nincs jogom a saját kalapomat a földre tenni?

— De pénz van benne, — szólt Károly úr, kitűnően mulatva az eseten.

— Lehet, — felelt Kukó dacosan megőrizve komolyságát, — ha odahajigálják, az ő dolguk, én arról nem tehetek.

Károly úr nevetett és ment a kaszinóba. Kukó kissé haragudott rá. Ott maradt alkonyatig. Délután még sokkal több volt a járókelő. Alkonyatkor volt neki egy pengő hatvanhárom fillérje és a cseh

pénz. Azzal szépen bekászálódott a szobájába. Helyet keresett a pénznek. Volt egy régi bádogdoboz, amelyben eltett rák érkezett valaha a házhoz. Ő vegyes gombokat tartott benne. A gombokat most más dobozba száműzte és a dobozba rakta a pénzt. Magát a dobozt betolta az ágya alá, egészen a falhoz.

Égész héten a vasárnapra várakozva dolgozott. Vasárnap reggel megint kiült ugyanúgy, ünneplőben, medáliával, mankóval, kalappal. Keresett két fillér híján egy pengő ötvenet. Következő vasárnap két pengőt. Ez így ment hetenként. S az új berendezkedéssel együtt hirtelen természete is bámulatosan megváltozott. Minden átmenet nélkül fukar lett. Már nem akart semmit maga venni. Új borotvát a gazdájától kunyorált. Új cipőt az inastól. Ki nem adott volna tíz fillért a viláért sem.

— Kinek gyűjtöd ezt a rettenetes sok pénzt, — kérdezte egy vasárnap Károly úr nevetve a kapuban, — hiszen senkid a világon.

— Az ember sose tudhassa, mi lesz, — vetette vissza Kukó türelmetlenül és haragosan.

Ősszel egyszer az történt, hogy Kukónak kedve támadt megnézni, jó-e már a szőlő a lugasban. Ott hagyta munkáját, lement a gyümölcsösbe. Megevett egy rettentően savanyú fürtöt, aztán indult vissza. Az udvaron nagy volt a zenebona, a komondorok veszettül ugattak egy harmonikás kéregetőt, aki ott állt a véletlenül üresen hagyott cselédkonyhában, éppen a Kukó küszöbe előtt. Kukó dühösen rákiabált és elkergette. Az emeleti folyosóról ekkor

nézett ki Károly úr, hogy lássa, mi az a pokolvásár odakint. Kukó nagy indulattal kiáltott fel neki:

— Károly úr, ez tűrhetetlen állapot. Sose kapok zárat az ajtómrá? Az ember egy pillanatra nem teheti ki a lábát. Piszok koldusnépség.

És sietett befele, hogy az ágy elé hasalva kikotorássa a dobozt és megolvassa a pénzt. Mérgező, motyogó szitkozódása még bentről is kihallatszott.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KERTES HÁZ

Már jegyes korukban kezdtek beszélgetni a kertes házról. Csak úgy távoli, de azért bizonyosnak vett álmom gyanánt. Szegények voltak mind a ketten, a fiatalember óradíjas tanár, a leány külvárosi fűszerkereskedő gyermeke. Éppen csak hogy tisztességgel kiállíthatták a kelengyét és a két szoba bútort. A Józsefvárosban vettek lakást, a szűk Koszorú-utca egy sarokházában. Udvari lakás volt ez, napfénytelen és nyomott. De ők mind a ketten jó szívyel viselték a lakás csunyaságát. Majd lesz elég napfény és tágasság a kertes házban.

Mert úgy gondolták, hogy nagy erőfeszítéssel takarékoskodni fognak és addig rakják élére a garast, míg valahol a város határában kertes házat vehetnek. Gyakran emlegették ezt a házat, amely hamar kész formát öltött beszélgetéseikben. Hogy a Kelenföldön lesz-e, vagy a Pasaréti-út felé, vagy a Svábhegy valamelyik hajlásában, azt nem határozták még el. De magát a házat már lerajzolták képzeletükben. Palatetőset gondoltak mind a ketten, miután számos beszélgetés eredményeképpen a zsindeletet elvetették. Két ablaka volt kifelé a kertes háznak, lényegtelen külseje a külső világ számára. Igazi arcát bent mutatta a ház: faoszlopos, tágas tornácot képzeltek neki,

ahol üldögelni lehet és kinézni a kertre. A kertben terebélyes fák állottak, kavicsos utak szelték a gye-
pet s a virágágyak közeit. Dús orgonabokrok zárták
le hátul a kertet, s ezekben a bokrokban madarak
énekeltek. Ha így maguk elé rajzolták a kertés házat
minden részletével, olykor meghatottan egymásra
pillantottak és nyugodt, fiatal boldogságuk egyszerre
meleg hullámot vetett.

— Ó, soká lesz még az, — mondta az asszony.

— Csak várjunk türelmesen, fiam, — szólt a
férfi, — majd megsegít a jó Isten.

Egyelőre nem is igen rakhattak félre pénzt, mert
nem volt miből. Csak igen szűkös beosztással tudtak
megélni. Mikor házasságuk második évében a férfi
végleges állást kapott, megszületett az első gyerek.
Kislány lett. Ez temérdek költséggel járt. Háromszo-
bás lakást kellett venniök a Szív-utcában. Még fillé-
reket sem tehettek félre. Két év múlva pedig, mikor
az az óriási szerencse érte a férfit, hogy tankönyvét
engedélyezte a minisztérium, jött a második gyerek.
Az is leány lett. Még több öröm, még több költség,
még több gond. De a kertés ház álma sohasem röp-
pent távolabbra képzeletökben. Úgy beszéltek róla,
mint ami egyszer valaha kétségtelenül meglesz. És a
ház tovább fejlődött beszélgetéseikben, fehér asztalt
eszeltek ki a kertbe, a rózsafák támasztó karóinak
tetejébe pedig színes üveggömböket.

Mikor az após, az özvegy fűszeres meghalt, az
álom megvalósításának első zálogaként takaréka-
ba tették, ami a hagyatékból a hitelezők kielégítése után
megmaradt. A fűszerüzlet eladása nagyon nehezen

ment, végeredményben néhány száz koronát jelentett az egész örökség. De mégis csak pénzük volt már a takaréokban. A kertes házról élénkebben és vidorabban beszélhettek már, mikor a gyerekek elaludtak és ők a jövődőt rajzolgatták a hálószoba sötétjében. A takarékoskodás jobban ment; az az érzés, hogy pénzük van, valósággal zsugoriakká tette őket. Teljes visszavonultságban éltek, az asszony nem akart társaságba járni, hogy ruhára ne kelljen költenie. A férfi olcsóbb cigarettára tért át. És bár a kislányok növekedtek, a pénzecske is növekedett. A takarékkönyvet olykor elővették helyéről, az asszony kulcsos szekrényének egyik polcáról, a fehérnemű alól, és úgy nézegették, mint nagybirtokos a messzi földeket.

Kész házat vegyenek-e, vagy telket s azon maguk építtessenek? Ezen órákig el tudtak vitatkozni anélkül, hogy bármiben megállapodhattak volna. Mind a ketten mindig kérdezősködtek. Gyakran elmentek sétálni a két gyerekkel vasárnap délutánonként. Leszálltak valamely villamos végállomásánál, nekivágtak a külteleknek, vizsga szemmel nézegették a házakat. Ha a ház előtt üldögélő gazdát látták, szóba elegyedtek vele és kifaggatták, mennyi ott a telek ára, mibe kerül az építési anyag. Otthon pedig bizonyos göggel állapították meg, hogy az ő házuk mindazoknál szebb, amelyeket láttak. Nem is úgy mondták, hogy „szebb lesz“, hanem hogy „szebb“. Mintha a ház már megvolna, csak valamilyen varázslatra volna szükség, hogy az ábrándból egyszerre áttevődjék a valóságba.

De nemcsak erre az álomra kellett gondolniok, hanem a két lány férjhezadására is. Hogy hozományt adjanak majd a lányokkal, arra nem gondolhattak, de kelengye mindenesetre kellett. A két lány eladó-sorba is került. Nagy szerencse következett a családra: a lányok tánciskolában megismerkedtek egy fivérpárral. A fivérek, kezdő ügyvédek közös irodában, beleszerettek a két lányba. Nem kértek hozományt. A két fivér elvette a két nővért. Mikor a két fiatal pár elutazott, a szülők magokra maradtak az üres házban és megállapították, hogy a megtakarított pénz mind elment, sőt a férfi fizetési előleget is vett fel. A kertes ház megvalósulása nagyon elodázódott.

Kedvüket és reményüket mégsem veszítették el. Elkezdték a kuporgatást elülről. Jóval kisebb lakásba költöztek. Fogukhoz vertek minden garast. És gyakran beszélgettek a kertes házról. Nyári délutánokat rajzolt eléjük a képzelet, mikor kettesben kint kávéznak a virágok között, darázs jön a cukorra, a fű felett lepkék libbennek, az égen fecskék cikáznak át. Az ő fecskéik: a kertes ház eresze alá fecskefészket is gondoltak.

Jó tíz esztendő alatt annyit gyűjtöttek össze, hogy lassanként már komolyan lehetett foglalkozni a házvétel gondolatával. Minden szabad idejüket háznézéssel töltötték. Böngészték az apróhirdetéseket. Találtak ötöt is, amely megközelítette régi álmukat, de egyik sem volt az igazi. Boldogan kerestek tovább, s ekkor jött a csapás: a vők az ügyvédi irodában elkezelték egy ügyfél pénzét. Börtön fenyegette

őket. A szülők nem habozhattak. Pótolták a hiányt. A betéti könyvben alig maradt valami.

Megint csak nekifogtak zsugorgatni. Egyszobakonyhás, udvari lakást vettek az Ó-utcában. A férfi már nyugdíjba ment. Alkalmi munkák után járt, magánórákat adott potom áron és címírást vállalt. A pénz megint gyűlni kezdett. Akkor jött a spanyoljárvány. Három napon belül meghalt mindkét lányuk. A vőknek nagyon rosszul ment az ügyvédi iroda, a temetési költségekről a szülőknek kellett gondoskodniuk. Kevésre rá az anya ágynak esett. Belső fájdalmakról panaszkodott. Fukarságból soká nem hívtak orvost, de végül kórházra kényszerültek. Valami belső daganattal kinlódott az asszony. Nyolc hónapig tartott a betegség. Mire gyógyultan kijöhetett a kórházból, semmi pénzük nem maradt.

Unoka egyik lány házasságából sem származott. A vőkkel minden kapcsolatuk megszűnt. Egyedül maradt a két öreg teljesen. A kertés ház gondolatának éltek, másról most már nem is beszéltek soha. A nyugdíjból kuporgatták a házra való pénzt. Csak filléreket tehettek félre és kiszámíthatták volna, hogy ilyen iramban még harminc évig kell élniök, hogy a kertés ház árát félretehessék. De ők erre nem gondoltak. A zsugoriság vérükké vált, a kertés ház egyetlen gondolatukká. Nem is lehetett már a valóság világából való tervnek venni. A ház egyre valószínűtlenebbé vált, de ábrándjaikban egyre részletesebben rajzolódott ki. Hosszú beszélgetéseikben minden szobát berendeztek. Minden bútordarab helyét kiszabták. A tornác faoszlopai-

nak faragását apróra megvitatták. A virágágyakat részletesen megtervezték, mindkét öreg képzeletében pontosan ugyanazon a helyen állott a napraforgók sárga tányérjainak sora. Rózsafát ültettek, télire madármenedéket ácsoltak dirib-darab deszkákból. A kapura csengőt szereltek. Hosszasan megvitatták, hogy a házőrző kutya milyen lesz, Bodri-
nak fogják hívni s a kutyaólat befestik zöldre, mert az mégis szebb, mint a barna. A ház hátsó falát befutatták délignyilóval. Szélkakast eszeltek ki, hogy az csikorogjon a palatető ormán.

— Mit tud az a két öreg annyit beszélni? — kérdezték a bérház nyomorúságos odvainak lakói egymástól.

És legyintettek a levegőbe. Már bolondnak számított a két öreg. A pénzt kivették a takarékból, mert féltek, hogy megbukik a bank. Otthon rejtegették a lassan szaporodó készpénzt és rettegetek a betörőktől.

Egyszerre lettek betegek. A férfi nyolcvanéves volt, az asszony hetvennyolc. Orvost fukarságból nem hívtak. Ott feküdtek kopott rongyaikon a sötétben, mert világot takarékoságból nem gyujtottak. Lihegett a láztól mind a kettő, töredezetten beszélgettek a kertés házról, mint olyanról, amely valóban megvan, csak ők nem kelhetnek fel, hogy odamehessenek. A házőrző láncáról beszélgettek legutoljára és találgatták, milyen lánc mennyibe kerülhet.

Nem volt tanuja haláluknak senki. Csak mikor már feltűnő volt csendjük, a házmester bement hoz-

zájuk és halva találta őket. Villant egyet az agya, és mielőtt lármát csapott volna, kutatni kezdett a két halott lakásában. Meg is találta a „kertes ház“ feliratú ócska borítékot az asszony szalmazsákjában. Négyszáznyolcvankét pengő volt benne. Ezt el akarta lopni, de rányitott a viceházmester. Mivel féltek egymástól, a pénzt átadták a rendőrségnek. Ebből temették el a két öreget. Most végre nyugszanak, virágok között és pillangó illan fölöttük.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÉT NŐ

I.

Az asszony remegő idegekkel ült a telefonnál. Minden percben várta az ügyvéd jelentkezését. De már reggel kilenc óra óta. Most pedig már dél felé járt az idő.

Vajjon hogyan fog dönteni az árvaszék? Ha van az égben és a földön igazság, csak egyféleképpen dönthet: a gyerek az övé. A válást a férfi hibájából mondták ki, az ítélet a lánygyermeket kifejezetten az anyának ítélte, kimondván, hogy az apa csak a két nyári hónapban tarthat igényt a gyermekre. Az apa azonban már az első nyaralás után nem engedte vissza a kislányt. Maga mellett tartotta, nevelőnőt, zongoratanárt vett hozzá. Az ügyvéd nem boldogult vele. Az apa azzal érvelt, hogy az anya Párisban ment férjhez, s ott a gyermek magyaros irányú neveltetése nem látszik biztosítottnak, annál kevésbé, mert az anya második férje külföldi.

Nyolc éve nem látta a lányát. Mikor utoljára elbúcsúzott tőle, a gyerek hatéves volt. Most tizenégy. Vajjon hogyan fejlődött? Vajjon édes arcocskájának vonásai hogyan változtak, hogyan lettek határozottabbak? Nem kisgyerek többé, kezd már nő lenni. És vajjon hogyan őrizte meg magában

anyja emlékét? Végiggondolta nyolc éven át folytatott levélváltásuk történetét. A kislány kéthetenként írt, majdnem mindig azonos szöveggel. Ő az anyai szeretet viharos kitöréseivel kezdte, s aztán hónapról hónapra az ő levelei is szürkültek. Az idő mult, s ő lassanként már kezdte nem ismerni azt a gyereket, akinek írt. Végül már ő is majdnem mindig ugyanazt írta. Levelezésük valami kényszeredett időjárási jelentéshez hasonlított.

De mikor nemrég második férje meghalt, sebbel-lobbal felszámolta párisi ügyeit és hazajött. Gyerekeit akarta. Minthogy első férjével nem érintkezett s a válás óta egyetlen szót, vagy egyetlen levelet sem váltottak egymással, ügyvédhez fordult. Az ügyvéd tárgyalt az apával: adja ki a gyermeket, hiszen most már nem tud elfogadható okokra hivatkozni. Az apa a gyermek kiadását megtagadta. Kínos hercehurca következett. S végül az árvaszékhez kellett fordulni.

Most van a tárgyalás. Anna maga elé képzelte volt férjét, ahogy ott ülhet a hivatalos szobában és makacsul ragaszkodik álláspontjához. Erős állatá kissé felveti, ahogy szokta. Lábát egymásra rakja, félkarját hanyagul lelógatja a szék karján. Árvaszéki ülnök és ügyvéd vitatkoznak vele, de ő kónokul kitart. Ilyen volt mindig, ilyen önző, szívós és megrendíthetetlen.

A telefon megszólalt. Anna felvette a kagylót és szívére tette másik kezét. Remegett az izgalomtól.

— Halló, jó hírt közlök, nagyságos asszony. Győztünk. A gyermek a miénk. Az apa köteles kiadni. Kemény tárgyalás volt, de győztünk.

— Ó, Istenem... mikor?...

— Azonnal. Délután négy órakor hozom a kislányt. Most sietek. Kezeit csókolom.

Anna letette a kagylót, reszkető kézzel. Tehát ma délután négykor visszkapja a gyermekét, akit nyolc éve nem látott. Kimondhatatlan izgalom vett erőt rajta. Kifestette magának: hogyan fognak egymás karjába rohanni, mintha össze akarnának olvadni mindörökre.

II.

Alig ebédelt, az üzleteket járta, hogy mennél kedvesebb és ötletesebb ajándékokat keressen. Nincs nehezebb, mint ajándékot venni egy tizennégyéves lánynak, aki még nem nő, de már nem kisgyerek. És nincs nehezebb, mint ajándékot venni valakinek, akinek ízlését és hajlamait nem ismerjük.

Háromnegyed négykor nyugtalanul járt-kelt szállodai szobájában. Tízszer is megnézte magát a tükörben, mindannyiszor talált gyászruháján valami igazítani, vagy lesímítani valót. Tetszeni akart a lánynak. És mindig, mindig a viszontlátás közeli pillanatát idézte fel magában, mikor majd görcsösen ölelik-csókolják egymást.

Négy órakor pontosan megjöttek: az ügyvéd és a kislány. S a viharos viszontlátás terve egyszerre csak füstté oszlott: az ügyvéd jelenléte zavarta őket.

Anna roppant kényelmetlen zavart érzett. Az a nyurga lány, aki nyugodtan és csendesen lépett eléje, teljesen idegen volt neki. Ölelésre készített karja bénán lehanyatlott. A gyermek udvariasan kezét csókolt neki, aztán kissé zavart mozdulattal felfelé nyujtotta arcát. Anna hasonló zavarral megcsókolta a fiatal arcot.

— Kezedet csókolom, mama.

— Isten hozott, kislányom.

Hirtelen nem is találta volna a kellő mondatokat, de kapóra jött az ügyvéd bőbeszédű jelentése. Hogy a gyermek poggyászának egy részét elhozták és lent átadták a portásnak, a többit a holnapi nap folyamán fogják megkapni. És beszélt még jó sokat, ők ketten tétlenül ültek és hallgattak. Végre az ügyvéd felemelkedett:

— Hát én nem is zavarom a viszontlátást, nagyságos asszonyom. Bizonyára sok mondanivalójuk lesz egymásnak.

Ketten maradtak. A gyermek nyugodtan és nyíltan anyjára nézett, az ő zavara már elmúlt. De anyjáié annál nagyobbra nőtt.

— Milyen nagy lettél, — szólt kényszeredetten, — már akkora vagy, mint én.

— Igen, tavaly óta nőttem így meg.

— Hát most már mindig... mindig nálam leszel...

— Igen.

Elhallgattak. Az anya gondolkozott. Mintha megállt volna az esze, úgy érezte magát. De aztán eszébe jutottak az ajándékok.

— Gyere, vettem neked egyetmást.

Vitte a szekrényhez. Ott álltak az ajándékok. Behajtható, aranytokú fésű, féltucat divatos selyemharisnya, kis üveg illatszer.

— Köszönöm szépen, — szólt a lány udvariasan, — igazán milyen kedves vagy, nagyon köszönöm.

S megint ott álltak egymással szemközt, kínzó csendben. Szinte megváltás volt a hotelszolga, aki a poggyászt hozta.

— Két szobánk van, — szólt Anna, — te a másikban fogsz aludni. Oda csomagoljunk ki. Nem enél valamit?

— Nem, köszönöm szépen, nem vagyok éhes.

— Jó, majd később teázunk. Volna kedved este moziba menni, vagy valami színházba?

— Ahogy te akarod, mama. Szívesen megyek, de szívesen itthon is maradok.

— Hát majd... majd eldöntjük. És úgy gondoltam, hogy holnapután... vagy szombaton már kezdünk lakást keresni.

— Igen, hogyne. Nagyon szívesen.

— Nincs valami különös vágyad? Inkább Pesten szeretnél lakni? Vagy inkább Budán?

— Köszönöm, nekem teljesen mindegy. Ahogy te jónak látod.

Közben csomagoltak. Anna néha oldalról, lopott pillantással megnézte lányát. Forrón szeretett gyermekének tudta, mégis teljesen idegen volt neki. A kislány szerény nyugalmaiban és szótlanságában

volt valami megközelíthetetlenség. Anna csüggedést érzett és mély szív fájdalmat.

Mikor a holmival rendbejöttek, teát rendeltek. Anna minden második percben erőnek erejével elindította a beszélgetést. A kislány mindig kedvesen és nyugodtan válaszolt, látszott rajta az őszinte igyekezet, hogy nyájas legyen és udvarias. De a beszélgetés minden második mondatnál megakadt. Az idegenségnek valami fala volt köztük, amely merevségében azzal fenyegetett, hogy semmitől sem tud felolvadni.

Később elmentek sétálni. Az utca ködös volt és sáros. Alig beszélgettek. Hazatérvén korán vacsoráztak és nem mentek sehova. Korán feküdtek le. A kislány kezét csókolt, csókra nyújtotta arcát. Anna most szeretne volna magához karolni, hogy sírva csokolja össze-vissza, de valami érthetetlen félszepség visszatartotta.

III.

Már régóta lefeküdtek, de Anna nem tudott elaludni. Sírt. A sírás egyre erősödött, végül olyan zokogássá változott, hogy arcát bele kellett temetnie párnáiba. S ekkor azt érezte, hogy kéz érinti meg a vállát. Riadtan ült fel. Derengő félhomály volt, az utca világítása gyengén áttört a vékony függönyön. Lánya alig kivehető alakja állt az ágy mellett.

— Ne sírj, mama, — szólt szelíden és nyugodtan a gyermek.

Anna szenvedélyesen megragadta a kis Bea kezét.

— Drága kislányom, — mondta csukló sírással, — hát mi ez? Hát mi nem szeretjük egymást?

— De igen, hogyne, nagyon — felelte a gyermek, — csak hogy őt mind a ketten jobban szeretjük, mint egymást.

Többet nem beszéltek. Anna sírt, a kislány pedig gyengéden símogatta a haját.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A NÉV

I.

A híres közíró bizonyos önsanyargató megve-
téssel szemlélte önmagát a tükörben. Lenézte azt a
megcsalt embert, aki a tükörből úgyszólván kaján
kárörömmel nézett reá vissza. Figyelmesen nézte
arcát, mintha ki akarná olvasni belőle a titkot: miért
csalták meg? Valami homályos kíváncsisággal szem-
lélte önmagát, mint ahogy a tettes arcát nézegetjük
az ujságban s a gyilkos jellegzetes vonásait véljük
megtalálni benne.

— Ime, egy felszarvazott ember arca, —
mondta magában keserűen.

Aztán legyintett, elment a tükörtől, vette kalap-
ját és felöltőjét. Lement sétálni. Két hetének utolsó
napját töltötte a téli sporthelyen, ahova feleségének
szökési botránya után visszavonult. Most már vala-
mennyire megnyugodott. Már nem csinált bolondok-
kat, nem öklözte saját fejét, nem fojtogatta álmat-
lan éjjel a párnát. Szelíden és csendesen szenvedett.
De annál mélyebben. Az öregedés megalázó fájdal-
mát szenvedte. Felesége otthagya egy jóval fiata-
labb emberrel. A vetélytárs buta volt és jelentékte-
len, de csinos volt, mindig jókedvű és fiatal. Ő pedig

fáradt volt, gondokkal terhes. Eljött az idő, mikor látnia kellett, hogy a világ az újaké, a jövővényeké.

Erre az üdülőhelyre is azzal a meg nem vallott reménnyel jött, hogy talál valami ismeretséget, valami kalandot, amelynek jótékony balzsama enyhíteni fogja véresen megsértett férfi-önérzetét. De ilyesmi nem akadt. Kevesen is voltak, s akik voltak is, nem egyedül. Az emberek párosával jöttek-mentek.

Most is, ahogy lement a lépcsőn és kilépett a havas gyalogútra, fiatal párral találkozott. A nő meghitt mozdulattal kapaszkodott a férfi karjába. A férfi elbizakodottan, öntelten lépdelt mellette. Jóképű fiatalember volt, rikító téli sportfelszerelést viselt.

A híres ember bosszúsan másfelé nézett. Olyan megalázott, számkivetett bánatot érzett, hogy szeretett volna sírva fakadni. S azon gondolkozott, ne menjen-e egy vonattal korábban.

II.

Délután a portás megszólította.

— Bocsánatot kérek, egy hölgy autogrammot szeretne.

— Melyik?

— Uj hölgy, kérem, a déli vonattal érkezett. Éppen ott jön.

Csinos, kellemes, szőke asszony jött le a lépcsőn. Egy perc sem telt belé, már letelepedtek a

hall sarkában és beszélgettek. Társalogtak egy jó óra hosszat. Aztán elmentek sétálni. Az asszony a meredek kapaszkodónak vágott neki, s ő restellte megvallani, hogy hegynek felmennie nagyon neheze érik. Vitézül kitartott a fűgén lépkedő hölgy mellett, igyekezett lihegését titkolni. Olykor rágyújtás, vagy orrfúvás ürügyével megállott és lopva kifújta magát.

Aztán együtt teáztak, mikor visszatértek. És beszéltek, beszéltek, beszéltek szünet nélkül.

Az asszony fiatal volt és nemrégén vált el az urától. Ez bizonyos közösséget adott beszélgetésüknek. A híres ember azon vette észre magát, hogy zárkózott természete egyszerre kinyílt, mint valami elvarázsolt kapu. Elmondta történetének részleteit. Még azt sem hallgatta el, hogy házasságának összeomlása megrendítette önmagába vetett hitét, s ettől nagyon szenved.

— Ebben nincs igaza, — mondta az asszony, — magának igazán nem kell még aggódnia. Nem akarok szembe hízelegni, de hiszen bizonyosan tudja magáról, hogy nem közönséges emberpéldány.

— Mint férfi?

— Mint férfi, — mondta az asszony és mélyen elpirult.

Neki pedig boldogan és viharos hálával dobogott a szíve. Vacsoránál is együtt ültek, utána sokáig beszélgettek. Már mindenki elment aludni, ők ketten üldögéltek a félig sötét hallban. És mikor a férfi magához húzta az asszony fejét, az asszony nem védekezett.

Másnap korán reggel elutazott a híres ember. Mikor fizetett, a portásnak odavetett egy húszpengőst.

— Ezért vegyen valami szép virágot és küldje fel Fehér Lajosné őnagyságának a reggelijével.

Jókedvűen, ruganyosan ült fel a szánra. Megváltottnak érezte magát. Az asszonyra úgy gondolt, mint élete egyik legnagyobb jótevőjére.

III.

Két évig nem hallott róla. Eleinte még váltottak egy-két levelet, de a dolog mindkettőjük számára erőltetett volt s abbamaradt. A férfi kiheverte válásának balesetét, belevetette magát a pártpolitikába, nagy sikerei voltak, élete formája jól kialakult, élt, mint a hal a vízben. Szegényesen, de nyugodtan.

Két év múlva egy kapualjban a lakók névsorát nézte. Egyszerre csak megszólította valaki. Az az asszony volt. Kitünt, hogy ebben a házban lakik.

— Nem néz be hozzám egy pillanatra? Anyám is nagyon fog örülni.

Szívesen tett eleget a felszólításnak. Szegényes, lerongyolódott lakást talált, a nyomasztó hétköznapi gondok érződtek az untatott társalgáson. Hamar kitünt, hogy az asszonymak nagyon rosszul megy a sora. Elvált férje kivándorolt Törökországba és nem fizet tartásdíjat. Abból él anyjával, hogy holmiját eladogatja. Egyetlen reménysége, amelybe még kapaszkodik, hogy trafikot kap. De nincs protekciója.

A híres ember lelkét elöntötte a hajdani hála melege. Elmosolyodott.

— Furcsa véletlen: éppen holnap délben megyek a pénzügyminiszterhez. A legnagyobb örömmel segítek magának. És még azt is megjegyzem, hogy az utolsó napon szólt. A kormány valószínűleg le fog mondani. Az új kormánynak hivatalból ellensége vagyok, ott nem fogok tudni segíteni. Ennél még tudok.

A két asszony sírt az örömtől. Ő is meg volt hatva attól, hogy hálás lehet.

IV.

A pénzügyminiszterre másfél óráig kellett várnia. Javában dült a kormányválság.

— Holnap lemondunk, — volt a miniszter első szava, — amit most meg fogunk beszélni, az voltaképpen az utódom dolga volna. De azért csak beszéljük meg, ha nem vagy lusta.

— Dehogy vagyok, én komolyan veszem a dolgomat, és tudom, te is, ha az országot kell szolgálni. Talán hívasd be a referenst.

A miniszter csengetett, a referens előkerült. Jó óra hosszát tanácskoztak, a sajtó által indítandó társadalmi mozgalmat apróra megbeszélték. A referens elment s ők búcsúzkodni kezdtek.

— Tudod, öregem, — mondta a miniszter, — furcsa dolog, hogy a leghaszontalanabb emberek mindig mindenféle kérésekkel ültek a nyakamon,

többnyire igen rosszillatú ügyekben és te, akinek annyit köszönhetek, sohasem kértél tőlem semmit.

— A számból vetted ki a szót, — mosolygott a közíró, — szeretnék tőled kérni valamit. Valakinek trafikot. Olyannak, aki megérdemli.

A miniszter már nyult a ceruzáért.

— Szívesen. Halljuk a nevét, azonnal intézkedem.

A közíró mondani akarta a nevet és meghök-kent. Az asszony neve nem jutott eszébe. A miniszter türelmesen és udvariasan várt, ceruzával a kezében. De a percek multak és ők egyre nagyobb zavarban voltak mind a ketten.

— Az ördög vigye el, a nyelvemen van...

Erőltette emlékezetét, hiába. A név nem jutott eszébe. A miniszter telefonja megszólalt. Felvette a kagylót.

— Halló. Igen. Azonnal megyek.

És felállott, sajnálkozó mosollyal. A miniszterelnökségre hívták.

— Hát nem jut eszedbe? Most gyorsan még el tudnám intézni.

Ő csak a fejét csóválta. Akármit csinált, az a név nem jutott eszébe.

V.

Takszin rohant a tegnapi házat megkeresni. Beszaladt a kapu alá és megnézte a nevet: Fehér Lajosné. Rögtön szaladt dohánytőzsdét vagy utcai fülkét keresni, hogy felhívja a minisztériumot. De

annak minden száma mással beszélt. Beugrott a kocsiba, visszahajtatott a minisztériumba.

— A kegyelmes úr már nem is jön be, — mondta a személyi titkár, — az imént telefonált, hogy a kormány még ma lemond.

Ott állt lesújtva és tehetetlenül ismételve magában a nevet: Fehér Lajosné, Fehér Lajosné... Aztán felsóhajtott, némán kezét nyujtott a titkárnak és elindult. Soha életében ennyire tehetetlenül adósnak nem érezte magát.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ŐRNAGY VIZSGÁJA

Az őrnagy annakidején otthagya a katonaságot. Hogy miért és hogyan hagyta ott, azt már én nem tudom. Olyan családból származom, ahol legfeljebb papnak ment valaki kivételképpen, egyébként katonának ment mindenki. Régi mondás, hogy a vargának rongyos a cipője: ugyanígy fogalmam sincs a hadsereg dolgairól, noha apám a hajdani Uj-épületben végezte a kadétiskolát és utána azokhoz a tizenhármashoz került, akik fölötté büszkén kérkedtek ezredök illetén címével: „Jasyger und Kumaner Husarenregiment Numero dreizehn.“ Tehát tudnom kellene az ilyen kincstári dolgokat. De nem tudom. Az őrnagy civil lett. Lehet, hogy saját maga vélte jövendő életét rózsásabbnak látni a civileknél, lehet az is, hogy kiszámította előnyösebb nyugdíját, sőt még az is lehet, hogy valami olyan rossz fát tett a tűzre, ami a tisztesség parancsaival nem ellenkezik éppen, de ellenkezik a katonai felfogással: százféle oka lehet annak, hogy atilla helyett zakót öltött, de a történet szempontjából, amelyet el akarok mondani róla, az ok közömbös. Lényeges csak annyi, hogy az őrnagy polgári állást kapott valami nagyvállalatnál. Be kellett járnia az irodába; számoszlopokat kellett bejegyeznie valami

kockára vonalozott ív rovataiba. Ezt pontosan és megbízhatóan végezte. Soha el nem késett, soha restanciája nem volt. Elnök is, vezérigazgató is mintakép gyanánt szokták odaállítani a többi hivatalnok elé.

Az őrnagy békésen megvult új foglalkozásával. A nagy teleppel évek folyamán jól megismerkedett, tudta már az egész üzem minden csinját-binját. Nem volt nála használhatóbb és megbízhatóbb ember az egész középponti irodában. Mindenki joggal hihette, kivált ő maga is, hogy míg meg nem rokkan, addig nyugodtan megkeresheti azt a kis pénzt, amelyből öt gyerekét felneveli. És ekkor, mint derült nyári égből a villámcsapás, eldőrdült a baj: a vezérigazgató magához kérte és így szólt hozzá:

— Öregem, sajnálom, hogy ilyesmivel zavarlak, de az új rend engem is kötelez. A részvénytársaság kénytelen képesítés szerint selejtezni a tisztviselőket. Ez rád nézve is következményekkel jár.

— Miféle következményekkel? — riadt fel az őrnagy.

— Vizsgát kell tenned, öregem.

— Nem? Vizsgát? Miféle vizsgát?

— Pontosam magam sem tudom megmondani. Az ilyen képesítési különbözet olyan bonyolult dolog, hogy nem tudom kívülről. De a kis báró majd elmagyarázza neked. Beszélj vele.

Az őrnagy komoran jött ki a vezérigazgatótól. Egyenest a kis báróhoz fordult, vagyis a személyzeti osztály titkárához. Az hosszabb előadást tartott

neki és feljegyezte a könyveket, amelyeket az őrnagynak meg kell tanulnia. Sőt nemcsak hogy feljegyezte, hanem a cég számlájára előzékenyen meg is hozatta.

— Ezeknek az anyagából vizsgát kell tenned, kedves bátyám.

— Vizsgát? Mint taknyos kadétiskolás koromban? Padba ülni és felelni? Furcsa lesz. A fiam most végzi a műegyetemet.

Ezt mondván, ugyancsak csóválta fejét az őrnagy. Az ifjú báró pedig, mintha az egészeztől ő tehetett volna, bocsánatkérően a vállát vonogatta. Hiába, a vizsgát nem lehetett kikerülni. Az őrnagy, aki addig az iroda legderűsebb és legkedélyesebb embere volt, ettől a naptól kezdve mintha kicserélődött volna. Szavát nem lehetett venni. Rosszkezdvűen jött be reggel. Máskor mindig bolondozott az altiszttel, most éppen hogy biccentéssel viszonzta köszönését. És napról-napra komorabb lett. Anynyira, hogy a többiek szóltak a vezérigazgatónak: meg kellene nézni, mi baja van az őrnagynak, mert valósággal búskomor.

A vezérigazgató tehát bekérette.

— Azt mondják nekem, Feri, hogy valami bajod van.

— Nincs semmi.

— Ne okoskodjál, neked van valami bajod. Ki vele szépen. Akarsz néhány heti szabadságot? Ha ideges vagy, majd kipihened magad.

De az őrnagy csak a fejét rázta. Nem akart szabadságot. A kérdésekre megmakacsolta magát,

nem válaszolt. És egyre furcsábban viselkedett. Régebben a kötélidegek mintaképe volt, remek munkás, az iroda élő munkakedve. Most a munkája rohamosan romlott. A kérdésekre szórakozottan felelt, idegesen jött-ment, a keze folyton reszketett. Egyszer beteget is jelentett. Akkor bejött a felesége a vezérigazgatóhoz.

— Csináljanak valamit Ferivel, kérem, — mondta az asszony a vezérigazgatónak, — én ezt tovább otthon nézni nem tudom. Az a rögeszméje, hogy meg fog bukni a vizsgán. Mindennap hajnalig tanulja azokat a könyveket és minduntalan elveszti az önuralmát. Ma éjjel úgy találtam, hogy az asztalra borult és ököllel verte a fejét. Borzasztó volt nézni. És hörgött a kétségbeeséstől.

— Hörgött?

— Hörgött. Soha azelőtt nem tette. Hiszen ismeri: ember a talpán. A háborúból hat éremmel jött vissza. Most teljesen kiszaladt a lába alól a talaj. Már a legkomolyabbtól félek.

— Mitől?

Az asszony elfakadt sírva maga is. De kihebegte könnyein keresztül:

— Az én uram néha olyan állapotban van, hogy meg sem akarja várni a vizsgát. Kárt akar tenni magában.

A vezérigazgató valahogyan megnyugtatta az asszonyt. Az elment. Az őrnagyon, mikor másnap bejött, mindenki megláthatta, hogy csakugyan cudar idegállapotban van. Tíz évvel idősebbnek látszott. Másról nem is tudott beszélni, ha ugyan beszélt,

mint a rohamosan közeledő vizsgáról. Az elnököt és a vezérigazgatót, akik a vizsgáztató bizottságot alkották, elkerülte. És panaszkodott, hogy már a kétszeres altató sem használ, olyan ideges. Rossz volt nézni.

Ekkor történt, hogy a vezérigazgató még külön kéréssel is terhelte.

— Ferikém, holnap lesz az első vizsga. Egy felvétel előtt álló fiatalembert vizsgáztatunk. Ugyanabból az anyagból vizsgáztatjuk, mint majd később téged. Arra kérlek, hogy a vizsgánál segédkezzél nekünk.

— Én? Segédkezsem? Hogyan? Nem vagyok én arra alkalmas. Hiszen éppen most gondolkozom azon, hogy visszalépek a vizsgától és lemondok az állásomról.

— Lemondasz? És akkor miből élsz? Mi lesz a gyerekeiddel?

— Nem tudom. Nem tehetek róla. Megmondom őszintén: megtámadtam annak idején beásott gépfegyverállást népfelkelőkkel, tüzérségi előkészítés nélkül. Nem féltem. De ettől a vizsgától megőrülök. Magam sem értem. Az idegeim felmondták a szolgálatot. Ugy érzem, hogy még valami bolondot teszek magammal.

— Ugyan, ne okoskodjál. Tudod az anyagot?

— Biflázok, mint a kisdíák. És mégis... Ennek jó vége nem lesz...

— Jó, jó. Holnap mindenesetre gyere nekünk segíteni. Majd te fogod kérdezni a fiatalembert.

Az őrnagy, akiről lerítt az öngyilkosjelölt, csak a vállát vonogatta. De másnap pontosan megjelent a vizsgán. A vezérigazgató szobájában. Még az elnök volt ott és mingyárt belépett a szóbanforgó fiatalember.

— Kérlek, Feri, — szólt az elnök, — kérdezd a jelölt urat, s ha nem tud valamit, magad felelj meg helyette. Hadd lássa, mit kellene tudnia.

Az őrnagy tehát kérdezett. Első kérdésnek azt adta fel, hogy Mexikó textiliparának mik a belföldi nyersanyagforrásai. Szegény jelölt nem tudott felelni semmit. Az őrnagy tehát részletesen elmagyarázta neki a tudnivalókat. Húsz percig beszélt.

— Ebből elég, — szólt az elnök, — most légy szíves, kérdezd őt valami pénzügyi témáról.

— Igenis, kegyelmes uram. Hát mondja meg, kérem, mi a különbség valuta és deviza között.

A jelölt ezt sem tudta. Az őrnagy megmagyarázta neki. Megint tíz percig beszélt. Aztán írásbeli feladat következett. Az őrnagy feladta egy angolnyelvű áruszállítási reklamálás bonyolult témáját. A jelölt igen rossz levelet írt, az őrnagy pontosan megmagyarázta neki a levél hibáit. És így tovább. Így ment ez reggel kilenctől immár háromnegyed tizenegyig. Akkor az elnök a vezérigazgatóra nézett, mind a ketten bólintottak.

— Jeles eredmény, — mondta az elnök.

Az őrnagy csodálkozva nézett rá. Hiszen a jelölt semmit sem tudott. Minden kérdésre rosszul felelt.

— Ne csodálkozzál, — szólt most a vezérigazgató, — nem ez a fiatalember vizsgázott, hanem te.

— Én?

— Persze. Ha tudtad volna, hogy te vizsgázol, izgalmadban megbuktál volna. Így jeles eredménnyel átmentél. Nagy örömömmre szolgál közölnöm, hogy elsejétől húsz pengővel több fizetést kapsz.

Az őrnagy sírva fakadt. Tudom, hogy ez nem válik dicsőségére, ha így nyilvánosan elmondom: az őrnagy sírt. De mentségére szolgál, hogy a fia most végzi a műegyetemet. És még négy gyereke van. Most tessék elképzelni, hogy az öt gyerek olvassa az ujságot. Az apjokra biztosan rá fognak ismerni. Micsoda kínos szégyen. Már bánom, hogy elmondtam az egészet.

AZ ŐSANYA

Ezelőtt ötven évvel történt, hogy Komarik Leó olajfestményt vásárolt.

Komarikról el kell mondani, hogy a gyallai vendéglős fia volt. A vendéglős inkább itta, mint mérte a bort; az egész környéken nevezetes volt arról, hogy mikor nagy lett benne a természet, vendégként ült le saját vendéglőjében, boldogot-boldogtalant meginvitált saját asztalához és reggelig tartó cigányozást folytatott. Mialatt felesége tehetetlenül sirdogált a söntésben, ő két nóta közt az asztalt verte és politizált.

— Én mondom, perbenyiki Komarik János, hogy ez így nem mehet tovább!

Akik italát nyakalták, alázatosan és mámorosan bólintgattak hozzá. Tudták Komariknak ezt a gyengéjét: nagyon szeretett nemesi származására hivatkozni. Egy ilyen mulatozás közben is halt meg Komarik: leejtette a szivart az asztal alá, lehajolt érte, megütötte a szél. Ugy kellett felszedni a földről. Többet nem is tért magához. Rengeteg adósság maradt utána. A vendéglőt elárverezték, az özvegy ott maradt az új tulajdonosnál szakácsnének. Leó, az egyetlen fiú, csak úgy tudott tovább iskolázni, hogy nehézfelfogású osztálytársainak órákat adott.

De kitanult mégis, sok megalázó nyomorúság után megszerezte az ügyvédi oklevelet és alig volt huszonhat éves, már megházasodott, még pedig nagyon jól: szép lányt kapott, aki szép hozományt hozott a házhoz. A fiatal ügyvédi iroda nagyon jól ment.

Ekkor vette Komarik Leó a képet. Egy volt iskolatársa kereste fel. Nagy nyomorról panaszkodott és ujságpapírokból régi olajfestményt hámozott ki. Ez magyarruhás hölgyet ábrázolt. Komarik két forintért vette meg a képet, amelynek nem volt kerete. Geszterédy, mert így hívták a bajba jutott osztálytársat, hálálkodva ment el. Komarik elhatározta, hogy valakinek majd odaajándékozza a képet.

Komarikné azonban úgy találta, hogy a kép alkalmas keretben, egészen jól hatna az ebédlő falán. Nem engedte elajándékozni. Aranykeretet vásárolt. A kép a falra került.

II.

Fínom vonású, mosolygó, kellemes hölgy tekintett le az aranyrámából a Komarik-családra. Síma, fényesfekete haját kettéválasztva hordta, benne tearózsát helyezett el a művész. A mély kivágás nagyon szép vállakat mutatott, a derékfűzőt is néhány tearózsza ékesítette. A Komarik-gyerekek, akik kétévenként eggyel szaporodtak, úgy növekedtek, hogy a tearózsás hölgy legelső emlékeikkel együtt mélyen lelkökbe vésődött.

Komarik Leó harmincöt éves korában fellépett képviselőnek. Erős küzdelem után néhány szótöbbséggel megválasztották. A pártban a vidéki magyar urak barátságát kereste. Beszélgetés közben szerette hanyagul elejteni, hogy ő perbenyiki Komarik, és családjának hagyományai szerint a Komarikok nemcsak Rákóczi alatt harcoltak igen vitézül, hanem már a mohácsi síkon is bizonyos szerepet játszottak. Mivel beszélgető társai ezt természetesnek tartották, ő is természetesnek tartotta. Általában kezdett címerek, gyűrűk és előnevek után érdeklődni.

— A Nagy Ivánban is benne van, — mondogatták a vidéki urak, ha származási dolgokról volt szó.

Hogy mi az a Nagy Iván, réstellte megkérdezni, de egyszer véletlenül megtudta, mikor antikváriusnál válogatott. Ráakadt egy Nagy Iván nevű genealógus címertani könyvére. Rögtön megvette. Még ott a boltban szívdobogva állapította meg, hogy a Komarik-címer benne van: kardot tartó oroszán kék alapon három csillaggal. És édesen nyilallott bele a megrendítő felfedezés: apja azért az oroszánért nevezte őt Leónak.

Mindezt nagy élénkséggel mesélte otthon feleségének, bizonyos könnyed hangon mégis, mint aki nem nagy súlyt vet az ilyen elavult dolgokra. De az asszony, Rickelmeier pallér lánya annál büszkébben vette tudomásul a dolgot. A legnagyobbik fiú, Kálmán, nagyobbacska gimnazista, éppenséggel toporzékolt a családi öntudat dagadó örömeiben.

— Az a kép kit ábrázol, papa ?

— Mit tudom én, — felelt Komarik Leó, — valami ősanya.

És ezzel nem mondott valótlant. A kép eredetije bizonyára valakinek ősanyja volt. Asszony voltát mutatta a kezén látható jegygyűrű.

III.

Komarikné a legközelebbi fehérnemű rendelésnél ötágú koronát hímeztetett férje holmijába a K. L. betűk fölé. Karácsonyra porcellán-készletet kért az urától, olyat, amelybe bele van égetve az oroszlános címer. Kálmán, a fiú, viszont címeres pecsétgyűrűt kért apjától érettségi ajándéknak. S a képviselő — egyébként elég ritka — beszédeiben igen sűrűn fordult elő a magyar történelmi köznemesség hibáira való hivatkozás. Hogy a nemesség szerette a dáridókat, a meddő közjogi vitákat, a lovasparádékat. A hibáknak illetően ostromozásában volt valami fennhéjázó büszkeség.

Még erősebb volt ez a büszkeség a gyerekszobában. Kálmán, a legidősebb fiú szerette testvérei között azt a szót használni, hogy „elsőszülött“. Heraldikai tanulmányokra vetette magát. Elhatározta, hogy megfesteti a perbenyiki Komarik-családfát. Anyja pallér származását jóindulatú elnézéssel kezelte. Az Országos Levéltárba járt. Utazott, hogy keresztleveleket szerezzen be. De kutatásai már a gyallai kocsmárosnál megakadtak, annak szüleit

sohasem tudta megtalálni. A kutatásokat tehát reménytelenül abbahagyta.

Ekkortáiban meghalt Komarik Leó. Őt is szél ütötte meg. Temetése nagy gyászpompával folyt le. Kálmán, mint elsőszülött, intézkedett. A halottaskocsi után fekete huszárok vitték a Komarik-címert. Az ebédlőben a képet Kálmán utasítására áttekintő fekete flórral takarták le.

— Ez nekünk milyen ősanyánk volt? — kérdezte a kisebb fiúk egyike.

— Valószínűleg nagyapánk nagynyja, — felelte Kálmán, — valami gentry-lány.

IV.

Komarik Kálmán végigharcolta a világháborút. Rendesen viselkedett, kitüntetésekkel tért haza. Maga is jómódú ember volt és leszerelése után gazdagon házasodott. Nyireő-lányt vett feleségül és falura költözött gazdálkodni. A Nyireő-kastélyt kibővítette, a bejárat fölé szobrásszal megcsináltatta a Komarik-címert.

Az aranyrámás kép odakerült a Nyireő-ősöket ábrázoló sok régi olajfestmény közé. De rámaját megváltoztatták. Az asszony, aki lánykorában művészettörténeti tanfolyamot végzett Budapesten, megállapította a kép festési modorából a kép korát és korabeli keretet vásárolt hozzá. De ezzel egyéb következtetések is jártak. Ha a kép 1830 táján készült, nagyon nehezen ábrázolhatta Komarik Kál-

mán nagyapjának nagyanyját. Az idő legfeljebb dédanyára futotta.

— Nem, nem, — cáfolt hevesen Komarik Kálmán, — a családban mindig mindenki úgy tudta, hogy ez nagyapám nagyanyja. A magyarázat az, hogy régi időben az emberek sokkal korábban házasodtak. Ha felteszem, hogy egy húszéves férfi elvett egy tizenhét éves leányt, és ha felteszem, hogy ezeknek a fia szintén egy tizenhét éves leányt vett el, akkor nincs az egészben semmi ellentmondás.

A Nyireő-lány ezt nem cáfolta. Ebben maradtak. És gyakran beszéltek arról, hogy a Komarik-családban mindig divat volt igen korán házasodni. Ez meg is látszott az utódok életerején és makkegészségén.

Mikor Komarik Kálmán főispán lett, egyszer a megyeházán nemesi előneves névkártyát hozott be hozzá a titkár. Bizonyos Geszterédy kívánt a főispánnal beszélni. Tiszántúli fiatal birtokos. Azonnal a tárgyra tért. Régi írásai között megtalálta nagyapja naplóját. Abban azt olvasta, hogy nagyapja szorultságból eladott egy értékes festményt két forintért iskolatársának, Komarik Leónak. A festmény egy bécsi olasz táncosnőt ábrázol, aki szép nő volt, de viharos szerelmi botránnyairól híres. Geszterédy tehát szeretné most visszavásárolni a képet.

— Sajnálom, kedves öcsém, erről a képről nem tudok. Sok régi családi képünk van odakint a kastélyban, mint ez már régi familiáknál szokás, de valamennyiről tudjuk, hogy kit ábrázol. Boldogult

apám vagy eladta, vagy elajándékozta a szóbanforgó képet.

Még váltottak néhány szót, aztán Geszterédy sajnálkozva eltávozott.

V.

A főispán fia jogász volt Budapesten. De egy nap váratlanul megérkezett a kastélyba. Bejelentette, hogy megházasodott. Az apa megdöbbenve meredt rá. A fiú most mult huszonegy éves. Egyik éjszakai tánchelyiségből házasodott, magyarán szólva lokálnőt vett el. A házasságkötést úgy tudta végrehajtani, hogy maga hamisította a szülői beleegyezést.

Ebből nagy családi vihar keletkezett. A főispánné sírógörcsöt kapott, a főispán tombolt a dühtől és felháborodástól.

— Az eszem megáll, — kiabálta az asztalt verve, — micsoda örültség ez, te taknyos kölyök! Huszonegy éves korodban!

Komarik Csaba vállat vont és az apa háta mögé mutatott, az őszanya képére.

— Tudod jól, hogy mi perbenyiki Komarikok mind igen korán szoktunk házasodni.

A bécsi táncosnő finoman mosolygott le rájuk az új keretből.

A PINCÉR

Nagyon rossz napja volt a kegyelmes úrnak, s ezen nem is lehetett csodálkozni. Három napja volt New Yorkban, és a villanyforgatagos, rengeteg város zshivaja, zúrzavara nagyon terhesen hatott idegeire. Nem bírta a reggeltől estig tartó hajszát. Kényes természeténél fogva a csendet szerette, ennek a városnak pedig a rettentő lárma volt a főjellemonása. Megafonok ordítása, rádiórecsegés, tülkölés, dübörgés, a földfeletti vasút elviselhetetlen mennydörgése, a mindig és mindenütt hangosan kiabáló emberek, a száguldó liftek, az utcák elképesztő forgalma, mindez különben is idegessé tette. És ehhez most még a meghívás is. Ez több volt a soknál.

Korláth kegyelmes urat az unokaöccse hívta meg vacsorára. A meghívót a kegyelmes úr titkára nyitotta ki. Hiszen csak biztosan lehetett volna tudni, hogy a titkár nem tudja az unokaöccs titkát. Mert akkor egyszerűen napirendre lehetett volna térni a dolog felett. „Kedves Gyuri bátyám! A lapokból olvasom, hogy New Yorkban vagy. Feleséggemmel együtt nagyon boldog volnék, ha holnap este fel nyolckor vacsorára megtisztelnéd szerény házamat. Biztosan elvár, rokoni szeretettel, Elemér.“ A levelet a Magnific-szálló előkelő levélpapírján

írta küldője. Ha tehát a titkár nem tudja, hogy ki az a Korláth Elemér, akkor nincs semmi baj. Válaszolni lehet a Quebec-szálló kevésbé előkelő papírján, hogy szívből sajnálja, de az órákra kimért idő szűke folytán a változatlan rokoni szeretet ellenére sincs módjában, satöbbi. De ha a titkár tudja, akkor nagyon kínos a helyzet.

Egyszerűen és ridegen kimondva az igazságot: Korláth Elemér, miután atyja tönkrement, kivándorolt Amerikába és különböző vergődő próbálkozások után elment pincérnek. A rokonoknak irogatott egy darabig, de azok immel-ámmal válaszoltak, sőt végül egyáltalán nem írtak a család szegényének. A levelezés abbamaradt. Korláth Györgynek, az előkelő közéleti férfiúnak, a Nemzeti Kaszinó tagjának, becsületbíróságok állandó elnökének, kényelmetlen volt ez az összeköttetés. Kivált mikor a belügyminiszteri tárcát töltötte be. A pincér-rokont a családban is mennél kevesebbet emlegették, a közélet pedig lassanként elfelejtette. Maga a kegyelmes úr is igyekezett elfelejteni. Haragudott erre a gondolatra, a pincér létezésétől sértve érezte magát, olybá vette ennek az öccsnek a világon való létét, mint egy meg nem érdemelt bántalmat, amellyel szeplőtlen közéleti multját a végzet inzultálta. Ha valami látogatója a régi családi képek között motoszkált és a másik testvéri ágról kezdett kérdezősködni, a kegyelmes úr elborult és másfelé fordította a beszélgetést. És haragudott. Állása, származása, vagyona, multjának előkelő tisztessége még benne magában is tiszteletet keltett önmaga

íránt. És ezért úgy elhessegette magától a pincér-unokaöccsnek még gondolatát is, hogy már csak ugyan majdnem elfelejtette. Csak akkor ütött a gondolat sajtó fájdalommal a szívébe, mikor kitünt, hogy Amerikába kell mennie. Mi lesz, ha véletlenül olyan vendéglőben vacsorázik, ahol éppen unokaöccse fogja kiszolgálni, mint közönséges pincér? Szinte kedve lett volna lemondani az egész amerikai útról.

De erről nem lehetett lemondani. Erdélyi birtokát elvesztette, magyar területen fekvő vagyonát megették a hadikölcsönök és egyéb háborús bajok. Leszegényedett. Egyre jobban adósodott. A legnagyobb nehézségek árán tudta csak az élet áradatának felszínén tartani magát. Sok mindenről le kellett mondania, sok mindent el kellett adnia. Olcsóbb cigarettához szokott, a lóversenyre nem ment ki többet. És így sem ment a dolog. A nagybank elnöke, akinek őszintén feltárta egyéni helyzetét, így szólt:

— Egy módon szolgálatodra lehetnék, kegyelmes uram. Ha a Savington-Claytonék itteni képviselőjét meg tudnád csinálni a bankomnak, azt te vezethetnéd és el volnál látva életed végéig. Próbáld meg közvetlen tárgyalással, menj ki New Yorkba. A költségeket szívesen fedezzük.

— Igen, — felelte ő habozva, — de attól tartok, hogy az én közgazdasági tudásom egy ilyen nehéz tárgyalásnál...

— Bocsáss meg, ha közbevágozok, kegyelmes uram, de erre ne gondolj. Adok melléd valakit,

szakembernek és titkárnak. Itt van a Geszterédyfiú, kitűnő és tehetséges ember, nálunk szolgál, tudtommal távoli rokonod is. Az majd kinyitja a száját, ahol kell.

Így vágott neki Amerikának. Egész hajóútja kellemes nyugalmát elrontotta a pincér gondolata. Vajjon megússza, vagy nem ússza meg? Olykor nevetségesnek látta a feltevést, hogy a kilenc miliós városban éppen ebbe az egy emberbe ütközzék belé. Olykor viszont meg volt győződve különböző babonás jelekből, hogy a pincér miatt kínos szégyenkezések perceiben lesz része. Talán az egész üzleti tárgyalás is ezen borulhat fel. Hiszen az amerikaiak sznobok. Őt bizonyára igen csínyján fogják kezelni, mint nemes származású előkelőséget, de ha a pincér-rokon kiderül, nevetségessé válik az előkelőség és összedől az egész ügy.

Az első három napot megúzta, a pincér nem bukkant fel sehol. Viszont az üzleti tárgyalások igen kelletlenül haladtak. Savington és Clayton urak nagy tisztelettel adóztak a nyakkendőtünek, amely magától I. Ferenc Józseftől, valamint a címeres zsebórának, amely magától a bolgár cártól származott, de mikor üzletre került a sor, lehetetlen kikötéseket szabtak. A harmadik napon már kétségtelennek látszott, hogy az üzlet nem sikerült. S ugyane napon érkezett az unokaöccs meghívása. A pincér felbukkant.

A kegyelmes úr fáradtan, kedvetlenül ült neki a negyedik nap reggelijének. A házi telefonon átszólta a titkárnak, hogy jöhet referálni s a napi teen-

dőket megbeszélni. Az jött is, szintén kedvetlenül és idegesen. Reggeli mellett átvették az üzleti kéréseket.

— Más nincs, kegyelmes uram és azt hiszem, holnap eredmény nélkül szállunk fel a hajóra.

— Sajnos, úgy látszik.

Hallgattak. Aztán a titkár előhozakodott az unokaöccs levelével. Habozásán látszott, hogy mindennel tisztában van.

— Ja igen, kegyelmes uram, még itt van ez a meghívás. Parancsolj rendelkezni.

— Úgy. Igen. Ja, igen. Őszintén szólva határozatlan vagyok. Te mit gondolsz?

— Kegyelmes uram, ez demokrata ország. Az illető rokon, úgy tudom, éttermi alkalmazott. Rossz hatást tenne, ha nagyméltóságod nem fogadná el a meghívást. Itt más szempontok vannak, mint nálunk. Ez a rokon, ha megsértődik, elmehet a lapokhoz. Az itteni sajtó...

— Igen, igen, igazad van. Telefonozz neki, hogy el fogok menni.

A telefonszám rajta volt a levélen. A titkár ott helyben felhívta a pincért. Magyarul kezdte, de aztán angolra fordította a beszélgetést. Mikor befejezte, csodálkozva jelentette:

— A háziasszonnyal beszéltem. Engem is meghívott és kéri, hogy frakkot vegyünk.

— Frakkot? Úgy látszik, másképpen már nem is érzik jól magukat. Na, nem baj, elmegyünk. Ez az Elemér gyerekkorában tulajdonképpen roppant kedves fiúcska volt.

Aznap még befejezték az üzleti tárgyalásokat. Eredmény nélkül. Az üzleti terv a kútba esett. Este hétkor taxit hozattak. A kegyelmes úr bosszúságában felrakta összes rendjeleit.

Jó félóráig haladt velök a kocsi. Végül megálltak egy kertes villa előtt. Sőt akár kastélynak is lehetett volna mondani a házat. Álmélkodva néztek egymásra. De nem lehetett tévedés, a levélben megadott szám egyezett. Bementek a kavicsos úton át. Az előszobában bóbitás néger szobalány és egy májordómusz várta őket. A májordómusz térdnadrágot hordott, hozzá frakkot fekete nyakkendővel.

— Mr. Korláthnál vagyunk? — kérdezte a titkár kétkedve.

— Yes, sir, ez Mr. Korláth otthona.

— De a... az izé... az éttermi alkalmazotté?

— Úgy van. Méltóztassék erre fáradni.

Nehéz szőnyegek, gazdagság, kényelem. Egy ajtóval beljebb a házaspár várakozott, de már más vendégek is voltak jelen. A kegyelmes úr elé egy tündöklően elegáns úr lépett.

— Isten hozott, Gyuri bácsi. Hadd mutassalak be a feleségemnek és a lányomnak.

Két előkelő dáma nyujtotta a kezét. Az idősebbik kápráztatóan ékszeres. A fiatalabbik divatlapból kilépett amerikai flapper-szépség. A többi vendégekről kiáltott a jómód. Volt egy tábornok is közöttük. Gyorsan kitűnt, hogy a tábornok fia eljegyzett vőlegénye a pincér lányának.

De hogy-hogy pincér? Mikor leültek társalogni, a volt belügyminiszter ámulva nézett körül a pazar teremben.

— Úgy látom, Isten felvitte a dolgodat.

— Nem panaszkodhatom. Éttermi főnöke vagyok a Magnific-szállónak s a részvénytőke egynegyede az enyém.

— És tovább dolgozol?

— Természetesen. Vezetem az éttermet. De ma kivételt teszek, ma örömnünnep van miattad a házamnál.

Ragyogó asztalhoz vezették át őket. Kábitó virágdísz, nehéz ezüst, ínycекnek való ételsor. Társalgás színházról, irodalomról, politikáról. A kegyelmes úr többízben is álmélkodva tekintett körül. Ha egy diplomata gazdag házához hívták volna meg vacsorára, körülbelül így érezhette volna magát.

Fekete után a házigazda végigvezette a két magyar vendéget a lakáson. Megmutatta szőnyeget, két Grecoját és inkunábulumokkal gazdag könyvtárát. Egyes ritka bútordarabok fölött vitázni kezdtek. A házigazda elég jól értett műtörténethez, de a kegyelmes úr sokkal jobban.

— Te kellenél nekem tanácsadónak, Gyuri bácsi.

— Én bizony vállalnám, — vetette oda könnyedén a kegyelmes úr.

— Tudod mit, erről komolyan is lehetne beszélni.

— Allok elébe.

Félrevonultak. Egy-egy pohár highball kíséretében leültek a sarokba a kis asztalhoz. A társaság többi része gramofonozott, a fiatalok táncoltak.

Éjjel fél kettőkor a kegyelmes úr így szólt a titkárhoz:

— Én nem megyek haza. Légy szíves, küldesd ide minden holmimat a szállóból és a hajóirodában töröltesd a nevemet. Otthon megmondhatod, hogy letelepedtem amerikai családomnál. Szervusz.

REGÉNYVÁZLAT

I.

Éva húszesztendős volt keresztlevele szerint. A valóságban még nem öregedett túl a tizenötön, viszont ő maga meg volt győződve, hogy idősebb a koránál. Szeretett komolykodni, szerette férjes asszonyok társaságát keresni. Ha szerelemről beszéltek előtte, megbocsátó mosollyal legyintett és olybá vette, hogy ő az ilyesmin már túl van. Ahogy ő fogalmazta: már három nagy érzelmi regény játszódott, sőt viharzott le szívében. Nyolcéves korában szerelmes volt testvérbátyjai nevelőjébe. Tizenkétéves korában szerelmes volt egy vándor festőművészbe, aki faluról-falura járt és úri házaknál ajánlkozott a régi festmények esetleges hibáinak kijavítására. Tizennégyéves korában szerelmes volt Jenőbe, az unokatestvérébe, aki egyenruhásan jött haza a Ludovikáról. De ez borzasztóan végződött, rányitotta az ajtót Jenőre, mikor az a szalon sarkában a szobalánnyal csókolódzott. Ekkor Éva elhatározta, hogy meg fog halni, de addig habozott részint a halálnemek, részint a hatásos búcsúlevelek különböző szövegei között, míg aztán Jenő elutazott, s ő mégis életben maradt.

Most, húszéves korában ismerkedett meg Kollár Gézával, a képviselővel. Kollár elhatározta, hogy nyári szabadságát kerületében fogja tölteni. Mindjárt első nap látogatást tett Éva édesapjánál. Éva mint házikisasszony serénykedett a fontos vendég körül, de mindent ügyetlenül csinált, mert ez a férfi villámcsapásként hatott rá. Elejtett egy tányért, az égő gyujtót ráejtette a terítőre és egy széket felborított ideges szelességében.

Kollár képviselő magas, szálas, elegáns ember volt. Valami könnyed fáradságot lehetett észrevenni rajta, valami futó unalmat, amelyet kifogástalan udvariassággal egyensúlyozott. Éva azonnal, az első pillanatban beleszeretett. De olyan hevesen érezte ezt, hogy valamilyen ürügy alatt átment a harmadik szobába, ott megállt egyedül, mint az eszelős és megdöbbenve simította végig arcát két tenyerével. Mikor valahogyan összeszedte magát és visszament a vendéghez, kitörő boldogsággal olyasféle örömet érzett, mintha a régesrég óta ismert kedvest hosszú utazás után viszontlátta volna. Búcsúzáskor észrevette, hogy keze reszket a férfi kezében. Ebédnél pedig némán hallgatta végig, ahogy szülei a képviselőt tárgyalták, negyvennégy éves, házas, négy gyereke van és elvetemedett szoknyavadász. Sokat dorbézol, pezsgőzik, adósságokat csinál és agyoncigarettázza magát.

— Nem jó asszony van mellette, — vélte Éva anyja, — valami arravaló jó lélek rendbeszedhetné.

Egyszóval Éva szerelmes lett. Mélyen és halálosan. A képviselő hamar felfigyelt rá. Elkezdett

vele foglalkozni. Mivel egyszerre három férjes asszonynak is udvarolt a társaságban, gyakran kapóra jött neki, hogy Éva mellé telepedjék, míg azok gyilkosan féltékeny pillantással harcoltak a férfi melletti székért. Beszélgetéseik tréfás hangon indultak. De aztán elkomolyodott köztük a hang. A férfi rájött, hogy a kislány finom, okos és művelt. Azt is látania kellett, hogy a lány szerelmes bele. Egyszer a folyóparton találkoztak és nagyot sétáltak. Ekkor a férfi megcsókolta a lányt. Éva úgy érezte, hogy a mennyország szakadt rá. Késő éjszakáig levelet írt otthon. Hosszút, tizenhat oldalasat. Megírta a férfinak, hogy nem tud nélküle élni. Válgjon el. A férfi másnap élőszóval felelt. Kitérően.

— Hiszen, ha szabad volnék és tíz évvel fiatalabb volnék...

De végleges nyilatkozatot nem tett. Szabadságideje is lejárt, visszament a fővárosba. De minden héten lejött a kerületbe. Sokat találkoztak, olykor titokban is. És csókolódtak. Éva ilyenkor azt hitte, hogy nincs eszméletnél. Maga a rajongás volt tetőtől talpig. Vallásos imádatlal gondolt a férfira, a legszebbre, legjobbra, legokosabbra, a tökéletesre.

A szülők mindebből semmitsem vettek észre. Még tréfálkoztak is afölött, hogy a képviselő kurizál a lányuknak. És ezen a télen bukkant fel a kérő, Márki Feri. Huszonnyolc éves, jóképű földbirtokos, szorgalmas és hallgatag fiatalember. Évával keveset beszélt, annál többet a szülőkkel. Azok rögtön igent mondtak neki. Ezt közölték is Évával, mint

örömhirt és megdöbbenetek, mikor Éva kijelentette, hogy inkább meghal.

Hosszú levélben közölte a dolgot a képviselővel. Az csak pár sorban válaszolt a titkos barátnői címre: majd beszélnek mindenről személyesen. Mikor legközelebb lejött, találkoztak. A férfi húzódozott attól, hogy akár lebeszélje, akár rábeszélje. Éva nem látta benne az ordenaré hiúságot és a gyenge jellemet. Inkább csodálta hallatlan bölcsességét és tisztességét. De mikor már búcsúzni kezdtek, a férfi odavetve megjegyezte, hogy megszületett az ötödik gyermek. Éva elsápadt és megingott. Zavart mosolya olyan volt, mint az elmebajosé.

— Gyermeké született a feleségének?

— Igen, — mondta a képviselő kedvetlenül, — kislány lett.

Éva másfél napig gondolkozott ezen a gyermekén, önmagán, szerelmén, lányságán, sorsán. Másnap délután mellbelőtte magát. A közkórházban ébredt fel. Hat hétig feküdt, senki látogatót nem akart beengedni magához, hogy a férfit ne kelljen látnia. Az utolsó héten engedett a szülői rábeszélésnek, hogy legalább Márki Feri öt percre bejöhessen.

Hat hónap múlva aztán feleségül ment Márki Ferihez.

II.

Éva harmincöt éves volt. Délceg szépaszony, a társaságban jólismert és népszerű. Már rég felköltöztek a fővárosba, mert férje állást vállalt. Az

állásra szükség volt, a birtok lassan, de biztosan fogyatkozott a terhes dollárkölcsonök miatt. Kifelé nyugalmasan és rendesen éldegéltek, gyakran láttak vendéget és gyakran fogadtak el meghívásokat. De befelé annál üresebb lett házaséletük. A férfi nem csinált titkot belőle, hogy barátnőt tart. Válni a két gyerek miatt nem akartak. Úgy éltek egymás mellett, mint két jól nevelt üzlettárs. Éva kitűnően rendben tartotta a házat, gondosan ápolta férjét, ha az beteg volt, s ha barátnői hitetlenül faggatták, hogy kivel udvaroltat magának, csak a fejét rázta.

— Tudom, hogy valószínűtlen, de csakugyan nincs senkim.

— Elég bolond vagy, — mondta a legbizalmasabb barátnője, a hangos és folyton kacagó Lotte, akit Wurmstein báró Bécsből hozott haza feleségnek, — jogod van hozzá. Hiszen csókolódnai, az nagyon jó.

— Éppen ez az, — felelte Éva nyugodtan, — én nem találom, hogy csókolódnai jó. Mikor még jó házasságban éltem férjemmel, akkor is terhemre volt, ha megcsókolt.

És csakugyan nem volt senkije. Egészen egyik Széchenyi-bálig. Ott megismerkedett Rácz mérnökkel. Ez nem volt valami különös megjelenésű férfi, kezdett már testesedni és a haja ritkult, de valami megmagyarázhatatlan villamosság áradt belőle, amelyet Éva megérezett a saját vérkeringésében. A mérnök azonnal életre-halálra udvarolni kezdett neki. Éva nevetésre fogta a dolgot.

— Ugyan ne nevetesse ki magát, nemsokára már a lányomat hozom bálozni. Öregasszony vagyok.

A férfi nem tágitott. Másnap virágot küldött és telefonozott. Délután teaidőben beállított. És ettől kezdve naponta jelentkezett, Éva minden szabad óráját elfoglalta. Kellemes és okos embernek bizonyult, kitűnő társalgónak. Szeretett fiataalkoráról és küzdelmeiről beszélni. Volt egy különváltan élő felesége, aki állandóan pörökkel, feljelentésekkel és zsarolásokkal kínozza. Éva érdeklődéssel hallgatta és hozzámelegedett. És elég gyorsan eljött az a nap, mikor azt a megismerést kapta ajándékba az élettől, hogy csókolódnai csakugyan olyan jó, ahogy a kis báróné mondta.

Egy magányos, gyengédségre vágyó asszony titkos botlásának indult az egész, de nagy szerelem lett belőle. Éva gyakran mondogatta szerelmesének, hogy most ébredt asszonnyá, eddigi élete vak volt és üres. Csak anya volt, de asszony soha.

Ekkor Márki Feri meghalt. Ők boldogan összeházasodtak volna, de a mérnök felesége semmi áron nem volt hajlandó válást adni. A sors arra kényszerítette őket, hogy gondosan eldugják boldogságukat. Figyelni kellett Éva felcseperedő lányára.

Másfélévig tartott ez a dugott boldogság zavartalanul. Éva életének felét szerelmének áldozta. Résztvett munkájában, gépirással és levelekkel segített neki, járkált apró dolgai után, lakását gondozta. Nem volt gyermekei után más gondolata, csak a férfi. De annak volt más gondolata, mint ő.

Másfélév múlva véletlenül rájött, hogy a mérnök szoknyák után szaladgál. Először nem is akarta hinni. Mikor kénytelen volt elhinni, akkor igyekezett megmagyarázni magának, hogy szerelmese csak egyetlen gyenge pillanatnak nem tudott ellentállni, de különben hű hozzá. Azonban hamarosan meg kellett tudnia, hogy a valóság igen lesújtó. A féltékenység, a gyötrellem, a jelenetek, a viharos összeveszések és kibékülések öt szörnyű éve következett ezután. Voltak heteik, mikor nem is beszéltek egymással és úgy látszott, hogy örökre szakítottak. De aztán véletlenül találkoztak és elülről kezdődött az egész. Éva a féltés minden pokoli kínját elszenvedte és csak olykor kapta érte néhány meghitt perc boldogságát. Ilyenkor úgy érezte, hogy ez a boldogság minden szenvedést megér. Különben pedig úgy érezte, hogy nincs boldogság, amely felérjen kínjaival.

Ebbe aztán mind a ketten belefáradtak. Vagy nem is ők fáradtak el, hanem a szerelem. Összekötetésük átalakult ragaszkodó barátsággá. És mikor egy szép napon a mérnök felesége meghalt, már egyik sem gondolt a házasságra. A mérnökbe beleszeretett egy rendkívül gazdag angol lány és mind a ketten természetesen tartották, hogy a mérnök a lányt elveszi feleségül. Mikor a mérnök hazajött a nászútról, még megismertette egymással a két asszonyt. De Éva hiába igyekezett elragadóan kedves és szeretetteljes lenni, a fiatalasszony ösztönszerűen idegenkedett tőle.

Egyszer csak azon vette észre magát Éva, hogy a mérnököt már évek óta nem látta.

III.

Éva ötvennégy éves lett. Úgynevezett még mindig szép asszony. Nagyon vigyázott a termetére, sok időt töltött kozmetikusnál. Alakját minden fiatal lány megirigyelhette volna. Pedig lányai már báloztak mind a ketten. Őt is sokan kérték táncolni, de hősiesen ülve maradt. Azon igyekezett, hogy lányai jól mulassanak. Mind a kettőt ugyanazon a nyáron adta férjhez. Mikor kis garszonlakásba költözött, úgy érezte, hogy befejezte életét. És fájdalomában sokat sírt éjszakánként. Égetően fájdalmas gondolat volt számára, hogy nem asszony többé.

Ekkor következett be élete harmadik szerelme. A legborzasztóbb.

Fiatalember volt ez hozzá képest, harmincöt éves. Mesterségére nézve háziorvos. Nem ő kezdte, hanem a férfi. Eszeveszett vallomásokkal. Ügyetlen mamlasz volt ez, félszeg, gyermekszobátlan és még hozzá élhetetlen is. Valamelyik gomb mindig lógott a kabátján. Összeköttetéseit nem tudta ápolni. Csúnyán evett. Riasztó nyakkendőket hordott.

Éva mélabús mosollyal fogadta az orvos dadogó ostromát. De hálás volt azért, hogy asszonynak érezhette magát. Önkéntelenül még gondosabban öltözködött. Új hajviseletet próbált. És lelke minden jószágával igyekezett háláját megmutatni. Nevelte a férfit, csiszolta, előkelő ismerősöknek ajánlotta, kórházi állásért a lábát lejárta. Az orvos szemlato

mást fejlődött, formásodott, modorosodott. És Éva beleszeretett saját sikerébe. Tudta, hogy örvénybe ugrik, de a vágy, hogy szeressen, erősebb volt nála. Behúnyta a szemét minden józanság előtt.

Ez a boldogság összesen két hónapig tartott. Akkor az orvos átmenet nélkül hidegedni kezdett. De Éva görcsösen ragaszkodott hozzá. Szívósan, fáradhatatlan odaadással igyekezett megtartani. Jeleket csinált, sírt, könyörgött, rimázkodott, hízelgett, fenyegetődött. Reggel az orvos volt első gondolata, este az orvos az utolsó. Unokái — mert rövidesen mind a két lány anya lett — meghatott gyöngédséggel töltötték el, de az orvos érdekelte mindenekelőtt, mint az egyetlen szál deszka a fuldoklót. Közben rohamosan öregedett. Rettenetes perceket töltött a tükör előtt. Olyan fájdalmakat élt át, hogy sóváran visszakívánta azokat a hajdani szenvedéseket, amelyekről azt hitte, hogy a legborzasztóbbak. És teméntelen megalázkodáson keresztül eljutott oda, hogy az orvos egyszer indulatosan így szólt hozzá:

— Kérem, hagyjon nekem békét, különben botrányt csinállok.

Elsápadt és reszketett ekkor. Nagyot nyelt. És még aznap végérvényesen megöregedett. Lemondott a hajfestésről és idős dámáknak való ruhákat rendelt. Eleinte azt hitte, hogy belehal. De csak egy napig hitte. Másnap már jól érezte magát. Nemsokára elutazott Olaszországba. És ott úgy találta, hogy nagyon szép öregen az élet.

IV.

Velencében összebarátkozott egy öreg amerikai hölgygel. Egy este a Quadriban üldögéltek és az amerikai öregasszony így szólt hozzá:

— Hány szerelme volt életében, kedvesem? Hányszor érezte, hogy tartozik valakihez?

Ő felnézett a csillagos égre, gondolkozott, aztán így felelt:

— Kislány koromban úgy éreztem, hogy valakinek a lánya vagyok. Érett asszony koromban úgy éreztem, hogy egy bizonyos embernek a nővére vagyok. Aztán nemrégén úgy éreztem, hogy valakinek az anyja vagyok. De mint nő mindig egyedül maradtam.

TELEFON

I.

A szép Gráfné megjelent a nyári klubhelyiségben. A portás köszönését nem fogadta, csak ellebbent mellette betűmintás emprimé-ruhájában, megjelenése büszkeségével. Mindjárt a bejáraton túl találkozott Sényi báróval. Annak már köszönt, sőt meg is állt vele.

— Jó napot, Sényi, hogy van? Mi ujság, mondjon valami érdekes pletykát.

— Pletykát? Szívesen szolgálnék a híres szépségnek, de nincs. Manapság nem történik semmi. A flörtök már hetekig nem változnak. Válni sem akar senki.

— Dehogyan nem. Mi van például Náraynéval? Azzal maga nagy barátságot tart fenn.

— Megvan szegényke. Tegnap beszéltem vele, végleg külön költözött és megkapta az új telefonszámát.

— No lássa, és maga azt mondja, hogy nincs ujság. Szóval, megkapta az új telefonszámát. Én is fel fogom hívni. Mi az új szám?

A báró kihúzta a könyvecskéjét, elővette a pápaszemét, kivette a tokból, megtörölgette zsebkendőjé-

vel, feltette a szemére, fellapozta a könyvet, aztán megmondta a telefonszámot:

— Tizenöt-huszonkettő-huszonhárom.

A szép Gráfné ismételte a számot, hogy el ne felejtse. Aztán elköszönt a bárótól. Közben eszébe jutott, hogy a báró kicseppent az Alföldi Bank igazgatóságából és most már alig van súlya. Ezért nem nyújtott neki kezet, csak biccentett. Aztán indult befelé a kavicsos úton.

II.

Leült szokott asztalához és körülnézett. Mingyárt megpillantotta rabszolgáját, Arankát, aki egyik bridgenél kibicelt. Parancsolóan intett neki. Aranka arca eltorzult, mert imádott kibicelni és nem szívesen hagyta ott a játékot. De azonnal felkelt. Nem tehetett egyebet, a lánya Gráfnétől szokta kapni ajándékba az elhordott ruhákat.

— Hogy vagy, Elzám, angyalom, megint olyan tündérszép vagy, hogy az ember szeretne beléd-harapni.

— Ne hízelegj, ülj le. Náraynének új telefonja van. Ne felejtse el a számot, ha én elfelejteném: tizenöt-huszonkettő-huszonhárom.

— Mit akarsz ezzel a számmal?

— Még nem tudom, de valamit akarok csinálni. Valami olyat, hogy az az útálatos nő vérkönnyeket sírjon.

— Mit akarsz még tőle? Hiszen a férje miattad hagyta ott. Ez még mindig nem elég?

— Nem elég. És az urával is akarok valamit csinálni. Annak is jó lesz, ha egy-két éjszaka nem alszik.

— De miért? Hiszen miattad hagyta ott a feleségét. Még mit akarsz?

— Hallgass, ne beszélj bele az én dolgomba. Az én számlámat én tudom, nem te. Majd elmondom neked, hogy mivel vagyok én ezeknek adósa. Mikor öt évvel ezelőtt fenn voltam a Semmeringen, megláttam ezt a Nárayt. Azonnal elhatároztam, hogy ez lesz az én nyaralási flörtöm. Nagyon szépen indult a dolog. Náray már virágot is küldött. Akkor jelent meg az a vézna, szőke dög az anyjával. Náray rögtön hozzápártolt, két hétig csak vele foglalkozott, felém sem nézett. Ott álltam megszegyenítve.

— Megszegyenítve? Hiszen tizen ugráltak körülötted és szépségversenyt nyertél.

— Az mindegy. Magam előtt megszegyenültem. Két hét múlva eljegyezték egymást, itthon két hónap múlva összeházasodtak. Akkor fogadtam meg, hogy ezért még mind a kettőnek fizetni fogok. Az idén tavasszal fizettem is. Firenzében találkoztunk. A többit tudod.

— Tudom. Az asszony egyedül jött haza, szállodába költözött és öngyilkos akart lenni. Erős altatókkal alszik.

— Ugy van. A férfi velem jött haza, én pedig itthon azonnal kiadtam az útját.

— Vigyázz. Olyan pletykát is hallani, hogy nem te adtad ki az útját, hanem ő bánta meg az egészséget és szeretné visszakapni a feleségét.

— Az emberek csak beszéljenek, amit akarnak. Ezt az embert mindenestre úgy megkínóztam, hogy bögőnek nézte az eget. A házasságuk örökre el van rontva, afelől nyugodt lehetsz. Nem beszélnek egymással, az utcán nem köszönnek egymásnak. Ide a klubba egyik sem jár. Ha találkoznának, az rettentő kínos volna mind a kettőnek. Hopp, megvan, hogy mit csinálok a telefonszámmal. Gyere a telefonfülkébe.

Aranka habozott. A szép Gráfné gyilkosan pillantott rá.

— Micsoda? Habozol?

Már nem is habozott Aranka. Elhatározta, hogy húsz pengőt fog kölcsönkérni. Mentek a telefonfülkébe. A kagyló nem volt a helyén, valakit vártak a telefonhoz. Uray urat várta egy női hang.

— Uray úr az előbb ment el, tessék letenni a kagylót.

— Mire Uray sietve odaért a fülkéhez, a telefonos nyomában, a szép Gráfné már javában tárcsázott. Aranka fogta a másik kagylót.

— Halló, Náray méltóságos úr lakása?

— Igenis, itt az inas.

— Otthon van a méltóságos úr?

— Nincs itthon, kérem, már nem is jön vissza, házon kívül vacsorázik. Kit jelenthetek?

— Jegyezze fel, hogy tizenöt-huszonkettő-huszonhárom kereste a méltóságos urat életbevágó üzleti ügyben. Akármilyen későn jön haza a méltóságos úr, hívja fel.

A szép Gráfné letette a kagylót és győzelmesen mosolygott.

— Altatóval alszik. A telefon fel fogja zörgetni. És képzeled, milyen arcot fog vágni mind a kettő, ha meghallja, hogy ki beszél. Remek. Meg fognak pukkadni. De ha eljár a szád, agyonváglak.

— Félelmes vagy, drágám, zseniális vagy. Adjál húsz pengőt kölcsön, be akarok ülni egy bridgebe.

— Megint zsarolsz? Nesze tíz pengő, de egy fél-óráig még velem kell ülnöd.

— Míg az illető jön. Értem.

Mentek vissza az asztalhoz. A szép Gráfné ragyogott a jókedvtől.

III.

Náray éjjel kettőkor érkezett haza. Íróasztalán ott várta az inas írásbeli üzenete az ismeretlen telefonszámmal. Előbb vállat vont és el akarta dobni a papiroost. De aztán mégis feltárcsázta a számot. Jó sokáig szólt a telefon. Végre egy gyötrött, félig alvó női hang bement a hallót.

— Itt Náray tanácsos beszél. Kérem, ez a szám azzal keresett engem, hogy bármilyen későn is, hívjam fel. Ki beszél ott?

Hosszú, meghökkenet szünet válaszolt erre a vezeték másik végén. Aztán ez hallatszott:

— Én vagyok, Judit. De ez valami félreértés lesz, én nem kerestelek.

Most a férfi hallgatott meghökkenve. Rettentő zavarral szólalt meg végül:

— Most azt hiheted, hogy ezzel az ügyetlen ürüggyel hívtalak fel. Becsületszavamra kijelentem, hogy magam sem értem az egészet...

— Ne mentegetőzzél, nem baj. Úgyis kellett volna a bútorok és a kutya miatt beszélünk. Úgyvédeken keresztül nagyon nehézkes az ilyesmi...

— De kérlek, minden úgy lesz, ahogy parancsod. Ami a kutyát illeti...

Igy beszéltek egy álló óráig egyhuzamban. Illetve nem is így, mert öt perc múlva már hevesen veszekedtek, egymást vádolták, keserűen panaszkodtak és sírva fakadt mind a kettő. Mikor az egy óra letelt, a férfi követelte, hogy most rögtön, hajnali négykor személyesen találkozzanak, mert az ilyesmiről telefonon nem lehet beszélni. Háromnegyed négykor az asszony lejött az új lakásából, Náray lent várt egy taxival. A kocsit céltalanul kóborolt velük a Hűvösvölgyig, majd a Horthy Miklós-körtérig. Félötkor az asszony visszatért férjével együtt a régi lakásba. Olyan boldogok voltak, hogy majd megbolondultak.

IV.

Elutaztak két hétre, mintha új nászútra mentek volna. Mikor visszajöttek, elnéztek a klubba. A szép asszony meglátta őket és azonnal ráparancsolt Arankára, hogy üljön oda és hozzon híreket. Aranka jó félórát beszélgetett a házaspárral hármásban. Egyszer csak mi történt: Nárayné felkelt és egyenesen odament a szép Gráfnéhoz.

— Drágám, meg akarom neked köszönni a boldogságomat. Aranka elmondott nekem mindent.

— Hogyhogy mindent? — kérdezte ellenségesen és harcra készen a szép asszony.

— Elmondta, hogy milyen zseniálisan összehoztál engem telefonon az urammal, mert tudtad, hogy mihelyt beszélünk egymással, azonnal ki fogunk békülni.

— Úgy van, — szólt bele Aranka, — józan észszel mást nem is lehetett képzelni.

Nárayné szerényen és pironkodva még hozzátette:

— Bocsánatot is kérek tőled, hogy így félreismertelek. Azt hittem, gonosz vagy. Most látom, mennyi jószág lakik benned.

Kezet nyujtott. Még beszéltek néhány szót, aztán Nárayné elment. Aranka azonnal rácsapott zsarnokára:

— Adj ide ötven pengőt kölcsön.

— Csak negyvenet adok. Tízet levonok azért a szemtelen megjegyzésért, hogy józan ésszel előre tudnom kellett volna, mi lesz. Olyan buta vagyok én?

Aranka nem felelt, csak átvette a negyvenet és mosolygott. Azt gondolta magában, hogy itt mindenki buta, csak neki van valami kevés esze.

OSZK